د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف عمومي رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

نهم ټولګی

۱۳۹۰

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،

په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.

له سرغړوونکو سره قانوني چلند کيږي.

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو
د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

نهم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

لیکوالان:

- استاد نور الله صافی
- استاد سید فاضل شاه پاچا
- مولوي عبدالصبور عربي
- استاد فضل الله نیازی
- استاد رقیب الله ابراهیمي

علمي اډیټوران:

- دکتور محمد یوسف نیازي
- استاد احسان الله ناشر
- استاد محمد آصف کوچي
- استاد فیض محمد عثماني

د دیني، سیاسي او فرهنګي کمیټه:

دکتور محمد یوسف نیازی

حبیب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې.

د تدقیق، تصحیح او څارنې کمیسیون:

دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معین

دکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول

د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

کمپوز: استاد رقیب الله ابراهیمي

طرح او ډیزاین: محمد سهیل انصاري او عنایت الله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. **البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.**

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤوليت په ريښتوني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، دوطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مطالبو لړ لیک

سر لیک **مخ**

١. د ایمان اړین څیزونه ١
٢. اتفاق او یووالی ٤
٣. دین خیر غوښتنه ده ٧
٤. د اړیکو پرېکول ٩
٥. دوه مخي ١٢
٦. تقوا او پرهیزګاري ١٥
٧. تواضع (عاجزي کول) ١٧
٨. کفالت ١٩
٩. د کفالې پای ٢٣
١٠. حواله ٢٦
١١. حواله ٢ ..... ٢٩
١٢. وکالت ١ ..... ٣٢
١٣. وکالت ٢ ..... ٣٦
١٤. مضاربت ٣٩
١٥. مضاربت ٢ ..... ٤٢
١٦. هبه ٤٥
١٧. هبه ٢ ..... ٤٨
١٨. ودیعت (امانت) ٥١
١٩. مدینې منورې ته د نبي کریم صلی الله علیه وسلم هجرت ٥٤
٢٠. مدینې منورې ته د نبي کریم (ص) رسېدل ٦٠
٢١. د مسلمانانو تر منځ د ورورګلوۍ تړون ٦٥
٢٢. له نورو قبیلو سره د رسول الله (ص) تړونونه ٦٧
٢٣. د مسلمانانو په ضد د قریشو پاڅون ٦٩
٢٤. د بدر غزا ٧١
٢٥. د احد غزا ٧٧
٢٦. د سلام فضیلت ٨٢

۲۷. د وخت او سلامتیا (صحت) ارزښت ۸۵
۲۸. د رشوت حراموالی ۸۷
۲۹. دحلال کسب طلب ۸۹
۳۰. د الله (ج) نعمتونه ۹۲
۳۱. د مزدور حق باید ډیر ژر ورکړل شي ۹۶
۳۲. د علم زده کړه فرض ده ۹۹
۳۳. غصب ۱۰۲
۳٤. لقطه (موندل شوی مال) ۱۰۵
۳۵. مزارعت (دهقاني) ۱۰۹
۳٦. مساقات (باغباني) ۱۱۲
۳۷. وقف ۱۱۵
۳۸. صلح (سوله) ۱۱۸
۳۹. شرکت ۱۲۱
٤۰. د وجوهو شرکت ۱۲۵
٤۱. شفعه ۱۲۸
٤۲. له ځان څخه د فاع کول ۱۳۲
٤۳. وصیت ۱۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ایمان اړین څیزونه

عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم– قَالَ «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ». متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم يې عبدالرحمن بن سخرالدوسي لقب يې ابوهريره او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی ډېره موده يې د پيغمبر (ص) خدمت کړی له همدې امله يې له رسول الله (ص) څخه ګڼ شمير احاديث روايت کړي دي. دغه جليل القدر صحابي په تقوی او پرهيزګاری مشهور او د لوړ ذکاوت خاوند و او د هجرت په (۵۸) کال وفات شو.

فعالیت:

ابوهرة څوک دی؟ معرفي يې کړئ.

د کلمو معنا:

۱. فَلْيَقُلْ خيراً : نو نېکي خبرې دې وکړي.
۲. أَوْ لِيَصْمُتْ: يا دې چوپ اوسي.
۳. فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ: نو د خپل ګاونډي عزت دې وکړي.
۴. فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ: نو د خپل مېلمه عزت دې وکړي.

د حديث شريف معنا:

له ابي هريره ﷺ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ ايمان لري نو د خير خبرې دې کوي او يا دې چوپ اوسي، او که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ايمان لري نو د خپل ګاونډي درناوی دې وکړي، او که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ ايمان لري نو د خپل ميلمه عزت او پالنه دې وکړي.

د حديث شريف حکمت:

په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ايمان درلودل د زړه عمل دی، خو هغه وخت نور خلک پرې پوهېدای شي، چې نښې او نښانې يې په خبرو او يا عمل کې څرګندې شي، نو په خبرو او عمل کې د ايمان نښې پدې حديث شريف کې بيان شوې دي، هغه دا چې هر وخت د خير خبرې ورڅخه اوريدل کېږي، او له خلکو سره نېکي کوونکی وي، په ځانګړې ډول له هغو خلکو سره چې له ده سره زيات کارو بار لري زيات ښه چلند وکړي، لکه: ګاونډيان، همکاران، مېلمانه او يا هغه خلک چې کور او يا د کار ځای ته يې راځي.

فعالیت: ایمان تعریف کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **ښې خبرې کول د ایمان نښه ده:** په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ایمان انسان د نېکو خبرو کولو، له ناوړه خبرو څخه ډډې کولو او په بې ځایه خبرو باندې ځان او یا نورو ته له ضرر رسولو څخه ډډې کولو ته هڅوي، پاتې دې نه وي چې خبرې کول د خبرو ټولو ډولونو لکه: ژبني، قلمي، اشاري، د اورېدلو یا لیدلو ټولو ډولونو ته شاملېږي، چې باید مؤمن انسان د دغو ټولو شیانو استعمال ته پاملرنه وکړي.

ځکه کله چې انسان خپلو خبرو ته پاملرنه ونه کړي شوني ده چې دروغ ووايي، په چا باندې تهمت وتړي، د چا بې عزتي وکړي، غیبت وکړي او یا د خلکو وخت په بې ځایه خبرو او بې ځایه غوښتنو ضایع کړي.

۲. **له ناوړه خبرو څخه چوپ اوسېدل غوره دي:** که یو انسان د نېکو او غوره خبرو توان ونه لري او ونه شي کولای چې په نېکو خبرو سره خلکو ته ګټه ورسوي نو پده باندې لازمه ده چې چوپ و اوسي.

فعالیت: هغه ضررونه چې له ناوړه او بدو ویلو څخه را منځ ته کېږي کوم دي؟

۳. **د ګاونډي عزت او درناوی کول د ایمان نښه ده:** ګاونډی چې پدې حدیث شریف کې ذکر شوی دی ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې له انسان سره د کور، کار او یا هم د ښوونې او روزنې په چاپېریال کې نږدې ژوند کوي.

ګاونډی مختلفې مرتبې او درجې لري، چې عزت او درناوی کول یې د ایمان نښه ده، همدارنګه د ګاونډي اکرام او درناوی هم مختلفې مرتبې لري، خو تر ټولو کمه مرتبه یې داده چې هر سړی له دوی سره په ورین تندي مخامخ او راشه درشه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: کوم خیزونه دي چې هر څوک کولای شي د ګاونډي عزت پرې وکړي؟

د مېلمه عزت او درناوی کول د ایمان بله نښه ده: مېلمه په عرف کې هغه سړي ته ویل کېږي چې د انسان کور ته په اجازه او یا دده په دعوت سره ورشي.
خو په عامه معنا سره ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې د انسان کور یا د کار ځای ته په اجازه او یا دده په دعوت سره ورشي، چې پدې صورت کې ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې دعوت ورته شوی وی او یا دعوت ورته نه وي شوی آن د دفترونو مراجعینو ته هم ویل کېږي.
نو څرنګه چې د مېلمه درجې او مرتبې متفاوتې دي همدارنګه عزت او درناوی یې هم مختلفې مرتبې لري چې تر ټولو کمه مرتبه یې له مېلمه سره په ورین تندي مخامخ کېدل دي.

ارزونه:

۱. لاندې عبارتونه تکمیل او پوره کړئ:

✓ من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلیقل............او لـــ........

✓ و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر................جاره.

✓ و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر................ضیفه.

۲. هغه عبارت چې د حدیث شریف په دریو جملو کې تکرار شوی کوم دی؟

۳. هغه عبارتونه چې د حدیث شریف په درې واړو جملو کې متفاوت دي کوم دي؟

۴. د لوست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

۵. د حدیث شریف حکمت بیان کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د پورتني حدیث شریف عبارتونه له تکمیل او پوره کولو څخه وروسته حفظ کړئ.

۲. د لاندې موضوعاتو څخه د یوې په اړه لنډه مقاله ولیکئ:

✓ نیکې خبرې او په فرد او ټولنه د هغې اثر.

✓ د ګاونډي عزت او درناوی کول.

✓ د مېلمه عزت او درناوی کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتفاق او يووالی

عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:« مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى».متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم يې نعمان د بشير بن ثعلبه انصاري زوی د خزرج له قبيلې څخه دی، مدينې منورې ته د نبي کريم صلی الله عليه وسلم له هجرت څخه وروسته په انصارو کې تر ټولو لومړی زېږېدلی دی، خپله راوي، پلار او مور يې ټول صحابه وو، دغه جليل القدر صحابي سخي، نيک خويه، شاعر، زړه ور او ښکلی نطاق و، او د هجرت په ٦٥ کال وفات شو.

د کلمو معنا:

١. تَوَادِّهِمْ: د دوې تر منځ دوستي.
٢. تَرَاحُمِهِمْ: د دوې تر منځ زړه سوی.
٣. تَعَاطُفِهِمْ: د دوې تر منځ مهرباني.
۴. تَدَاعَى: يو بل را بلي.
۵. السَّهَرِ: بې خوبي.
٦. الْحُمَّى: تبه.

د حديث شريف معنا:

له حضرت نعمان بن بشير رضی الله تعالی عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: مسلمانان په خپلو منځونو کې په دوستۍ، زړه سوي، او شفقت کې د يو بدن مثال لري، که د بدن يو غړی په درد شي د بدن نور غړي هم په پرېشانۍ او تبه کې له هغه سره ګډون کوي.

د حديث شريف حکمت:

اتفاق او يووالی د ټولو ملتونو د برياليتوب او کاميابۍ اصلي لامل دی، هغه ملت چې وګړي يې د بدن د غړو په څېر متحد او د خپلې ټولنې د نېکمرغۍ له پاره کار کوي، په خوښيو او ستونزو کې يو له بل سره شريک وي، په يقيني توګه هغه بريالی او نېکمرغه ملت دی.

له همدې امله نبي کريم صلی الله عليه وسلم پدغه مبارک حديث کې مسلمانان په هر وخت او هر ډول شرائطو کې اتفاق او يووالي ته را بللي دي، تر څو مسلمانان د خپل ځان او ټولنې د نېکمرغۍ له پاره د يو بدن د غړو په څېر کار وکړي.

فعاليت:

د بدن له غړو سره د مسلمانانو په تشبيه کې غور وکړئ، او ووايئ چې مسلمانان د خپل وضعيت د ښه والی له پاره بايد څه تدابير ونيسي؟ عمده ټکي يې په فردي او يا ډله ييزه توګه بيان کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. ټول مسلمانان د يو بدن د غړو په څېر دي.
۲. اتفاق، يووالی او له نفاق څخه ځان ساتل پر مسلمانانو باندې لازم دي.
۳. د اسلامي ټولنې ټول وګړي بايد په امتيازاتو او حقوقو کې سره برابر وي، او بايد دا ټول د ټولنيز عدالت تر سيوري لاندې وي.
۴. همدارنګه د اسلامي ټولنې ټول وګړي په مسئووليت، وجايبو، او د ستونزو په حل کولو کې بايد سره شريک وي او هر يو د خپل توان په اندازه د هغې په حل کولو کې ونډه واخلي.
۵. هېڅ يو وګړی بايد امتيازات پر خپل ځان او يا څو تنو پورې ځانګړي نه کړي.
٦. هېڅ يو وګړی بايد د ستونزو د حلولو مسئووليت ته شا نه کړي.
۷. مسلمانان بايد تر ټولو وختونو زيات د ستونزو او تکليفونو په وخت کې يو بل ته نږدې شي، او د ټولنې له اصلاح، او ستونزو له حل څخه پرته په بل شي ځان مصروف نه کړي.
۸. د مسلمانانو اتفاق او يووالی له نورو بشري ټولنو سره د جنګ او اختلاف معنا نه لري، بلکې مسلمانان د يووالي او اتفاق په صورت کې کولای شي چې خپلې ټولنيزې، اقتصادي او سياسي ستونزې حل او له منځه يوسي، او په نړۍ کې د يو فعال او بشريت ته د ګټه رسوونکي غړي په حيث ښکاره شي، د نورو خلکو د اوږو اقتصادي او ټولنيز پېټی نه وي، بلکې د دې مبارک حديث (خير الناس من ينفع الناس) په اساس ټول بشريت ته د خدمت مصدر وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. **د لاندې حديث شريف عبارات بشپړ کړئ:**

« مَثَلُ .... فِی تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ، كَمَثَلُ .... إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، .... لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى »

۲. **د حديث شريف مفهوم واضح کړئ.**

۳. **لاندې کلمې معنا کړئ:**

- ✓ تَوَادِّهِمْ:
- ✓ تَرَاحُمِهِمْ:
- ✓ السَّهَرِ:
- ✓ الْحُمَّى:

۴. **د حديث شريف حکمت واضح کړئ.**

۵. **له حديث شريف څخه په لاس راغلي ګټې بيان کړئ.**

کورنۍ دنده:

۱. **د لوست حديث شريف له مفهوم سره حفظ کړئ.**

۲. **د حديث شريف د مطالبو په اړه يوه لنډه مقاله وليکئ او يو مناسب عنوان ورته غوره کړئ.**

(c) ketabton.com: The Digital Library

دين خير غوښتنه ده

عَن تَمِيم بن أوس الداري رضي الله تعالى عنه أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قَالَ: ((اَلدِّينُ اَلنَّصِيحَةُ، قُلنَا لِمَن ؟ قَالَ لِلّهِ وَلِكتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئمّةِ المُسلِمِينَ وعَامّتِهِم)) رواه مسلم

د راوي پېژندنه:

نوم يې تميم د اوس بن خارجة زوی، د هجرت په نهم كال پر اسلام مشرف شو، لومړی کس وو چې نبي کريم ﷺ ته يې د منبر جوړولو مشوره ورکړه او په مسجد نبوي کې يې چراغ بل کړ، ډېر تهجد به يې کول، په مدينه منوره کې اوسيده خو د عثمان ﷺ له شهادت څخه وروسته شام ته ولاړ او د هجرت په څلوېښتم کال په فلسطين کې وفات شو.

د کلمو معنا:

١. اَلنَّصِيحَةُ: اخلاص، خير غوښتنه او نورو خلکو ته نېکه مشوره ورکول.
٢. أئمّةِ المُسلِمِينَ: د مسلمانانو پيشوايان او حاکمان.
٣. عَامّتِهِم: عام مسلمانان.

د حديث شريف معنا:

له تميم بن اوس الداري ﷺ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ و فرمايل: دين د خير غوښتنه ده، موږ وويل د چا لپاره؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: د الله تعالی لپاره، د هغه د کتاب او رسول لپاره، د مسلمانانو د امامانو لپاره او د ټولو مسلمانانو لپاره.

د حديث شريف حکمت:

له الله تعالی سره اخلاص، د خلکو له پاره خير غوښتنه، د الله تعالی د خوښې د پاره حاکمانو او عامو مسلمانانو ته نېکې مشورې ورکول ډېر ارزښناک کار دی، چې د ټولنې د پرمختګ او له ډېرو ستونزو څخه د برياليتوب لامل کېږي.
په همدې اساس نبي کريم صلى الله عليه وسلم پدې حديث شريف کې دين له خير غوښتنې سره يو ځای کړی او فرمايلي يې دي: دين خير غوښتنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یوبل ته د نصیحت د نه کولو زیانونه په فردي او یا ګروپي ډول بیان کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **انسان باید له الله تعالی سره اخلاص ولري:** یعنې د الله تعالی په ذات او صفاتو ایمان ولري، له هغه سره څوک شریک نه کړي، په اوامرو یې عمل وکړي او له نواهیو څخه یې ځان وساتي.

۲. **د الله تعالی له کتاب سره باید اخلاص ولرو:** د الله تعالی په کتاب چې قرآن کریم دی ایمان ولرو، او د هغې په لارښوونو عمل وکړو.

۳. **د الله پیغمبر سره باید اخلاص ولرو:** د الله تعالی پر پیغمبر چې حضرت محمد (ص) دی باید ایمان ولرو او د هغه په لارښوونو عمل وکړو.

۴. **د مسلمانانو د پیشوایانو له پاره خیر غوښتوونکي و اوسو:** پداسې ډول چې له هغوې سره د کارونو په سرته رسولو کې مرسته وکړو او د نېکو مشورو، ښو نظرونو، د لارښوونې او توفیق په غوښتلو سره دوې د آخرت او دنیا ښېګڼو ته وهڅوو.

۵. **د عامو مسلمانانو په حق کې د خیر غوښتل:** دوې نېکو کارونو ته دعوت کړو، په دنیوي او اخروي ګټورو کارونو کې ورسره مرسته او تعاون وکړو.

ارزونه:

۱. د لاندې حدیث شریف عبارت تکمیل او پوره کړئ:

✓ الدین.........قلنا لمن؟ قال لله و لکتابه و لرسوله و ....المسلمین و عامتهم.

۲. د پورتني حدیث شریف معنا واضح کړئ.

۳. د پورتني حدیث شریف حکمت واضح کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

۲. د خلکو په منځ کې د نصیحت (خیر غوښتنې) د فکر د خپرېدو د ارزښت په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اړيکو پرېکول

عَنْ أَبِى أَيُّوبَ الأَنْصَارِىِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– قَالَ « لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِى يَبْدَأُ بِالسَّلاَمِ ». متفق عليه.

د راوي پېژندنه:

نوم يې خالد بن يزيد انصاري (خزرجي) دی د بنو نجار له قبيلې سره تړاو لري. د اصحابو کرامو په منځ کې په ابو ايوب انصاري مشهور و، د عقبې د دويم بيعت پر مهال يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره بيعت وکړ او له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يې په ټولو غزواتو کې ګډون درلود، ابو ايوب انصاري د حضرت علي رضى الله عنه سره ناسته ولاړه درلوده او د مجلس ملګرى يې و او د هجرت په پنځلسم کال د قسطنطنيې ښار ته نږدې وفات او خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معنا:

۱. لاَ يَحِلُّ:	روا نه ده.
۲. أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ:	دا چې د خپل ورور سره اړيکې پرېکړي.
۳. فَوْقَ ثَلاَثِ:	زيات له درې (ورځو).
۴. يَلْتَقِيَانِ:	د يو بل سره مخامخ کيږي.
۵. يُعْرِضُ هَذَا:	مخ اړوي دی له هغه څخه.

د حديث شريف معنا:

له ابو ايوب انصاري رضى الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: ((هيڅ مسلمان ته روا نه ده چې د خپل مسلمان ورور سره له درې ورځو څخه زياته موده اړيکې پرېکړي، چې کله سره مخامخ شي، نو يو له بل څخه مخ واړوي، خو په دوی کې غوره کس هغه دی چې په بل رومبی سلام واچوي)).

د حديث شريف حکمت:

اسلام د يووالي، ټولنيزو اړيکو د ټينګښت، اجتماعي ژوند، بسپنې، سربښندنې او ورورګلوی دين دی، داسې ستونزه نشته چې د اسلام په مقدس او سپيڅلي دين کې د هغې لپاره حل نه

وي، د يو بل څخه په مخ اړولو او د اړيکو په پرې کولو او يو بل ته د سلام په نه اچولو ســره ستونزې نه هوارېږي او کله داسې هم کيږي چې دا کار د ډېرو نورو ستونزو د زياتيدو لامــل وگرځي، نو په دې مبارک حديث کې رسول الله صلى الله عليه وسلم د مــسلمانانو تــرمنځ د اړيکو د پرېکولو څخه سخت ممانعت کړی دی او له درې ورځو څخه زيات يې پر هغې ټينگار او هميشه والی له شريعت څخه سرغړونه بللې ده.

د حديث شريف گټې:

١. **د نورو سره د اړيکو د پرېکولو حرمت:** د هيڅ مسلمان لپاره جايز نــه ده چــې د شخصي او دنيوي گټو په خاطر د خپل مسلمان ورور سره اړيکې پرېکړي، ځکه دغه کار د تکبر او غرور نښه ده او که چيرې دغه کار ته ادامه ورکړل شي، نو په دښمنۍ او نفرت بدلېږي او هغه کسان چې په يو ځای کې سره ژوند تيروي له يو بل څخه لرې کوي او په زړونو کې يې کينه راپاروي.

٢. **لږ تر لږه درې ورځو کې د اړيکو راژوندي کول:** کله چې کوم سړی لــه خپــل مسلمان ورور څخه خفه شي، نو لازمه ده چې د درې ورځو په ترځ کې دې سوچ او فکر وکړي او خپلو خطاگانو او تيروتنو ته دې متوجه شي، د پوهې او علم خاوندانو ســره دې مشوره وکړي او خپلې تيروتنې دې هغوی ته څرگندې کړي او د هغــوی څخــه دې د ستونزو د حل غوښتنه وکړي، که چيرې مصلحينو دا درک کړه چې ملامتي په مقابل لوري کې ده بيا دې هم له ده څخه غوښتنه وکړي تر څو له مقابل لوري سره اړيکه ونيسي او د دوی ترمنځ دې جوړ جاړی وشي.

٣. **هر څوک چې په پخلاينې پيل وکړي هغه غوره دی:** ډېر خلک داسې فکر کــوي چې که چرې دښمنۍ ته دوام ورکړي او په مقابل لوري شرطونه ومني، نو دې غيرتمند بلل کيږي، خو رسول الله صلى الله عليه وسلم غوره او غيرتمند هغه څوک بللی دی چې پــه پخلاينې او سلام اچونه کې پر بل لومړيتوب وکړي.

٤. **پر مسلمانانو لازمه ده چې سوله رامنځته کړي:** کله داسې کيــږي چــې ښــکېلې خواوې دواړه د غچ او بدلې اخيستلو په قهر او غوسه کې راگيرې وي او هره شبيه مقابل لوري ته د سختو مجازاتو د ورکولو پلانونه جوړوي او لازم تدبيرونه نيسي او د اســلام د سپيڅلي دين د لارښوونو او ارشاداتو څخه بې خبره وي او يا هم هغو لارښوونو ته کــوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت نه ورکوي، نو په داسې حال کې پرمسلمانانو فرض ده، ترڅو د خپلې وسعې او توان په اندازه د ښکیلو خواوو تر منځ په پخلاینه کې برخه واخلي او په دې لار کې هر ډول سستي او تقصیر د لویو ګناهونو د ارتکاب سبب ګرځي، ځکه چې الله تعالی فرمايي: ژباړه: ((که د مسلمانانو دوه ډلې یو له بل سره په جګړه کې ښکېلې وي، نو ترمنځ يې سوله وکړئ او سره پخلا يې کړئ)).[1]

فعالیت:

زده کوونکي دې د اړیکو د پرېکولو په اړه په ځانګړیز او یا ګروپي بڼه څرګندونې وکړي.

ارزونه:

۱. پورتنی حدیث معنا کړئ.
۲. د لاندې حدیث شریف عبارت تکمیل کړئ: لایحل لمسلم .... اخاه فوق ثلاث لیال، یلتقیان فیعرض د هذا و یعرض هذا و .... الذی یبدأ بالسلام.
۳. د حدیث شریف ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.
۴. د حدیث حکمت وواياست.

کورنۍ دنده:

۱. د حدیث دا عبارت یاد کړئ (لایحل لمسلم ان یهجر اخاه فوق ثلاث لیال).
۲. د اړیکو د پرېکولو د اضرارو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ.

۱ - ((وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا)) د الحجرات سورت، ۹ آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه مخي

عن أبی هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم «تَجِدُونَ شَرَّ النَّاسِ يومَ القِيامَهِ ذَاالوَجهَينِ الَّذِی يأتِی هَؤُلَاءِ بِوَجهٍ وَ هَؤُلَاءِ بِوَجهٍ» متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوموړی عاليقدر راوي په لومړني لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا:

۱.	تَجِدُونَ:	تاسو مومی.
۲.	ذَاالوَجهَين:	دوه مخي.
۳.	يأتِی:	راځي
۴.	هَؤُلَاءِ:	دوی
۵.	وَجهٍ:	مخ

د حديث شريف معنا:

له ابو هريرهؓ څخه روايت دی چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل:((تاسو به د قيامت په ورځ د ټولو خلکو بد کس هغه څوک ومومئ چې د خلکو ترمنځ دوه مخي کوي، يعنې ځينو ته په يو مخ او ځيني نورو ته په بل مخ څرګندېږي چې دې خلکو ته يو څه او هغو نورو ته بل څه وايي، (تر څو يې تر منځ نيکې او دوستانه اړيکې خرابې کړي)

د حديث شريف حکمت:

دوه مخيتوب د انسان اخلاقي او تربيوي نيمګړتيا څرګندوي، د افرادو او ډلو تـرمنځ اړيکـې زيانمنې کوي او د هغوی ترمنځ د کرکې او دښمنيو لامل ګرځي چې وروسته بيا په جګـړو او وينو تويولو بدلېږي، دغه ډول کار يو ډول نفاق او غولونه ده ، بناءً پيغمبر صـلى الله عليـه وسلم مسلمانان ور څخه په کلکه منعه کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: د دوه مخی ضررونه په ځانګړېزه او یا ګروپي بڼه بیان کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د قیامت په ورځ به تر ټولو بد کس دوه مخی کس وي:** دوه مخي یوه ډېره بده کړنه ده چې د الله ﷻ په نزد ډېره لویه ګناه ده، خو ځینې خلک دوه مخي یو لوی هنر ګني او په هغې وياړي، خو دوی په حقیقت کې په یوې لویې ګناه اخته کېږي، نو په دې حدیث شریف کې دوه مخي انسان ډېر بد انسان ګڼل شوی دی.

۲. **دوه مخي او دوه رنګي یو ډول نفاق او دوکه ده،:** دا ځکه دوه مخي انسان د دې پر ځای چې د دوو خفوو مسلمانانو او یا ډلو ترمنځ د روغی جوړې هڅه وکړي، دا کوښښ کوي، ترڅو د هغوی ترمنځ تاوتریخوالی او نفرت زیات کړي، دوه مخي انسان کله چې کومې ډلې ته ورشي د هغې تایید کوي او هغه سل پر سلو په سمه او مقابل لوري یې سل پر سلو په ناروا بولي، ترڅو په دې توګه خپله ګټه په دواړو خواوو کې خوندي وساتي او له بلې خوا دواړو ډلې سره نورې هم په دښمنۍ کې راښکېل کړي.

۳. **مسلمان باید د دې جرئت ولري، ترڅو ګنهګار ته د هغه ګناه ور په ګوته کړي:** مسلمان باید دواړو ناراضو ډلو ته د هغوی خطاګانې ور په ګوته ګړي، البته د حق دا وینا باید په ډېر حکمت او نرمۍ سره دواړو خواوو ته وویل شي او هغوی باید په دې پوه شي چې د دوی حقیقي او واقعي دوست هغه څوک دی چې دوی ته د دوی خطاګانې څرګندوي او نېکې مشورې ورکوي.

۴. **د مداحو او غوړه مالو خلکو څخه ځان ژغورل:** ځکه ډېر ځل داسې هم کېدای شي چې مداحان او غوړه مالان د خپلو ګټو په خاطر له رېښتیا ویلو ډډه وکړي، خصوصاً هغه وخت چې د حق وینا د دوی د دوستانو د خفګان لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. د لاندي حديث عبارت تکميل کړئ:

.... شَرَّ النَّاس يومَ القِيامَهِ .... يأتِى هَؤُلٰاءِ .... وَ هَؤُلٰاءِ بوَجهٍ.

۲. د حديث عبارت ولولئ او مفهوم يې څرګند کړئ.

۳. د حديث حکمت بيان کړئ.

۴. د حديث ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره په يادو زده کړي:

«تَجِدُونَ شَرَّ النَّاس يومَ القِيامَهِ ذَاالوَجهَين الَّذِى يأتِى هَؤُلٰاءِ بوَجهٍ وَ هَؤُلٰاءِ بوَجهٍ»

۲. د دوه مخي تر عنوان لاندې لنډه مقاله وليکئ.

تقوا او پرهيزګاري

عن معاذ بن جبل رضى الله تعالى عنهما عن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال: ((اِتَّـقِ اللهَ حَيثُمَا كُنتَ ، وَ أَتبِعِ السَّيئةَ الحَسَنَةَ تَمحُهَا)) رواه الترمذي

د راوي پيژندنه:

معاذ بن جبل د انصارو د خزرج له قبيلي څخه ؤ ، په ځوانۍ کې په اسلام مشرف شـوى و، او له پيغمبر صلى الله عليه وسلم سره د بيعت په مهال په عقبې کې هم موجـود و ، د حفـاظو ، فقيهو او مجتهديونو صحابوو څخه ګڼل کيږي ، په ټولو غزاګانو کې يې ګـډون ګـړى دى ، پيغمبر صلى الله عليه وسلم يمن ته د قاضي په حيث وليږه ، او د هجرت په اتلسم کال په اردن کې وفات شو .

د کلمو معنا:

۱. اتَّقِ اللهَ:	له الله څخه وويريږه .
۲. حَيثُمَا كُنتَ:	په هر ځاي او هر حالت کې چې يې .
۳. أَتبِعِ السَّيئةَ الحَسَنَةَ:	د بدۍ پسي نيکي وکړه .
۴. تَمحُهَا:	پاکوي يې (نيکې بدي پاکوي او له مينځه يې وړي).

د حديث شريف معنا:

له معاذ بن جبل رضي الله عنه څخه روايت دى چې : پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : په هر ځاي او هرحالت کې چې وى له الله جل جلاله څخه وويريږه ، او که چيـرې درڅخـه کومه ګناه صادره شوه ، نو حتماً ورپسي نيک کار وکړه ، ځکه چې نيکي بدي له مينځه وړي .

د حديث شريف حکمت:

انسان په هغه وخت کې د ګناه مرتکب کېږي کله چې الله جل جلاله هېر کړي، غصه او عذاب يې له يامـه وغورځوي ، او يا دا چې ګناه نه پيژني ، نو کله چې انسان د الله تعالى په يادولو او د هغه په عبادت ځـان عادت کړي، او له هغه څخه دوامداره ويره يې په سترګو کې وي، او په دې پوه شي کوم کار چې کـوي يې ګناه ده ، په دې صورت کې به هيڅکله انسان د ګناه مرتکب نه شي . په دې حديث کې پيغمبر صلى

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله علیه وسلم د انسانانو پام دې ته را اړوي تر څو له الله جل جلاله څخه وویریږي ، ځکه چې له الله جل جلاله څخه ویره د فرد او ټولنې په اصلاح کې رغنده رول لري .

فعالیت: د دوو کسانو کړني چې یو یې له الله جل جلاله څخه ویریږي او بل نه ویریږي په ډله یزه توګه مقایسه کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

١. **پرهیزګاري:** له الله جل جلاله څخه په هر ځای کې وېرېدل، دا احساس د انسان وجدان ویښ ساتي او په وجود کې یې د یو داخلي څارونکي په حیث دنده تر سره کوي . له خیانت، د نورو پر حقوقو له تیري کولو او بل هر بد عمل څخه یې ژغوري .

٢. **له بد عمل څخه وروسته د نیک عمل تر سره کول:** انسان باید د الله جل جلاله له رحمت څخه نا هیلي نه شي، کله چې ورڅخه د بیلا بیلو لاملونو په وجه کومه ګناه صادره شي ، نو له ګناه څخه دې توبه وباسي او نیک کار دې وکړي ، ځکه الله جل جلاله د خپلي مهرباني له مخې د نیک کار په سرته رسولو سره ګناه له مینځه وړي.

خو که چیرې انسان د نورو په حقوقو تیری کړی وي ، لازمه ده چې هر چا ته خپل حق ور کړي ، او توبه وباسي، تر څو الله جل جلاله ورته بخښنه وکړي .

ارزونه:

١. لاندې نیمګړې جملې پوره کړئ:

اِتَّقِ اللهَ حَیثُمَا................ وَ أَتبِعِ .... الحَسَنَةَ ....

٢. د لوست د حدیث مفهوم ذکر کړئ.

٣. د لاندې کلماتو معنا ووایاست.

اِتَّقِ الله   حَیثُمَا کُنتَ   السَّیِّئَةَ   تَمحُهَا

۴. هغه ګټې چې د لوست حدیث ورته لارښوونه کوي ذکر کړئ.

کورنۍ دنده:

١. د لوست حدیث حفظ کړئ.

٢. د حد یث حکمت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

تواضع (عاجزي كول)

عن عمر رضى الله عنه قال: إِنّي سَمِعتُ رَسُولَ الله صلى الله عليه و سلم يَقُولُ: «مَن تَوَاضَعَ لِلّهِ رَفَعَهُ اللهُ» رواه البيهقى فى شعب الإيمان.

د راوي پيژندنه:

دغه ستر صحابي امير المؤمنين حضرت عمر فاروق رضي الله عنه د خطاب خوي او د مسلمانانو دويم خليفه ؤ ، د نوموړي په اسلام راوړلو سره مسلمانان په مكه مكرمه كې خورا قوي شول، په ټولو غزاګانو كې يې ګډون درلوده، د هجرت په ديارلسم كال د مسلمانانو خليفه وټاكل شو ، د هجري سني بنسټ يې كيښود ، او د خلافت په دوران كې يې د عراق شام او مصر اوسيدونكي په اسلام مشرف شول ، د عدالت په پلي كولو كې يې شهرت درلوده ، نوموړی د هجرت په درويشتم كال د دري شپيتو كالو په عمر په مدينه منوره كې د يو مجوسي غلام له خوا چې ابولؤلؤ نوميده په شهادت ورسيده ، او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د قبرتر څنګ د ابوبكر الصديق رضي الله عنه په خوا كې دفن كړاې شو .

د كلمو معنا:

١. مَن تَوَاضَعَ لِلّهِ: چا چې د الله جل جلاله لپاره عاجزي وكړه .

٢. رَفَعَهُ اللهُ: الله جل جلاله به يې مقام او منزلت اوچت كړي .

د حديث شريف معنا:

له حضرت عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې ويلي يې دي : له پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه مې واوريدل چې ويل يې : ((چا چې د الله تعالى د رضا لاس ته راوړلو په مقصد عاجزي وكړه ، نو الله جل جلاله به يې مقام او درجې اوچتې كړي)) .

د حديث شريف حكمت:

لويي او تكبر انسان د نورو په وړاندې خورا وړوكى كوي، ولى د دې پر خلاف عاجزي كول انسان د نورو په زړونو كې لويوي او خلك ورته په درنه سترګه ګوري، متواضع انسان د هميش لپاره كوښښ كوي چې خپلې ټولنې ته خدمت وكړي او نه غواړي چې څوک يې وپيژني ، نه غواړي چې د حقوقو او امتيازاتو په حاصلولو په نورو برتري ولري ، د خداي جل جلاله د رضا د حاصلو لپاره د ټولنې تر ټولو وګړو څان كم بولي ، شپه او ورځ پدې فكر كې وي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه د خلکو خدمت وکړي، په دې حدیث کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم د پورته صفاتو لرونکو اشخاصو سره وعده کوي چې : الله جل جلاله به دوی ته د دوی بدله ورکړي ، مرتبې به یې اوچتې او عزت به یې زیات کړي.

فعالیت: په ډله ییزه توګه د تواضع (عاجزۍ) ګټې ، او د تکبر(لویي) تاوانونه ذکر کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **عاجزي باید د الله جل جلاله لپاره وي:** انسان باید په هیڅ صورت کې ځان په نورو پورته و نه ګڼي ، او د کبر (لویی) او د نورو له سپک ګڼلو څخه ځان وساتي ، او کوښښ دې وکړي چې کومې نیکۍ یې د خلکو سره کړې یادونه یې خلکو ته و نه کړي، خپل نیک کارونه الله جل جلاله ته وسپاري، په یقیني توګه چې الله جلاله به یې بدله په دواړو جهانو کې ورکړي.

۲. **الله جل جلاله د متواضع انسان مرتبه اوچتوي:** کله چې انسان د الله لپاره تواضع و کړي ، نو عادل ذات خپل بنده هیڅکله ذلت ته نه پرېږدي ، بلکې الله جل جلاله هغه ته عزت ورکوي او مرتبه یې لوړوي ، هغه ته د خپلو نیکانو بندګانو په زړونو کې ځای پیدا کوي ، او د الله تعالی سره یې هم مرتبه اوچتیږي .

ارزونه:

۱. لاندې نیمګړې عبارتونه پوره کړئ:
من ....لله رفعه الله.
۲. د لوست حدیث معنا کړئ.
۳. د لوست له حدیث څخه چې کومې ګټې په لاس راځي، بیان یې کړئ.
۴. د حدیث حکمت بیان کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث د معنا سره حفظ کړئ.
۲. د لوست حدیث د خپلې کورنۍ غړو ته ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

کفالت

د کفالت تعریف:

کفالت په لغت کې: یو ځای کېدو ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: په یو چا د لازم (ثابت) مال او یا د هغه د ځان ضمانت کول په داسې توګه چې غوښتونکی یې د اصیل او کفیل دواړو څخه غوښتلای شي کفا لت بلل کېږي.

لنډه دا چې پور د کفیل په غاړه نه ثابتېږي او د اصیل له غاړې څخه نه ساقطېږي.

لکه زید احمد ته پور او یا ورسره څه شی امانت ږدي، مګر زید په احمد اعتبار نه لري، محمود زید ته وايي: زه د احمد ضامن یم که چېرې له هغه څخه ورک شي زه یې حاضروم، زمـــا پـــه اعتماد له ده سره معامله وکړه، دا معامله کفالت بلل کېږي، چې پدې اساس په کفالت کې پور د کفیل په غاړه ثابت نشو او همدارنګه د مدیون له ذمې څخه ساقط نشو.

د کفالت د روا والي دلیل:

د ضمانت روا والی په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی.

لومړی: قرآن کریم:

الله تعالی فرمايي: (وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ) (سورهٔ یوسف، ۷۲ آیت)

ژباړه: او هغه چا ته د یو اوښ بار به په جایزه کې ورکول کېږي چې (د یوسف علیه السلام) ورکه شوې پیمانه راوړي، او زه یې ضامن یم.

په دې آیت کریمه کې (زَعِيمٌ) د کفیل په معنا دی.

دویم: سنت:

نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمايي: « الزَّعِيمُ غَارِمٌ »[1]

ژباړه: ضمانت کوونکی به تاوان ګالي.

([1]) ترمذي، ۲/ ۲۹۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيم: اجماع:

ټولو مسلمانانو د کفا لت په روا والي باندې له دې امله اجماع کړې ده چې خلک ورته اړتيا لري.

فعاليت: زده کوونکي دې د خپل چاپېريال څخه داسې يو مثال راوړي چې د چا د مال او يا ځان ضمانت يې کړی وي.

د ضمانت د روا والي حکمت:

د حقوقو دساتنې، د وګړو ترمنځ مرسته، پوروړو او داسې نورو مالي معاملاتو کې آسانتيا، او ددې لپاره چې د حق خاوند په خپل پور، او چاته د څه په ورکولو کې ډاډمن اوسي، او همدارنګه د خلکو څخه ستونزې دفع او له منځه ولاړې شي تر څو په خپل منځ کې په ډاډه زړه يو د بل سره معاملې وکړي، دا هغه ټول مطا لب دي چې د ضمانت دروا والي د حکمت له جملې څخه شميرل کيږي.

د کفالې رکن:

د کفالې رکن ايجاب او قبول دی. (۱)

البته ايجاب د کفيل له لوری او قبول د پور د خاوند له لوری.

د کفالت ډولونه:

کفالت په دوه ډوله دی:

۱. د يو چا د ځان ضمانت کول چې دې ته کفاله بالنفس وايي.

۲. د يو چا د مال ضمانت کول چې کفالت بالمال بلل کېږي.

د کفالت اړوند ځينې اصطلاحات:

کفيل: هغه څوک دی چې د بل چا د مال او يا ځان ضامن کېږي.

مکفول عنه: اصلي پوروړی چې د اصيل په نامه هم يادېږي.

مکفول له: د حق خاوند.

د کفالې محل: د کفالې محل به يا نفس وي او يا مال.

---

(۱) فتح القدير/۵/ ۳۹۰– الدر المختار ۴/ ۲۶۰

د کفالې شرطونه:

کفالت ځانګړي شرطونه لري چې صيغې، کفيل، اصيل، مکفول له او مکفول به پورې اړه لري او په لاندې ډول بيانېږي:

د صيغې شرطونه:

۱. کفالت بايد په داسې صيغه يا لفظ وي چې په التزام دلالت کوي، مثلاً ووايي:
زه ستا د هغه پور ضامن يم چې فلاني کس درڅخه اخيستې دی.
او يا: زه د فلاني شخص ضامن يم.

۲. د کفالت لفظ بايد په غير متعارف شرط پورې تړلی نه وي، مثلاً د چا په راتګ پورې يې وتړي.

۳. د کفالت لفظ بايد وخت پورې ونه تړل شي، دا که د مال کفالت وي اود يانفس، ځکه چې د کفالت څخه مقصد ورکړه او يا حاضرول دي، کله چې وخت پکې رامنځ ته شي بيا دا مقصد نه ترسره کېږي.

د کفيل شرطونه:

۱. کفيل بايد د تبرع (ورکړې او بخښلو) اهليت ولري يعني عاقل او بالغ وي، د لېوني او ماشوم کفالت صحيح نه دی.

۲. کفيل به آزاد شخص وي نو د غلام (مرئي) کفالت صحيح نه دی، ځکه چې دا يو خدايي کار دی، حال دا چې مرئی ددې اهل نه دی.

د اصيل يا مديون شرطونه:

۱. اصيل بايد د مکفول به په تسليمولو قادر وي، که پخپله وي او يا د کوم نائب په واسطه.

۲. اصيل بايد کفيل ته معلوم وي.

د مکفول له شرطونه:

۱. مکفول له (د قرض خاوند) بايد معلوم وي.

۲. مکفول له بايد عاقل وي.

۳. مکفول له به د عقد په مجلس کې حاضر وي. (۱)

---

(۱) فتح القدير، ج ۵، ص ۳۹۰، بدايع الصنايع ۶/ ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مکفول به شرطونه:

۱. د مکفول به یا ضمانت شوی شی تاوان به اصیل (مدیون) ګالي.

۲. مکفول به باید له هغه شیانو څخه وي چې ورکړه یې د کفیل له لوری امکان ولري، څو عقد ګټور واقع شي.

۳. د ضمانت شوي مال پور به لازم او صحیح وي.

فعالیت: زده کوونکي دې په خپل منځ کې کفیل، مکفول به، مکفول له او مکفول عنه په داسې مثالونو روښانه کړي چې یو یو کس به دې نوموړنو ونوموي.

د کفالې احکام:

۱. داین به د کفیل څخه د هغه څه مطالبه کوي چې په اصیل باندې یې لري.

۲. کفیل به د اصیل څخه هغه څه غواړي چې د څه شي ضمانت یې کړې دی.

ارزونه:

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

کفالت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

دکفالې رکن ووایاست.

کفالت په څو ډوله دی؟ بیان یې کړئ.

دکفالې اړوند اصطلاحا ت تعریف کړئ.

لاندې خالی ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه کس چې له هغه څخه د مال ورکولو اویا دشخص حاضرولو غوښتنه کیږي د.............. په نوم یادیږي.

۲. مکفول عنه ته............ هم ویل کیږي.

کورنۍ دنده:

د خپل ټولګي د ملګرو په نومونواخیستو سره د کفالت بالمال او کفالت بالنفس صورتونه ولیکئ، او هر کس ته د کفالت په اصطلاح کې نوم ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفالې پای

په تېر درس کې مو ولوستل چې کفالت په دوه ډوله دی، يو ته کفالت بالمال او بل ته کفالت بالنفس وايي، پدې لوست کې غواړو چې هغه کارونه وپېژنو چې کفاله پرې پای مومي.

(۱) کفالت بالمال په يو د دوو لارو سر ته رسېږي:

۱. د مال ورکول غوښتونکي ته، او يا هغه څه کول چې د ورکړې په معنا وي، برابره ده که دا ورکړه د کفيل لخوا وي، اويا د پوروړی لخوا وي.

۲. ابراء او يا صلح کول، نو کله چې غوښتونکی پوروړي يا کفيل ته ابراء وکړي او يا ورسره په يوه اندازه مال روغه وکړي، کفالت پاې ته رسېږي.

(۲) کفالت بالنفس په لاندې شيانو سره پای مومي:

۱. د سړي سپارل غوښتونکي ته په هغه ځای کې چې د قاضي مجلس ته يې حاضرولې شي.

۲. ابراء: کله چې د حق خاوند کفيل ته ابراء وکړي نو کفالت بالنفس پای ته رسېږي.

۳. کله چې په خپله مکفول عنه مړ شي کفالت بالنفس پای ته رسېږي.

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د کفالې د يو يو شرط د حکمت په اړه خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

په اصيل باندې د کفيل درجوع شرطونه:

۱. کفالت بايد د مکفول عنه په اجازه سره شوی وي، که داسې نه وي، بيا کفيل ورکړې شی د پوروړي څخه نه شي غوښتلای، ځکه چې په دې صورت کې د کفيل ورکړه خيرات شمېرل کېږي.

۲. کفالت بايد په صحيحې اجازې سره تر سره شوی وي، نو د هغه ماشوم اجازه د اعتبار وړ نه ده چې په ده باندې بنديزونه اېښودل شوي وي.

۳. د ضمانت نسبت به اصيل ته کېږي، لکه چې کفيل ته ووايي: زما څخه ضامن شه تر څو د قرض ورکولو معنا پکې رښتينې شي، نو کله چې مديون د ضمانت نسبت ځان ته ونه کړي، بيا د کفيل او اصيل ترمنځ هېڅ علاقه نه پاتې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله:

- که چیرې دوه تنه د یو سړي د زرو افغانیو ضمانت وکړي، په داسې حال کې چې دوی دواړه یو د بل تضمین ونه کړي، بیا د دواړو ضامنانو څخه یو تن خپله حصه پور ادا کړي، نو د هغه څه چې ده ورکړي دي، د خپل ملګري څخه هیڅ غوښتنه نه شي کولای ځکه چې ده هغه د خپل لوری څخه ورکړي نه د ملګري له لوری څخه، خو د اصیل (مدیون) څخه یې غوښتلای شي، ځکه چې د همده په امر ضامن شوی دی.
- وړاندې له دې چې ضامن منل شوی مال نه وي ورکړی د مدیون څخه یې نه شي غوښتلی، نو هر کله چې کفیل منل شوی شی داین ته ورکړ بیا یې د پور وړي څخه غوښتلای شي.

په اوسني عصر کې په کفالت باندې د اجورې اخیستلو حکم:

دا غوره ده چې د کفالت عقد پرته له کومې اجورې ترسره شي، بیا هم که چیرې پوروړي څه اندازه مال د خیرات، هدیې او بخشش په نامه خپل کفیل ته ورکړي ګناه نه لري، ځکه چې دا دده د هغه ښېګنې په لړ کې ده، چې ضامن دده سره کړې ده.

- که چیرې کفیل اجوره شرط کړي څه حکم لري؟

ځواب: د ضرورت او ټولنیز حاجت لپاره په کفالت باندې اجوره اخیستل روا ده، ددې لپاره چې د خلکو مصالحو یا ښېګڼو کې ځنډ رانه شي، لکه بهر ته د مزدورۍ، یا درس لپاره تګ.

د اوسني عصر د مهمو تجارتي کفالتونو ډولونه:

۱. د درک ضامن کېدل:

هغه دا چې پلورونکي ته د پیسو ضمانت ورکړي او مشتري یا اخیستونکي ته د مبیعې تضمین ورکړي.

۲. د بازار ضمانت کېدل:

دا چې د بازار د تاجر د ټولو پورونو ضمانت وکړي، یعنې تاجر چې څه شیان په بازار کې رانیسي د هغو د پیسو تضمین په غاړه واخلي.

۳. د وزن، ګز او پیمانې ضامن کېدل:

دا چې دا تاجر یا دوکاندار چې د وزن، ګز او پیمانې په هکله څه وایي صحیح دي د غلطۍ اودرغلۍ یې زه ضامن یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. په کومو حالاتو کې کفالت بالمال او کفالت بالنفس پای مومي؟

۲. ایا کفیل د اصیل څخه غوښتنه کولای شي؟ ددې مسئلې شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.

۳. داوسنۍ زمانې د تجارت اړوند مهم ډولونه دکفالت ووایاست.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. کفالت باید په امر او اجازې د.................... سرته ورسیږي.

۲. د بازار ضمانت او تعهد عبارت دی له ....

کورنۍ دنده:

دلوست مهم ټکي په خپله ژبه په پنځو کرښو کې ولیکئ

لسم لوست

حواله

زبیر په بلال پنځوس زره افغانۍ پورلري، بلال احمد ته وايي: پنځوس زره افغانۍ زبير ته زما لــه درکه ورکړه، احمد وايي سمه ده. دې کار ته د فقهې په اصطلاح کې حواله ويل کېږي.

دا عمل په څلورو عناصرو مشتمل دی چې د فقهې په علم کې هر يو خپل نوم لري.

بلال ته محيل، زبير ته محال، احمد ته محال عليه او پور ته محال به وايي.

د حوالې تعريف:

حواله په لغت کې: نقلولو ته وايي.

اود فقهاوو په اصطلاح کې: د مديون له غاړې څخه د ذمې اخيستونکي غاړې ته د غوښــتنې نقلولو ته حواله وايي.

دا د کفالې پر خلاف ده، ځکه په کفاله کې غوښتونکی په اصيل او کفيل دواړو حق لري او په هر يو چې برلاسی شي، خپل حق ورڅخه غوښتلی شي، مګر په حواله کې د محيل لــه غـــاړې څخه حق ساقطېږي. (١)

د حوالې د روا والي دليل:

د پور حواله د نبي اکرم صلی الله عليه وسلم په احاديثو او اجماع باندې روا شوی ده.

١ . رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: (مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ وَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيءٍ فَلْيَتْبَعْ) (٢)

ژباړه: غني چې د پور ورکولو توان ولري د پور ځنډول يې ظلم دی، هر کله چې ځــوک غني ته حواله کړی شو، حواله دې ومني.

٢ . مسلمانانو د حوالې په جواز باندې اجماع کړې ده. (٣)

---

(١) فتح القدير د عنايي سره، ٥/ ٢٤٣، الدر المختار: ٤/ ٣٠٠

(٢) نصب الداية، ٤/ ٥٩

(٣) فتح القدير، ٥/ ٤٤٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حوالې حکم:

حواله په پورونو کې روا ده، خو په اعيانو کې جواز نه لري، ځکه چې دا د نقل او اړولو په معنا ده، حال دا چې دا کارونه په پورونو کې راتلای شي نه په اعيانو کې، ځکه اعيان مشخص وي او کوم عين چې له يوه سره وي هغه له بل سره نه وي، نو څوک نه شي کولی چې هغه عـــين حقدار ته ورکړي چې په بل لازم دی.

فعاليت: ځو تنه زده کوونکي دې دحوالې مختلف موارد تمثيل کړي.

د حوالې اړوند ځينې اصطلاحات:

۱. مُحِيل: هغه کس ته ويل کيږي چې پور ورباندې وي .
۲. مُحَال: هغه کس ته وايي چې د حق خاوند وي.
۳. مُحَال عَلَيه: هغه شخص دی چې دبل پور ورکړه يې په ځان منلې وي.
۴. مُحَال بِهِ: هغه پور ته ويل کيږي چې بل کس ته حواله شوی وي.

د حوالې رکن:

په ځانګړو الفاظو سره ايجاب او قبول د حوالې رکن دی. [1] ايجاب د حواله کوونکي له خوا او قبول د حواله اخيستونکي او حواله شوي له خوا.

د حوالې شرطونه:

الف: د صيغې (ايجاب او قبول) شرطونه:

۱. ايجاب او قبول بايد په يو مجلس کې وي.
۲. عقد بايد قطعي وي هېڅ ډول خيار به پکې شرط شوی نه وي.

ب: د محيل يا حواله کوونکي شرطونه:

۱. حواله کوونکی بايد عاقل او بالغ وي.
۲. حواله کوونکی به په خوښۍ سره حواله ترسره کوي، په زور سره حواله صحيح نه ده.

ج: د محال يا د حق خاوند شرطونه:

۱. محال يا د حق خاوند به عاقل او بالغ وي.

---

(۱) الدر المختار، ۴/ ۳۰۱ او وروسته پاڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. محال علیه یا حواله شوی شخص به په حواله خوښ او راضي وي.

۳. حواله شوی شخص باید حواله د عقد په مجلس کې ومني.

د: د محال علیه شرطونه:

۱. د ده شرطونه کټ مټ د محال یا د حق خاوند شرطونه دي.

هـ: د محال به شرطونه:

۱. محال به یا حواله شوی مال باید پور وي، که چېرې پور نه وي، عین وي په دې صـــورت کې تسلیمول دعین حواله نه، بلکه وکالت بلل کیږي. (۱)

د حوالې احکام:

۱. د حواله کوونکي خلاصېدل: کله چې حواله د مقابل لوری په منلو سره پای ته ورســېده حواله کوونکی براءت لاس ته راوړ او له پور څخه خلاص شو.

۲. د حق د خاوند د غوښتنې ثابتېدل، په هغه چا باندې چې دی ورته حواله شوی.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. حواله لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. حواله په کومو شیانو کې رواده؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۳. د حوالې رکن ووایاست.

۴. د حوالې کوونکی اړوند شرطونه بیان کړئ.

۵. د حوالې داخیستوونکي اړوند شرطونه ووایاست.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. حواله په .... روا ده نه په اجناسو کې.

۲. د حوالې په صیغه کې................ شرط دی اوباید دعقد مجلس کې را منځ شي.

کورنۍ دنده :

حواله له کفالت څخه څه توپیر لري؟ ددې موضوع په اړه پنځه کرښې ولیکئ.

---

(۱) بدایع الصنایع، ج ۲، ص ۱٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

حواله ۲

په تېر درس کې مو حواله وپېژندله، په دې درس کې به د حوالې پای او د محال علیه رجوع په حواله کوونکي باندې وپېژنو.

لومړی: د حوالې پای: حواله په لاندې شیانو پای مومي:

۱. د محیل او محال علیه له خوا د حوالې فسخه کول یا له منځه وړل: هر کله چې حواله فسخه یا له منځه ولاړه شي محال باید بېرته خپل شی د محیل څخه لاس ته راوړي.
۲. محال علیه مړینه اویا مفلس کېدل: د محال علیه د مړینې او یا دمفلس کېدو په صورت کې حواله له منځه ځي او محال باید خپل پور له محیل څخه وغواړي.
۳. د محال علیه ادا یعنې کله چې محال علیه حق محال ته وسپاري.
۴. کله چې محال مړ شي او محال علیه یې وارث وګرځي، دحوالې مال به محال علیه له محیل څخه غواړي.
۵. کله چې محال خپل حق محال علیه ته وبخښي او هغه یې ومني.
۶. کله چې محال خپل حق محال علیه ته خیرات ورکړي او هغه یې خیرات ومني.
۷. کله چې محال هغه چاته ابراء وکړي چې دا ورته حواله شوی او ورته ووایې چې زه په تا باندې هېڅ مطالبه نه لرم. (۱)

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه دحوالې دیو یو شرط حکمت په هکله خپلو ملګروته معلومات ورکړي.

په محیل باندې د محال علیه رجوع:

دلته موږ په دوه شیانو خبرې کوو:

۱. د رجوع شرطونه.
۲. هغه څه چې په هغې باندې رجوع کېږي.

---

(۱) بدایع الصنایع، ۲/ ۱۸، فتح القدیر، ۵/ ۴۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: د رجوع شرطونه:

۱. حواله باید د محیل په امر ترسره شوې وي.
۲. حواله شوی مال باید محال ته ورکړې شوی وي، او یا محال له خوا محال علیه ته بښل شوی وي او یا خیرات ورکړشوی وي، او ده ورسره منلی وي.
۳. محیل باید په محال علیه باندې هم مثل پور ونلري.

دویم: په څه به رجوع کیږي؟

محال علیه محیل څخه دهغه څه غوښتنه کولای شي چې ده پرې حواله ورکړې وي، نه هغه شی چې محال ته ورکړل شوی وي، نو که چېرې محال علیه د پیسو پر ځای محال ته جنس ورکړي د حواله کوونکي څخه به پیسې غواړي نه جنس.

د حوالې په اړه مسایل:

لومړۍ مسأله:

د حوالې په پای کې مو ولوستل چې حواله د محال علیه په له منځه تګ سره پای مومي. دا له منځه تګ د امام ابو حنیفه رحمة الله علیه په نظر په لاندې دوه شیانو صورت مومي:

۱. کله چې محال علیه مړ شي.
۲. کله چې محال علیه د حوالې څخه منکر او د قاضي له لوري قسم ورکړل شي،په داسې حال کې چې د حق خاوند هېڅ شاهدان ونه لري.

د صاحبینو په نظر په دریم شي هم راتلای شي هغه دا چې:

۳: کله چې محال علیه په ژوندانه کې مفلس او قاضي دده په افلاس پرېکړه وکړي.

دویمه مسأله:

که چېرې د حق خاوند د حوالې مال ترلاسه کړي، او بیا د حواله کوونکي سره اختلاف پیدا کړي:

حواله کوونکی وایي: ستا په ما باندې هېڅ نشته، بلکه ته ما د قبض لپاره وکیل کړی وې، څه چې دې ترلاسه کړي هغه زما دي.

د حق خاوند وایي: نه داسې نه ده بلکه تا ماته د خپلو هغه یو زر افغانیو پور ترلاسه کولو حواله راکړې، چې ددې سړي څخه یې ترلاسه کړه، دې صورت کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حواله کوونکي خبره د قسم سره د باور وړ ده، ځکه چې محال د پور ادعا کوي او حواله کـــوونکی منکر دی، بناءً د شاهدانو د نه لرلو په صورت کې د منکر خبره د لوړې سره د قبول وړ ده.

سفتجه:

په حواله باندې د دا ډول پیسو استول جواز لري، هغه دا چې یو سړی چاته یو اندازه مال د امانت په توګه په یو ښار کې ورکړي او بیا ترې په بل ښار کې تسلیم شي.[1]

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. حواله په کومو شیانو پای ته رسیږي؟ په لنډه ډول یې بیان کړئ.

۲. د رجوع شرطونه ووایاست.

ب. لاندې عبارات بشپړ کړئ :

۱ . دامام ابوحنیفه (رح) په نظر د .... له منځه تلو سره حواله پای مومي.

۲ . کله چې دحق خاوند او حواله کوونکي تر منځ اختلاف منځ ته راشي،

د .... خبره په .... کولو سره د اعتبار وړ ده.

کورنۍ دنده:

د حوالې د ګټو په اړه مختصره مقاله ولیکئ.

---

[1] الباب، ۲/ ۱۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکالت ۱

احمد په کابل کې اوسيږي غواړي چې له هرات څخه يو موټر واخلي، دهغه ملګری محمود د هرات اوسيدوونکی دی، هغه يې خپل له خوا د موټر په اخيستلو کې وکيل ونيوه تر څو ده ته موټر واخلي.

د وکالت تعريف:

وکالت په لغت کې د ساتنې، سپارنې او اعتماد په معنی راغلی دی.

او د فقهې په اصطلاح کې: په جائز او معلوم تصرف کې د ځان پر ځای د بل چا ټاکل وکالت بلل کيږي. [1]

د وکالت د روا والي دليل:

وکالت په قرآن کريم، نبوي احاديثو، او اجماع باندې روا شوی دی.

أ. قرآن کريم: الله تعالى فرمايي: وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا (۳۵) النساء: ۳۵

پدې آيت کريمه کې (حکمان) د ښځې او خاوند له لوری وکيلان دي.

ب. احاديث: رسول الله ﷺ حکيم بن حزام د قرباني له پاره د مال اخيستلو په خاطر وکيل کړی ؤ همدا راز يې عروة البارقي د پسه د اخيستلو له پاره وکيل نيولی ؤ. [2]

ج. اجماع: د دې له پاره چې يو انسان نه شي کولای خپل ټول کارونه يواځې تر سره کړي، له دې امله د وکالت په روا والي باندې اجماع راغلې ده. [3]

---

[1]– و ګوره: بدائع الصنائع. ج: ۱. ص: ۱۹.

[2]– د دې حديث تخريج ابوداؤد او ترمذي کړی دی.

[3]– و ګوره: فتح القدير: ج، ۲. ص، ٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې په انفرادي توگه د وکالت دشرطونو یویو حکمت خپلو ملگروته بیان کړي.

د وکالت حکم:

و کالت په اصل کې یو مباح کار دی، لاکن ځینې وخت مستحب او مکروه هم راتلای شي، مگر په هغه صورت کې چې د موکل څخه ضرر دفع کوي بیا واجب دی.

د وکالت د روا والي حکمت:

داسې پېښېږي چې ځینې وخت یو انسان د ځینې کارونو د کولو څخه عاجز وي، او دا کار بل څوک په ښه توگه کولای او مخ په وړاندې بېولای شي د همدې ښېگڼې او حکمت لـه پـاره وکالت روا شوی دی.

د وکالت ارکان:

د وکالت رکن ایجاب او قبول دی.

د وکالت اړوند ځینې اصطلاحات:

۱. موکل: هغه شخص دی چې په یو جایز اومعلوم کار اوتصرف کې دځان پر ځای بل کس ته د کولو واک ورکوي.
۲. وکیل: هغه کس دی چې له موکل لخوا د ورکړې شوي واک په اساس دهغه له طرف یو کار تر سره کوي.
۳. موکل به: هغه جایز او معلوم کار او تصرف څخه عبارت دی چې د موکل او وکیل تر منځ پرې اتفاق کیږي.

د وکالت شرطونه:

د وکالت شرطونه ځینې وکیل، موکل او د وکالت د عقد په محل کې شرط دي.

أ. د وکیل شرطونه: وکیل څلور شرطونه لري:

۱. وکیل به عاقل وي، څو په عقد پوه شي یعنې داسې چې بیعه یا پلورنه وپېژني.
۲. وکیل باید د عقد کولو قاصد وي، نه دا چې ټوکې او مسخرې کوي.
۳. وکیل باید معلوم او معین شخص وي نه داسې چې دوه تنو ته ووایي، له تاسې څخه یو زما وکیل یاست، دا وکالت د جهالت له امله صحیح نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. وکیل به خپل موکل (هغه څوک چې دی یې وکیل نیسي) په کامله معنا پېژني یعنې وصف او شهرت به یې ورته معلوم وي.

ب. د موکل شرطونه: موکل دوه شرطونه لري:

۱. هغه څوک چې وکیل نیسي(موکل) باید عاقل وي، نو د لیوني توکیل صحیح نه دی.
۲. موکل به دهغه تصرفاتو چې وکیل ورته نیسي مالک وي.

ج. د عقد د محل یا موکل به شرطونه:

۱. هغه شیان او کارونه چې و کالت پرې ترسره کیږي باید د مباحاتو څخه نه وي، نو د یو چا وکیل کول د معدنونو په راویستلو باندې روا نه دي.
۲. د عقد محل (موکل به) به د موکل ملکیت وي.
۳. موکل به له داسې ډلې څخه وي چې نیابت به مني، نو په بدني عباداتو لکه لمونځ باندې د یو چا وکیل کول روا نه دی.

د وکالت احکام:

ددې لپاره چې د وکالت احکام وپېژنو باید ډولونه یې هم و پېژنو، نو د وکیلانو ډولونه دا دي:

۱. د خصومت وکیل: دا هغه وکیل دی چې د قاضي په وړاندې محاکمو کې د خپل موکل نیابت کوي، نوموړی پرته له قصاص او حدودو څخه په خپل موکل باندې د اقرار مالک دی، ځکه چې دا د مدعي د دعوی د ځواب، د حق روښانتیا او اثبات له پاره ټاکل شوی نه د جنګ او جنجال په خاطر.
۲. د پور د اخیستلو له پاره وکیل: دا هغه وکیل دی چې د پور غوښتلو له پاره ټاکل کیږي.
۳. د اخیستلو او پلورلو له پاره وکیل: دهغه وکیل دی چې د موکل لخوا ورته د اخیستلو او پلورلو واک وسپارل شوی وي.

لومړی: د خصومت د وکیل احکام:

۱. پرته له قصاص او حدودو څخه په نورو شیانو کې یواځې د اقرار واک لري.
۲. د قبض یا ترلاسه کولو واک ورسره نشته، ځکه یو څوک د لانجې ګټلو له پاره امین ګرځول کیږي اما د مال په هکله معتمد نه وي.(۱)

دویم: د هغه وکیل احکام چې د پورغوښتنې له پاره ټاکل شوی وي:

۱. د پور تر لاسه کولو واک نه لري، ځکه چې یواځې د غوښتلو له پاره ټاکل شوی دی.
۲. دا واک هم نه لري چې بل څوک د ځان پر ځای و ټاکي.

۱- و ګوره: فتح القدیر، ج: ٦. ص: ۹۷، المبسوط: ج:۱۹، ص: ۱۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم: د پلورنې او اخيستنې وکيل احکام:

دا وکيل به په خپلو کړنو کې آزاد او يا به يې تصرفات مقيد وي، که چېرې يې تصرفات مقيد وي لاندې احکام لري:

۱. د هغه قيودو رعايت پرې لازم دي چې د موکل له لوري ورته ټاکل شوی دي.
۲. که چېرې د موکل له ټاکلو قيودو څخه مخالفت کوي بيا د موکل اجازې ته اړتيا لري.

اما که چېرې د موکل لخوا په تصرفاتو او کړنو کې آزاد وي، نو احکام يې دا دي:

۱. اخيستنه او پلورنه به په هغه روپو کوي چې هغې وطن کې رائجې او چلند ولري.
۲. اخيستنه او پلورنه په مناسب ارزښت او قيمت تر سره کيږي.

ارزونه:

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. وکالت په لغت اواصطلاح کې څه ته وايي ؟
۲. د وکيل ، موکل،او دعقد محل څخه څه مقصد دی؟
۳. دوکيل په اړه شرطونه وواياست.
۴. دعقد دځای شرطونه بيان کړئ.
۵. دخصومت وکيل اړوند احکام بيان کړئ.

لاندې عبارات بشپړ کړئ:

۱. موکل دوه شرطونه لري :
۲. موکل بايد.. .
۳. په هغه څه کې چې وکيل په کې تصرف کوي بايد موکل د هغه................ وي.
۴. د خصومت وکيل: هغه وکيل دی چې د.............. په وړاندې محاکمو کې د خپل .... نيابت کوي.

کورنۍ دنده:

د وکالت اړوند اصطلاحات په يادو زده کړئ. او د وکالت په هکله په پنځو کرښو کې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکالت ۲

د وکيلانو ډېروالى، د وکالت ختم، د دې باب له ځينو اړوندو مسايلو سره

۱– د وکيلانو ډېروالى:

ډېر داسې پيښيږي چې د يو تن څخه ډېر اشخاص په تصرفاتو او شخړو کې وکالت کوي، نـو پدې صورت کې به يو شخص دوه يا ډېر وکيلان لري.

الف: که چيرې يو تن ډېر وکيلان پداسې توګه سره ولري چې هر يو ته يې ځانګړى عقد يـا کار سپارلى وي، دې صورت کې به هر يو خپل کار پرته د بل وکيل له مشورې څخـه مخ په وړاندې وړي.

ب: که چيرې يو سړې د يو کار لپاره ډېر وکيلان نيولي وي، دې صورت کې هيڅ يو ځانتـه پرته د موکل له اجازې څخه ټاکلى کار نشي ترسره کولاى، مګر هغه کارونه کولاى شي چې هغه مشورې ته اړتيا نلري، لکه د امانتونو سپارل او د پورونو پرې کول.

۲– د وکالت صفت:

الف: وکالت پرته له اجورې څخه:

مفت وکالت کول روا دي، لاکن پدې بيا عاقدين ملزم ندي، نو هر يو کولاى شي چې دا عقد فسخه کړي.

ب: په اجورې باندې وکالت: دا وکالت په دوه صورتونو کې راتلاى شي:

۱. دا چې د انعام بڼه ولري، يعنې چې په عقد کې وخت او کارونه ونه ټاکل شي، دې صورت کې جبري عقد ندى.

۲. اما که چيرې د اجورې بڼه ولري، يعنې چې وخت او کار پکې وټاکل شي، بيا ملزم دى[۱].

۳– د وکالت پاى: وکالت په لاندې شيانو باندې پاى ته رسيږي:

۱. کله چې موکل خپل وکيل ګوښه کړي، خو پدې شرط چې وکيل پرې خبر وي ، او د بل کس حق ورسره تړاو ونلري.

۲. کله چې موکل خپله د وکيل دنده ترسره کړي، ځکه چې دې وخت کې وکالت هيڅ ګټه نه لري.

---

[۱]– وګوره: بدائع الصنائع: ۳۷/۶، الدر المختار: ۳۱۵/۷.

۳. کله چې د وکالت غرض ترسره شي، يعني هغه تصرف اجرا شي د کوم لپاره چې وکيل نيول شوی دی.
۴. کله چې موکل يا وکيل خپل اهليت په مړينه او يا دائمي ليونتوب سره د لاسه ورکړي.
۵. کله چې هغه عين له منځه ولاړ شي چې د هغې د تصرفاتو لپاره وکيل نيول شوی وي.
٦. د موکل له لاسه د موکل فيه وتل[1].

فعاليت:وکالت د کفالت سره څه توپير لري؟ په ډليز اويا انفرادي توګه دغه موضوع روښانه کړئ.

د وکالت اړوند مسائل:

١. داسې وکالت هم شته چې هيڅ حقوق نلري، لکه په چا پسې د تګ راتګ وکالت، پرته له ملازمت څخه هيڅ نلري.

٢. ځيني وکالتونه داسې دي چې حقوق يې وکيل ته راجع کيږي او بيا د نورو حقوق موکل ته راجع کيږي، بناء:

الف: هر هغه عقد چې موکل ته يې د نسبت اړتيا نه وي، ځان ته يې نسبت کول صحيح کيږي، بناء حقوق يې عاقد ته راجع کيږي لکه د پلورلو عقد پس همدا وکيل به هغه چا ته چې ورباندې يې شی پلورلی مبيعه سپاري او پيسې به ترلاسه کوي.

ب: که چيرې عقد داسې وي چې هغه د موکل نسبت ته اړتيا لري، د دې حقوق موکل ته راجع کيږي لکه نکاح.

ج: همدا راز که چيرې داسې عقود وي چې د هغې تمام په قبض او ترلاسه کولو سره راځي لکه بخشش، قرض او داسې نور. د دې نسبت به هم موکل ته کوي او حقوق يې هم همده ته راجع کيږي.

د اخيستلو د وکالت ډولونه: دا وکالت په دوه ډوله دی:

١ – **عام:** هغه داسې چې موکل وکيل ته ووايي، څه چې دې خوښ وي ما ته يې اخله يا څه چې ګورې ما ته يې اخله.

٢ – **خاص:** داسې چې موکل خپل وکيل ته ووايي: ما ته جامې يا کور او يا غاړکۍ واخله.

---

[1] – الدر المختار: ج ۷ ص ۳۹۳، المبسوط ۵۰/۱۹، بدائع الصنائع: ۳۸/٦، تکملة فتح القدير ١٢٦/٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. ایا یوکس کولای شي څو تنه وکیلان ونیسي؟ بیان یې کړئ.

۲. په اجوره سره دوکالت یو مثال ووایاست.

۳. کله وکالت پای مومي ؟ دری موارد یې ووایاست.

لاندې عبارات بشپړ کړئ:

۱. پرته له اجورې وکالت .... دی، مګر یو دعاقدینوکولای شـي چـې عقد............... کړي.

د وکیل د ګوښه کولو دوه شرطونه دي:

۲. ....

۳. ....

کورنۍ دنده:

د درس مهم مطالب په خپل عبارت په پنځو کرښو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مضاربت

د مالونو د شرکت څخه يو ډول شرکت د مضاربت شرکت دی، هغه داسې چې پانګه د يو چا او کار وربانديې بل څوک کوي، دا شرکت د اجارې سره ورته والی لري، ځکه چې کارګر په مال کې د هومره ګټې مستحق دی چې څومره کار يې په مال کړی وي.

د مضاربت تعريف:

مضاربت په لغت کې د ضرب يا سفر په معنا دی، ځکه چې کارګر سفر ته اړتيا لري.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: هغه عقد دی چې مالک مال د تجارت لپاره بل چا ته پداسې ډول ورکړي چې ګټه به دواړه د ټاکلي شرط سره سم ويشي. يا په بل عبارت دا هغه شـــرکت دی چې مال د يو چا او تجارت وربانديې بل څوک کوي(1) مضاربت ته قراض هم ويل کيږي.

د مضاربت روا والی: مضاربت په قران کريم، احاديثو او اجماع باندې ثابت دی.

قران کريم: الله جل جلاله فرمايي: «وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِــنْ فَــضْلِ اللَّـــهِ» (د المزمل سورت، ۲۰ آيت)

ژباړه: (... او نور په ځمکه کې ګرځي د الله جل جلاله د فضل (حـــلال رزق) لټونه کـــوي. مضارب هم په ځمکه کې د الله جل جلاله د فضل لټونه کوي.

حديث: د عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما څخه روايت دی چې: ((حضرت عباس رضی الله عنه به چې کله د مضاربت لپاره چا ته مال ورکاوه، په مضارب باندې به يې دا شرط ايــښودل چې زما مال سره به په بحر کې نه ځې، نه به خوړونو ته کوزيږې او نه به وربانـــدې ژونـــدی مـــال اخلې، که چيرې دې دا کارونه وکړل تاوان به يې ته ګالې، کله چې دا شرطونه رســـول الله صلی الله عليه وسلم ته ورسيدل، اجازه يې ورکړه(2).

اجماع: د صحابه کرامو رضوان الله عليهم اجمعينو د ټولګې څخه په روايت کې راځي چـــې دوی د يتيم مال په مضاربت ورکړی او لدې څخه هيڅ چا انکار ندی کړی[3]، بناء دا اجمـــاع شميرل کيږي.

1- وګوره: المبسوط ۱۸/۲۲.

2- د دې تخريج طبراني په الاوسط کې کړی.

3- وګوره: نصب الراية ۱۱۳/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مضاربت د روا والي حکمت:

خلکو ته د مال څخه د ګټې اخيستلو لار برابرول، يو بل سره پداسې شکل مرسته کول چې د يو بل له تجربو څخه په ګټه اخيستلو ښه ګټه ترلاسه او غوره نتيجې ته رسېدل د مضاربت د روا والی حکمت ګڼل کېږي.

د مضاربت رکن:

د مضاربت رکن ايجاب او قبول دی، په هغو الفاظو باندې چې په مضاربت دلالت کوي.

د مضاربت ډولونه:

مضاربت په دوه ډوله دی، مطلق مضاربت او مقيد مضاربت.

۱–مطلق مضاربت:

مطلق مضاربت هغه دی چې څوک بل چا ته خپل مال د مضاربت په نوم ورکړي او کار، د کار ځای، صفت او هغه کس چې ورسره معامله کوي تعين نه کړي.

۲– مقيد مضاربت:

هغه مضاربت دی چې يو څوک چا ته ټاکلې اندازه روپۍ د معين ښار، معين مال، معين وخت او يا يو خاص شخص سره د معاملې کولو لپاره ورکړي، يعنې دا روپۍ پدې شرط درکوم چې اخيستل او خرڅول به د فلاني سره کوي.(۱)

د مضاربت حکم:

مضاربت يو غير لازم عقد دی، برابره ده چې د کار د پيل څخه مخکې وي او که وروسته، بناء هر يو له عاقدينو څخه يې له منځه وړلای شي، همدارنګه په ميراث هم نه وړل کيږي.

د مضاربت شرطونه:

د مضاربت د صحت لپاره ځينې شرطونه په عاقدينو، راس المال (پانګه) او ګټه کې بيل بيل شرط شوي دي.

د عاقدينو شرطونه:

عاقدين د مال له خاوند او مضارب څخه عبارت دي. د دوی شرطونه کټ مټ د وکيل شرطونه دي، چې مونږ په وکالت کې ذکر کړل.

۱– بدائع الصنائع ۷۸/۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پانگې شرطونه:

دمضاربت د راس المال (پانگې) شرطونه دا دي:

۱. د مضاربت پانگه باید د چلیدونکو پیسو څخه وي.
۲. د مضاربت د پانگې اندازه باید معلومه وي.
۳. د مضاربت پانگه به معینه او موجوده وي، پور به نه وي.
۴. د مضاربت پانگه به کاریگر (مضارب) ته سپارل کیږي.

د ګټې شرطونه:

د ګټې شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. د ګټې اندازه به څرګنده وي.
۲. ګټه به تیته او پراګنده وي، یعنې په نیمایي، دریمه یا څلورمه به دواړه سره متفق شوي وي.

فعالیت: خوتنه زده کوونکي دې دمضاربت مختلف شکلونه تمثیل کړي

ارزونه:

لاندې شیان تعریف کړئ:

۱. مضاربت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. مطلق او مقید مضاربت تعریف کړئ.
۳. د مضاربت حکم څه دی؟
۴. د راس مال شرطونه په مضاربت کې بیان کړئ.
۵. په مضاربت کې د ګټې شرطونه وواياست.

کورنۍ دنده :

د مطلق او مقید مضاربت صورتونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مضاربت ۲

په تیر درس کې مو مضاربت د ارکانو او شرایطو سره وپیژانده، په دې درس کې د مضاربت احکام او هغه شیان چې مضاربت وربانديې پای مومي وړاندې کوو.

هر کله چې مضاربت د یو شرط د خلل له امله فاسد شو مضارب دمناسبې مزدورۍ مستحق ګڼل کیږي او په ګټه کې نشي شریکیدای، نو که چیرې یو څوک چا ته ووایي: زما جال د ښکار لپاره واخله، څه چې دې ښکار کړل د مضاربت په توګه زما او ستا تر منځ شریک دي، په دې صورت کې د مضارب لپاره د مضاربت په اساس هیڅ نشته، ځکه دا صحیح مضاربت ندی او نه وربانديې د صحیح مضاربت احکام پلي کیږي، بلکه دې سړي ته به مناسبه مزدوري ورکول کیږي، برابره ده چې نومړي مضاربت ګټه کړې وي او که نه، ځکه چې فاسد مضاربت د فاسدې اجارې غوندې دی.

د صحیح مضاربت احکام:

۱. مضارب (کاریګر) چې کومه پانګه په لاس کې لري ورسره امانت ده او دی په خپله امین ګڼل کیږي، ځکه چې ده دا مال د خپل مالک په اجازه قبض کړی دی.
۲. مضارب په اخیستنې او پلورنې کې وکیل ګڼل کیږي، ځکه ده د بل چا په مال کې په اجازې سره تصرف کوي او د وکیل معنا همدا ده.
۳. مضارب په مضاربت کې د خپلې برخې د ګټې په اندازه شریک شمیرل کیږي، ځکه دی د مال د ځینې برخې مالک وګرځید د هغه کار په اساس چې ده ترسره کړی دی.
۴. کله چې په یو سبب د اسبابو سره مضاربت فاسد شو، اجاره ګرځي او مضارب د مال د خاوند مزدور دی، نو مناسبه اجوره به ورکول کیږي.
۵. که چېرې مضارب دعقد تاکلو شرطونه څخه مخالفت وکړي، غاصب شمیرل کیږي، ځکه ده د بل چا په ملکیت تیری کړی دی.
۶. د مضاربت تاوان د مال په خاوند دی، په هغه صورت کې چې ګټه شتون ونلري، خو که چیرې د ګټې څخه وروسته تاوان رامنځ ته شوی وي دا تاوان به د ګټې څخه ورکول کیږي[۱].

---

[۱] – مختصر الطحاوي ۱۲۴.

فعالیت: زده کوونکي دې د فاسد مضاربت مثالونو په هکله په خپلو منځوکې مباحثه وکړي.

د مضاربت پای: مضاربت په لاندې شیانو سره پای مومي:

۱. په فسخه او له منځه وړلو باندې مضاربت پای مومي.
۲. کله چې مضارب د تصرفاتو څخه گوښه شي مضاربت پای ته رسیږي.
۳. کله چې یو د عاقدینو څخه د مال خاوند یا مضارب مړ شي.
۴. کله چې یو د عاقدینو څخه لیونی شي.
۵. کله چې د مضاربت پانگه د مضارب په لاس کې له منځه ولاړه شي.

د مضاربت په هکله مسئلې:

۱. کله چې د مضارب لپاره پرته له تجارتي مال څخه گټه وټاکل شي مضاربت جواز نلري.
۲. مضارب دا واک لري چې دمضاربت مال بل چا ته د دې لپاره ورکړي تر څو د بل ښـــار څخه ورته سامان راوړي، پداسې حال کې چې اجوره یې ورسره نه وي منلې.
۳. مضارب دا واک نلري چې د مضاربت مال بل چا ته د مضاربت لپاره ورکړي او د چا سره شریک شي، او نه یې د خپل او بل مال سره گډولای شي، مگر که چیرې د مال خاونـــد ورته داسې ویلي وي چې کارونه پخپله خوښه کوه، بیا خپلواک دی.
۴. مضارب به خپل واجبي مصارف د مضاربت له مال څخه کوي، دوا او د علاج مصارف هم په واجبي نفقاتو کې شمیرل کیږي، ځکه د بدن اصلاح یې پدې باندې راځي او پرتـــه لـــه جوړ صحته هیڅ تجارت نشي کولای.
۵. که چیرې مضاربت گټه کړې وي مصارف به د همدې څخه کیږي او که چیرې یې گټه نه وي کړې بیا به د پانگې څخه حسابیږي، ځکه چې مصارف د مال څخه له منځه تللي برخه ده.
٦. که چیرې د مضارب او د مال خاوند تر منځ د مال د بیرته ورکړې په هکله اختلاف رامنځ ته شو، د مال د خاوند خبره د باور وړ ده.
۷. مضارب ته به تر هغه پورې گټه نه ورکول کیږي تر څو چې مال په پیسو بدل او د مـــال خاوند ته یې نقدې تسلیم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

الف: لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

۱. په کومو حالاتو کې اجر مثل دمال په خاوند باندې لازميږي.

۲. د مضاربت اړوند ځينې احکام وواياست.

۳. د مضاربت عقد څه وخت له منځه ځي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ؟

۴. ايا مضارب کولای شي مضاربت مال بل چاته په مضاربت ورکړي؟

۵. مضاربت کوونکي دمضاربت اړوند مصارف له کوم ځای څخه پوره کوي؟ موضوع روښانه کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه مهم حالات چې مضارب وربانديې د مناسبې مزدورۍ مستحق ګرځي عبارت دي له ....

۲. ستاسې په مقرر کتاب کې د صحيح مضاربت احکام عبارت دي له ....

۳. مضاربت پدې .... شيانو پای مومي.

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هبه

هبه هديې او صدقې ته شامله ده، ځکه چې معناوې يې سره نږدې دي، که چيرې څوک څه شی کوم اړ سړي ته د الله جل جلاله د رضا په خاطر ورکړي، دا صدقه ده، خو که چيرې يې چاته د دوستۍ له کبله ورکړي، بيا هديه، او که دا يوه معنا هم پکې موجوده نه وي بيا هبه ده.

د هبې معنا:

هبه په لغت کې ورکړې او تبرع ته وايي.[۱]

او د فقهاءو په اصطلاح کې هر هغه عقد او تړون چې په ژوندانه کې پخپله خوښه پرته له کوم عوض څخه بل ته ملکيت ثابتوي هبه بلل کيږي.[۲]

د هبې د روا والي دليل:

هبه په قران کريم، احاديثو او اجماع باندې رواشوې ده.

۱. قران كريم: الله جل جلاله فرمايي: «فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًـــا» (سورة النساء، ۴ آيت) ژباړه : که چيرې تاسې ته خپلو ښځو د مهر څه برخه دروبښله نو په خوښۍ سره يې وخورئ.

۲. سنت: نبي اكرم صلى الله عليه وسلم فرمايي: «لَا تَحْقِرَنَّ إِحْدَاكُنَّ أَنْ تُهْدِيَ لِجَارَتِهَا وَلَـوْ كُرَاعَ شَاةٍ مُحْرَقًا».[۳] ترجمه: که يوه ښځه خپلې گاونډۍ ته په هديه کـــې د پـــسه يـــو ښنگرى (سوم) ورکوي هغه دې هم سپک نه گڼي.

۳. اجماع: د هبې د ټولو ډولونو په استحباب اجماع شوې ده.

د هبې رکن: ايجاب او قبول د قبض سره د هبې رکن دی.[۴]

۱– لسان العرب ۸۰۳/۱.
۲– فتح القدير ۱۱۳/۷.
۳– مؤطا امام مالک (رح).
۴– المبسوط ۷۵/۱۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یوشمیر زده کوونکي دې دهبې څو صورتونه تمثیل کړي.

د هبې شرطونه: هبه ځانګړي شرطونه لري چې په لاندې ډول بیانیږي:

۱. هبه کوونکی باید د هبې (بخشش) ورکولواهلیت ولري یعني عاقل او بالغ وي.
۲. موهوب (ببنل شوی شی) باید د هبې په وخت کې موجود وي.
۳. موهوب باید ارزښتناک مال وي، نو د تبنتیدلي اوښ هبه صحیح نده.
۴. موهوب باید مملوک مال وي، نو د مباحاتو ببنل صحیح ندي.
۵. موهوب باید دهبه کوونکي ملکیت وي، د بل چا د مال هبه کول صحیح نه دی.
۶. موهوب مال باید جلا شوی او په امان کې وي، د تیت او خور شي هبه کول صحیح ندي.
۷. د موهوب مال قبض باید د واهب په اجازه ترسره شوی وي.
۸.

د قبض ډولونه:

د هبې قبض په دوه ډوله راتلای شي، چې یو ته اصالتاً او بل ته نیابتاً قبض ویل کیږي.

۱– **اصالتاً قبض:** هغه قبض دی چې یو سړی پخپله د ځان لپاره شی قبض کړي، د جواز شرط یې یواځې عقل دی، بلوغ ورته شرط ندی، نو د لیوني قبض صحیح ندی.

۲– **نیابتاً قبض:** هغه قبض دی چې د ماشوم پر ځای دهغه ولي ترلاسه کړي، د جواز شرط یې د ولایت موجودیت او سرپرستي ده.[1]

د هبې حکم:

د ملکیت ثبوت دی د هغه چا لپاره چې هبه ورته شوی وي ، پداسې توګه سره چې رجوع او فسخه پکې راتلای شي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: ((واهب بیرته خپل ببنلی مال په هغه صورت کې غوښتلای شي چې عوض یې نه وي اخیستی.))[2]

---

[1]– بدائع الصنائع: ج ۵ ص ۱۲۶.

[2]– نصب الرایه ۱۲۵/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

الف: لاندي پوښتنې ځواب کړئ:

۱. هبه په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟

۲. دهبې شرطونه بيان کړئ.

۳. قبض په څو لارو سرته رسيږي؟ واضح يې کړئ.

۴. د هبې حکم وواياست.

ب: لاندي خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هبه ورکوونکې بايد د .... د............ اهليت ولري.

۲. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: ((واهب خپل ببنلې مال بيرته غوښتلاى شي تر څو چې .... نه وي اخيستى.))[1]

کورنۍ دنده:

دلوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

[1] – نصب الرايه ۴/۱۲۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هبه ۲

په تیر درس کې مو د هبې تعریف، شرایط او ارکان وپیژندل، اوس پدې هکله نوره څېړنه چې په هبه باندې د رجوع موانع او خپلو اولادونو ته ورکړه او داسې نور بیانوو.

لومړی: په هبه باندې د رجوع موانع:

احمد محمود ته غوا وبښله وروسته له څه مودې بیرته پښیمانه شو غواړي چې بیرته خپله غوا د محمود څخه واخلي، ایا دا کار ورته روا دی او که نه؟

دا کار په خپل ذات کې روا دی خو دا یو کمزوری عمل دی چې د انسان د شان سره مناسب نه دی، خو په ځینو صورتونو کې د موانعو له امله رجوع ورباندې روا نده.

پر هبه باندې د رجوع موانع:

۱. کله چې د هبې مالي عوض ورکړل شي:

یعنې واهب ته د هبې مالي بدله ورکړي، او واهب دا عوض قبض کړي، بیا خپل بښل شوی شی نشي غوښتلای.

۲. کله چې خپلوانو ته شی وبښل شي:

که څیرې یو څوک خپلو داسې خپلوانو ته چې د ده د محارمو څخه وي مال بخشش کړي، بیرته یې ورڅخه نشي غوښتلای، ځکه چې خپلوي معنوي عوض دی.

۳. کله چې بښل شوي شي کې زیاتوالی وشي:

۴. یعنې بښل شوې غوا بچی وزیږوي او یا ټوټه وي وګنډل شي بیا یې غوښتل روا ندي.

۵. کله چې موهوب له ملکیت څخه ووځي:

یعنې یا یې خرڅ کړي او یا یې بل چا ته بښلې وي رجوع ورباندې نشي کولای.

٦. کله چې یو د عاقدینو څخه خپل ژوند له لاسه ورکړي.

۷. کله چې بښل شوی شی له منځه ولاړ شي.

۸. کله چې ښځه خپل خاوند او یا خاوند خپلې ښځې ته شی بخشش کړي، بیا یې هم نشي غوښتلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم: اولاد ته وركړه:

خپل اولاد ته په وركړه كې برابري او مساوات مستحب دي، او په روغتيا حالت كې يو پر بل غوره كول مكروه دي.

له مستحب مساوات څخه مراد كوم ډول مساوات دى؟ پدې هكله فقهاء په دوو ډلو ويشل شوي دي:

۱– د امام ابو يوسف رحمه الله تعالى نظر:

د پلار لپاره دا مستحب ده چې په وركړه كې د نارينه او ښځينه اولاد تر منځ مساوات مراعات كړي، د ده دليل د نبي اكرم صلى الله عليه وسلم دا حديث دى چې فرمايي: ((تاسې په وركړه كې د بچو تر منځ برابروالى مراعت كړئ، كه زه چيرې غني واى ما به ښځينه اولاد ته د نارينه و څخه ډير څه وركړي واى.))[۱]

۲– د امام محمد رحمه الله تعالى نظر:

امام محمد رحمه الله تعالى وايي: پلار ته پكار ده چې د اولادونو تر منځ په ژوند كې هغه ويش وكړي كوم چې الله تعالى په ميراث كې كړى، يعني په ژوند كې دې هم نارينه اولاد ته د ښځينه اولاد په پرتله دوه چنده وركوي، ځكه دا ويش الله جل جلاله كړى دى.

فعاليت: ځو تنه زده كوونكي دې په ډليز او يا انفرادي توګه دهېې د يو يو شرط حكمت په اړه خپلو ملګرو ته معلومات وركړي.

دريم: په وركړه كې مساوات او برابروالى:

په وركړه كې د اولادونو تر منځ د برابري او مساوات خيال ساتل واجب ندى بلكه يـو مـستحب عمل دى، نو كه چيرې يو څوك ځنو اولادونو ته په نورو باندې زياتوالى كوي صحيح دى سره لـه كراهيته، ځو هغه احاديث چې په برابروالي باندې امر كوي، په استحباب محمول دي.

څلورم: مور او پلار ته وركړه:

مور او پلار ته په وركړه كې د مساوات او برابرى خيال ساتل سنت دي مګر ځني وختونـه د مور غوره والى په پلار باندې په زياته وركړه او عزت كولو سره جواز لري، نظر په هغه احاديثو چې پدې هكله راغلي دي.

---

[۱]– قال عليه السلام: ((سووا بين اولادكم في العطية ولو كنت مؤثراً لاثرت النساء على الرجال)) مجمع الزوائد ۱۵۳/۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم: وروڼو او خويندو ته ورکړه:

په هبو او بخششونو کې د وروڼو او خويندو تر منځ تعادل ساتل مستحب دي، په هغه صورت کې چې اړتياو کې سره برابر وي، خو د مشر خاص کول په څه زيات شي جواز لري، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: ((مشر ورو د پلار ځای لري)).[1]

د هبې په هکله مسئلې:

۱. که چيرې يو څوک چا ته داسې غوا چې ګېډه کې بچی ولري، پرته له بچي هبه کړي روا نده، ځکه دا داسې هبه ده چې په بل شي سره مشغوله او بنده ده.

۲. که چيرې څوک چا ته داسې شی چې ويشل شوی او بيل شوی وي وبښي، حال داچې د قبض او ترلاسه کولو اجازه ورنکړي، مګر که د واهب په وړاندې قبض او ترلاسه شي روا دي.

۳. په هبه باندې رجوع صحيح نده، مګر په خوښه يا د قاضي په پريکړه صحيح ده، ځکه چې وروسته د تماميدو څخه رجوع فسخه ګڼل کيږي.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. دهبې د بيرته غوښتنې موانع بيان کړئ.

۲. په کومو حالاتوکې مور اوپلارته د اولاد ترمنځ توپير کول روا دي؟

۳. ايا څوک کولای شي چې د مور اوپلار اويا له خپلوان څخه هغه تحفه چې ورکړې وه بيرته واخلي؟

ب لاندې عبارات بشپړ کړئ:

۱. که چيرې څوک چا ته غوا پرته له هغه بچي چې ګيډه کې يې دي هبه کړي..................

۲. د هبې بيرته د اخيستلو غوښتنه صحيح نده، مګر په .... اويا د ....په پريکړه صحيح ده.

کورنی دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ ، او خپلې کورنۍ ته دغه لوست ولولئ.

---

[1]– بيهقي او طبراني روايت کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وديعت (امانت)

احمد زيد ته وايي: دا راديو واخله ما ته يې وساته او يا دا له تا سره امانت شوه. دې عمل تــه وديعت وايي.

د وديعې معنا:

وديعه د (و،د،ع) له تورو څخه اخېستل شوې چې په لغت کې ترک او پرېښودلو ته وايي، يعنې د بل سره د ساتنې پخاطر د شي ايښودلو ته وديعه وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې:

صريحاً او يا دلالتاً په خپل مال باندې د بل چا مسلطول دحفظ او ساتنې لپــاره وديعــه بلــل کيږي.[1]

اصطلاحات:

مُودِع: د دال په زير امانت ورکوونکي ته وايي

مُودَع: د دال په زور باندې امانت اخستونکي ته وايي.

د امانت د روا والي دليل:

ايداع يا امانت ايښودل په قران کريم او احاديثو باندې روا شوی دی.

لومړی قران کريم: الله جل جلاله فرمايي: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا» (النساء، ٨) الله جل جلاله تاسې ته امر کوي چې امانتونه هغه چا ته وسپارئ چې څوک يې اهليت لري.

دويم حديث:

نبي اکرم صلى الله عليه وسلم فرمايي: «أَدِّ الأَمَانَةَ إِلَى مَنِ ائْتَمَنَكَ وَلاَ تَخُنْ مَنْ خَانَكَ»[2] ژباړه: چا چې امين گڼلی يې هغه ته خپل امانت وسپاره، او هغه چا سره خيانت مه کوه چې له تا سره يې خيانت کړی دی.

د امانت يا وديعت رکن:

د وديعت رکن ايجاب او قبول دی.

د وديعت په عاقدينو کې يواځې عقل شرط او بلوغ ته اړتيا نه ليدل کيږي.

---

[1] – حاشيه ابن عابدين ۴/۵۱۵.

[2] – ابو داود او ترمذي روايت کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د ودیعت صورت په ټولګي کې تمثیل کړي.

د امانت حکم: په لازمي او حتمي ډول مالک ته د شي ساتل د امانت حکم دی.

د امانت د ساتلو لیارې:

هغه څوک چې امانت ورسره ایښودل شوی دی د امانت په ساتلو داسې مکلف دی لکه څنګه چې خپل مال ساتي او په هغه چا به یې ساتي چې د ده په عیال کې شامل وي او پده یې نفقه لازمه وي لکه د ده ښځه، زوی او مزدور یې.

ایا ودیعه تاوان لري او که څنګه؟

له چا څخه د ساتنې لپاره د امانت اخیستل د ثواب کار دی، خو د دې مال ساتنه به د خپل مال په څېر کوي او د ده د تقصیر څخه پرته د مال د تلف په صورت کې په ده باندې تاوان نه لازمېږي، ځکه نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمایي: «په هغه چا باندې چې امانت ورسره ایښودل شوی تاوان نشته مګر په هغه صورت کې چې خیانت یې کړی وي بیا به تاوان ورکوي»[۱]

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د ودیعت دهر شرط دحکمت په هکله خپلو ملګروته معلومات ورکړي.

د امانت د تاوانیدو حالات:

په لاندې حالاتو کې د امانت تاوان ورکول لازمېږي:

۱. هغه څوک چې امانت ورسره ایښودل شوی د امانت ساتل پرېږدي.
۲. کله چې مؤتمن امانت د هغه چا سره کېږدي چې هغه د ده په عیال کې نه وي، او یا یې هغه چا ته ورکړي چې دی ورباندې خپل مال عادتاً نه ساتي.
۳. کله چې د امانت مال هغه څوک استعمال کړي چې ورسره ایښودل شوی، یعنې امانت استعمال کړي او ګټه ترېنه واخلي.
۴. کله چې د امانت څخه منکر شي.
۵. کله چې امانت د خپل مال سره ګډ کړي.
۶. کله چې مُودَع د مُودِع د ساتنې له شرایطو څخه مخالفت وکړي، یعنې د هغه د ټاکلو شرایطو لاندې یې ونه ساتي.

---

[۱]– بیهقي او دار قطني روایت کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امانت په لاندې حالاتو کې پای مومي:

١. کله چې امانت مال بیرته خپل خاوند ته ورکړي.

٢. کله چې يو د عاقدينو څخه خپل ژوند يا اهلیت له لاسه ورکړي.

٣. کله چې د امانت مال مالک بل څوک وګرځي، يعنې ملکیت يې انتقال ومومي.

د امانت اړوند مسائل:

١. کله چې د امانت ساتونکي او امانت ورکوونکي تر منځ اختلاف څرګند شي، امانت ساتونکی ووايي: ستا امانت ما سره له منځه ولاړ او يا ما درکړ، حال داچې امانت ورکوونکی ووايي: نه داسې نده، نو د هغه چا خبره د باور وړ ده چې امانت ورسره اېښودل شوی دی، ځکه چې په ساتنه باندې امين ګڼل شوی دی.

٢. که چيرې دوه تنه د يو سړي سره څه شی امانت کيږدي او دواړه ولاړ شي، وروسته يو راشي او خپله برخه وغواړي، ده ته به تر هغه چې بل ملګری يې نه وي حاضر شوی خپله حصه نه ورکول کيږي.١

ارزونه:

أ. لاندې شيان بيان کړئ:

١- وديعه يا امانت لغتاً او صطلاحاً تعريف کړئ.

٢- امانت بايد څرنګه وساتل شي؟

٣- د امانت ساتوونکی په کومو حالاتو کې ضامن ګڼل کيږي؟

٤- په کومو حالاتو کې امانت پای مومي؟

٥- که چېرې د امانت خاوند اوهغه ساتوونکي ترمنځ اختلاف پيدا شي، نو کوم يو خبره د اعتبار وړده؟ واضح يې کړئ.

ب- لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

١ . مودِّع ته .... هم ويل کيږي، اوهمدارنګه مودَّع ته.................. ويل کيږي.

٢ . دامانت ساتوونکی ضامن نه وي ، په هغه حالت کې چې.................................... .

کورنۍ دنده:

د خلکو دامانتونوکيښودل او د هغودساتلود ګټو تر عنوان لاندې په پنځو کرښو کې يوه مقاله وليکئ.

١- المبسوط: ١٢٣/١١.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدينې منورې ته د نبي کريم صلی الله عليه وسلم هجرت

له هجرت څخه مخکې:

کله چې د مدينې منورې مشرانو له نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره د عقبې دويم بيعت وکړ او قريش لدې بيعت څخه خبر شول نو د مکې د مشرکينو ضرر رسول لاپسې زيات شول، ځکه دوی پوهېدل چې له مسلمانانو سره د مدينې منورې د اوس او خزرج قبيلو مرسته د مسلمانانو د قوت لامل ګرځي.

پدې وخت کې مسلمانان نبي کريم (ص) ته راغلل او له هغه څخه يې مدينې منورې ته د تللو اجازه وغوښتله، نبي کريم (ص) مدينې منورې ته د هجرت اجازه ورکړه او مسلمانانو مدينې منورې ته په پټه توګه هجرت پيل کړ.

د هجرت په اړه د ابوبکر صديق (رض) غوښتنه:

ابو بکر صديق (رض) هم نبي کريم (ص) ته تشريف يوړ او مدينې منورې ته يې د هجرت اجازه ورڅخه وغوښته خو نبي کريم (ص) ورته وويل: يو څه وخته دې انتظار وباسي امکان شته چې الله تعالی ورته ملګری پيدا کړي.

د دې خبرې په اورېدو سره ابوبکر صديق (رض) ډېر خوښ شو او د سفر لپاره په تيارۍ نيولو بوخت شو، دوه قوي اوښان يې تيار کړل.

د مکې د مشرکينو د مشرانو دسيسه:

د قريشو مشرانو دا خبره حس کړه چې نبي کريم (ص) مدينې منورې ته هجرت کوي، او کله چې نبي کريم (ص) مدينې منورې ته هجرت وکړي نو شوني ده چې مسلمانان به د عزت او قدرت خاوندان شي، چې دا به د دوی لپاره لوی خطر وي، لدې امله دوی په دار الندوة کې را ټول شول، چې پدې وخت کې ابليس هم د نجد د خلکو په جامه کې دې مجلس ته ورغی، او جلسه پيل شوه.

يوه وويل: پرېږدئ چې محمد له مکې څخه بهر شي او مور يې له شر څخه په آرام شو.

ابليس وويل: دا خبره سمه نده، ځکه هغه کولای شي چې په خپل ځان خلک را ټول کړي او په راتلونکي کې د ستاسو لپاره ډېرې ستونزې پيدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل وویل: هغه بندي کوو تر هغه چې مړ شي.

ابلیس وویل: دا هم سمه خبره نده، ځکه چې ملګري يې خبرېږي او هغه لــه مــوږ څخــه خلاصوي.

ابو جهل وویل: له هرې قبیلې څخه یو تکړه ځوان ټاکو او هر یوه ته تېره توره ورکوو، تر څو ټول په یو ځای په محمد باندې حمله وکړي او هغه په یو وژونکي ګوزار سره ووژني، چې پدې صورت کې به د محمد قبیله (عبدمناف) و نشي کولای له ټولو عربو سره جنګ وکړي، نو په پای کې به اړ شي چې د دیت اخیستلو ته غاړه کېږدي.

ابلیس وویل: همدا معقوله خبره ده.

پدې ترتیب ټول له ابلیس او ابو جهل سره پدې نظر کې سره شریک شول او ټول اتفاق ته ورسېدل.

لدې توطئې څخه د نبي کریم (ص) خبرېدل: پدې وخت کې جبرئیل امین نبي کریم (ص) ته راغی او ورته وېې وویل چې: د هجرت تیاري ونیسه او نن شپه په خپله بستره کې مه ویده کېږه، هماغه وو چې نبي کریم (ص) د هجرت تیارۍ ونیو.

حضرت علي (رض) ته دنده سپارل: څرنګه چې له نبي کریم (ص) سره د مکې د خلکو ډېر امانتونه موجود وو او هغه صلی الله علیه وسلم نه غوښتل چې دا امانتونه ضائع شي. او همدارنګه د دې لپاره چې ابو جهل او ملګري يې دا ګومان وکړي چې نبي کریم (ص) تر اوسه پورې په خپل کور کې دی، نو حضرت علي (رض) ته يې وظیفه وسپارله چې د ده په کور کې پاتې شي، څو خلکو ته يې خپل امانتونه وسپاري او د قریشو توطئه جوړوونکي مصروف وساتي، او ورته يې لارښوونه وکړه چې هوښیار او خپل حال ته متوجه واوسي، همدارنګه دا اطمنان يې هم ورکړ چې کفار ده ته هېڅ ضرر نشي رسولای، ځکه نبي کریم (ص) خبر درلود چې قریشو یوازې د هغه صلی الله علیه وسلم د قتل دسیسه جوړه کړې ده او د نورو د قتل او ضرر له پاره هېڅ تصمیم نه لري.

له خپل کور څخه د نبي کریم (ص) وتل: نبي کریم (ص) د بعثت په څوارلسم کال د صفرې د میاشتې په اووه ویشتمه نېټه له خپل کور څخه ووت، په خپل لاس کې يې یو موټی خاورې واخیستې، هغه يې د مشرکانو په سرونو و شیندلې، او د کفارو د صفونو له منځه پداسې حال کې تېر شو چې د یس سورت يې تلاوت کاوه. څه وخت وروسته دوی متوجه شول چې د هغوی د هر یوه په سر خاورې پرتې دي، یوه وویل: محمد له کور څخه وتلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کفار وارخطا شول، کله چې دوی کور ته ننوتل نو ويې ليدل چې نبي کريم (ص) په خپله بستره کې نشته، او پر ځای يې حضرت علي (رض) پيدا کړ.

د ثور غار ته ورتګ: مشرکينو د نبي کريم (ص) د پيدا کولو په منظور هر لوري ته کوښښونه پيل کړل، خو نبي کريم (ص) پدې توانېدلی و چې د ابوبکر صديق (رض) په ملګرتيا سره د ثور غره ته (چې د مکې مکرمې په جنوب ختيځ خوا کې موقعيت لري) ولاړ شي، او هلته په يوه غار کې پناه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثور په غار کې د نبي کريم (ص) پاتې کېدل:

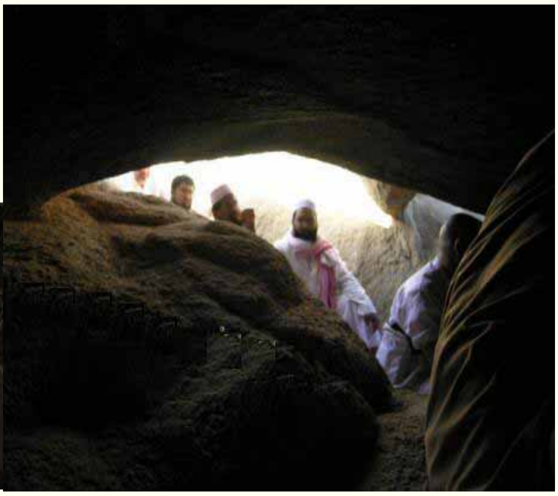

نبي کريم (ص) له ابوبکر صديق (رض) سره د ثور په غار کې درې ورځې پاتې شو، او پدې درېو ورځو کې هره شپه د ابوبکر صديق (رض) د زوی عبدالله په واسطه د مکې د خلکو له احوال څخه خبرېدل، او عامر بن فهيره به (چې د ابوبکر صديق (رض) غلام و) هره ورځ خپل پسونه د څرولو له پاره دې ځای ته راوستل، او کله به چې دوی دواړو د هغو له شيدو څخه استفاده وکړه نو د شپې په تياره کې به بېرته مکې ته را ستنېده.

نبي کريم (ص) دا درک کړې وه چې د مکې مشرکين به له ټولو څخه مخکې د مدينې منورې لاره (چې د مکې مکرمې شمال لور ته موقعيت لري) ډېره وڅاري او تر خپل نظر لاندې به يې ونيسي، نو لدې امله يې د مکې مکرمې جنوب لوری چې په تمامه معنی معکوس او بې ګومانه وه غوره کړه. له درېو ورځو وروسته د عبدالله بن اريقط په ملګرتيا د مدينې منورې په لورې وخوځېدل او له آتو شپو ورځو تېرولو ورسته مدينې منورې ته ورسېدل.

د جايزې او انعام ټاکل: قريش چې د خپلې دسيسې د ناکامېدلو له امله پرېشانه شوي وو، د اضطراري کېناستلو په پای کې يې تصميم ونيوه چې د هغوی د نيولو له پاره له هرې ممکنې وسيلې څخه کار واخلي، نو لدې امله يې سره لدې چې د مکې مکرمې څخه د وتلو ټولې لارې يې تړلې وې، داسې اعلان وکړ: هر هغه چا چې دوی دواړه يې موږ ته په لاس را کړل سل (۱۰۰) اوښان به انعام ورکړو.

د سراقه بن مالک هڅه: د دې اعلان له امله سراقه بن مالک (چې په هغه وخت کې مشرک و) د هغو خلکو له جملې څخه و چې په هر لوري یې کوښښ کولو تر څو د نبي کریم (ص) کوم اثر پیدا کړي او د دغې لویې جایزې وړ وګرځي.

په ځمکه کې د سراقه بن مالک د آس پښې ښخېدل: سراقه وکولای شو چې نبي کریم (ص) وویني، خو کله یې چې کوښښ وکړ څو خپل ځان نبي کریم (ص) ته نیږدې کړي نو د آس پښې یې دوه ځلې په ځمکه کې ننوتلې، سراقه پدې متیقن شو چې الله تعالی د خپل پیغمبر حفاظت کوي او دې هېڅکله نه شي کولای چې هغه ته ضرر ورسوي، نو هماغه و سراقه وعده وکړه چې دی به د نبي کریم (ص) په اړه هېچا ته څه نه وایي، او پدې ترتیب سره سراقه مکې ته وګرځېد.

فعالیت: لاندینیو کسانو د نبي کریم (ص) په هجرت کې څه رول لوبولی دی؟:

ابوبکر، ابو جهل، حضرت علي،

سراقه بن مالک، عامر بن فهیره، عبد الله بن اریقط.

زده کوونکي دې پدې فعالیت کې په انفرادي او ډله ایېزه توګه برخه واخلي.

د لوست ګټې:

١. سره لدې چې مسلمانان د الله تعالی په مرسته یقین لري خو بیا هم باید د کارونو په سرته رسولو کې پلان، احتیاطي تدابیر او اسباب په پام کې ولري.

٢. د امانتونو سپارل خپلو خاوندانو ته اسلامي فریضه ده آن تر دې چې په اضطراري حالاتو کې هم باید ورته پام وشي.

٣. د نبي کریم (ص) په وړاندې د حضرت ابوبکر صدیق او حضرت علي رضی الله تعالی عنهما د مقام او منزلت لوړوالی او د پیغمبر (ص) په هجرت کې د دوی رول.

۴. د پیغمبر (ص) په وړاندې د ابو جهل او د هغه د ملګرو بدي.

۵. د الله تعالی لخوا د خپل پیغمبر حفاظت او ساتنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: نورې هغه گټې چې له لوست څخه تر لاسه کېږي، بیان کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د دې لوست عمده ټکي په گوته کړئ.

۲. نبي کریم (ص) په کوم تاریخ خپل کور پرېښود؟

۳. ولې نبي کریم صلی الله علیه وسلم د خپل هجرت مسیر د ثور د غار په لوري و ټاکه؟

۴. د مکې د مشرانو په جلسه کې کومې خبرې وشوې؟

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

(   ) هغه شپون و چې نبي کریم (ص) او ابو بکر صدیق (رض) د ثور په غار کې د هغه له پسونو څخه گټه پورته کوله.

ابلیس د پیغمبر صلی الله د وژلو په اړه د (   ) نظر تایید کړ.

پیغمبر (ص) د (   ) نېټه د مدینې منورې په لور د هجرت په نیت له خپل کور څخه ووت.

مدینې منورې ته د پیغمبر (ص) او ابوبکرصدیق (رض) د هجرت د لارې لارښوونه (   ) په غاړه درلوده.

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په لنډه توگه په خپلو تعبیرونو سره په خپلو کتابچو کې و لیکئ!

د لاندې اشخاصو نومونه په صحیح او مکمله توگه پنځه ځلې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(صدیق، (ابن فهیره، (ابن اریقط، (ابن مالک)

د لاندینیو کسانو په اړه یوه یوه مناسبه جمله ولیکئ! ابوبکر صدیق، حضرت علي، سراقه بن مالک، عامر بن فهیره، عبد الله بن اریقط، ابو جهل او ابلیس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدينې منورې ته د نبي کريم (ص) رسېدل

د مدينې منورې لومړي کلي (قباء) ته د نبي کريم (ص) رسېدل:

کله چې د مدينې منورې مسلمانانو د نبي کريم (ص) د هجرت او د مکې مکرمې څخه د هغــه صلى الله عليه وسلم د وتلو خبر واورېد، نو هره ورځ به دښتو ته وتل، او د نبي کريم صلى الله د راتګ له پاره به سترګې په لاره وو، د نيمې ورځې له ګرمۍ څخه وروسته به بېرتــه خپلــو کورونو ته ستنېدل، بالآخره د دوشنبې په ورځ چې د ربيع الاول د مياشتې آتمه نېټه او د بعثت څوارلسم کال و، له انتظار وروسته بېرته خپلو کورونو ته را وګرځېدل نو پدې وخت کې يو تن يهودي چې د خرما په ونه کې و، ناڅاپه يې سترګې په نبي کريم (ص) او د ده په خواږه ملګري ابوبکرصديق(رض) ولګېدې، په ناڅاپي توګه يې په لوړ آواز وويل: اى د عربو ټوليه! دغــه دى ستاسې هغه لاربښود چې تاسو يې د راتګ انتظار کوئ، او ليدلو ته يې تږي او لېواله ياستئ.

مسلمانان چې د نبي کريم (ص) په رارسېدلو ډېر خوشحاله شول، د تکبير په ويلو سره د نبــي کريم (ص) مخې ته ورغلل، او د پيغمبر په صفت سره يې هغه ته هرکلى ووايه.

قباء:

قباء د مدينې منورې لومړى هغه کلى دى چې د مدينې منورې جنوب لور ته د مکې مکرمې په لار کې پروت دى، کله چې نبي کريم (ص) قباء ته ورسېد، نو لومړى هغه ځوک چې د نبي کريم (ص) د مېلمستيا شرف يې په برخه شو کلثوم بن هدم وه.

رسول الله (ص) په قباء کې د څپل څلور ورځني اقامت په ترڅ کې تر ټولو مخکې د قباء په نوم د هغه مسجد بنسټ کېښود، چې په قرآن کريم کې ورڅخه د تقوى د مسجد په نامه يادونه شوې ده، او په هغه کې يې لمونځ اداء کول پيل کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت علي (رض) رسېدل:

حضرت علي رضی الله تعالی عنه چې کله د پیغمبر (ص) د لاربښونو سره سم د خلکو امانتونه دوی ته وسپارل نو د مدینې منورې په لور یې حرکت وکړ او پیغمبر (ص) په قباء کې و چې حضرت علي (رض) وررورسېد.

له قباء څخه د مدینې منورې په لور:

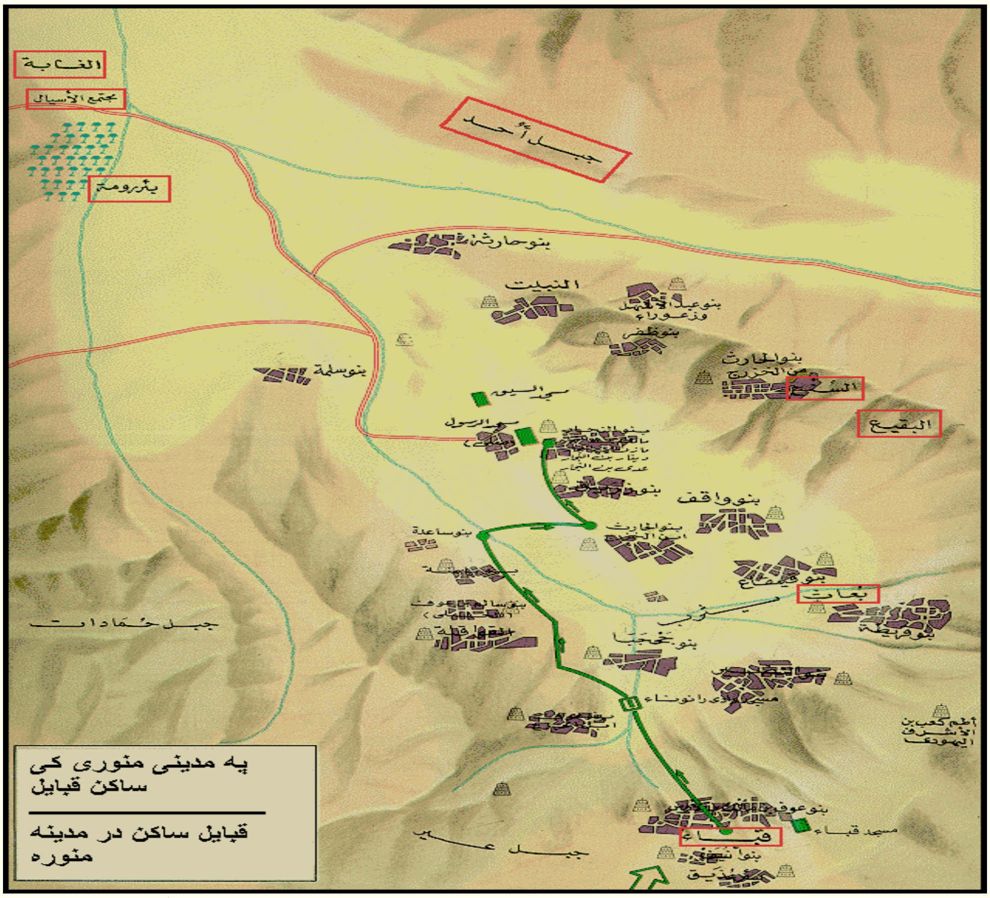

په پنځمه ورځ (چې د جمعې مبارکه ورځ وه) نبي کریم (ص) د بني نجار خلک چې د ده له ماماګانو څخه وو راوبلل، هغوی هم د خپل اخلاص له مخې چې له نبي کریم (ص) سره یې درلود، ټول له خپلو تورو سره د نبي کریم (ص) په خدمت کې حاضر شول، نبي کریم (ص) د بني نجار د خلکو په ملګرتیا د مدینې منورې مرکز ته حرکت وکړ او د جمعې مبارکې ورځې د لمانځه د وخت په رارسېدلو سره یې د بني سالم بن عوف په منطقه کې د جمعې لمونځ اداء کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدينې منورې ته داخلېدل: په همدغه ورځ د جمعې د لمانځه له اداکولو څخه وروسته پیغمبر اکرم (ص) د یثرب ښارګوټي ته ننوت، چې لدې ورځې وروسته په مدینة الرسول او یا مدینه منوره سره ونومول شو، (مدینه په عربي ژبه کې د ښار په معنی ده، یعني د پیغمبر ښار او یا نوراني ښار). مدینې ته د نبي کریم (ص) په رسېدلو د مدینې منورې د کلیو خلک ډېر زیات خوښ او خوشحاله شول، خلکو خپله خوشحالي په مختلفو ډولونو ښکاره کوله، د انصارو وړو او کوچنیو نجونو په ډېره خوښۍ او خوشحالۍ سره دغه بیتونه د هرکلي د ترانې په توګه پیغمبر صلی الله علیه وسلم ته وړاندې کول:

طلع البـــــدرعلينا	من ثنيات الــــوداع
وجب الشكر علينا	مـــــا دعـــا لله داع
ايهـــا المبعوث فينا	جئت با لامر المطاع

ترجمه:

د وداع (په مدینه منوره کې د یو کلي نوم دی)له څوکو نه پر مـــوږ بانــدې د څوارلـــسمې سپوږمۍ را وختله

پر موږ باندې شکر واجب دی تر هغې چې د الله لوري ته یو دعوتګر دعوت (بلنه) کوي.

ای موږ ته راتلونکیه! تا له ځان سره داسې حکم راوړی دی چې منل او اطاعت یې فرض دی.

د هرکلي بیتونه او د هغې ترجمه په ازموینه کې داخله نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انصارو د خلکو هیلې:

سره لدې چې د انصارو خلک شتمن او بډای نه و خو د هغه ایماني احساس له مخې چې دوی درلود هر یوه یې غوښتل چې نبي کریم (ص) د هغه کور ته تشریف یوسي، د نبي کریم (ص) د اوښ پړی به یې نیولو او ویل به یې: پر ما احسان وکړه، زه به خدمت کې یم، مګر رسول اکرم (ص) فرمایل: د اوښ لاره خوشې کړئ! هغه خپل ځای پېژني. تر هغه چې اوښه د ابو ایوب انصاري د کور مخې ته ګونډه شوه، او پیغمبر (ص) ورڅخه را ښکته شو او له هغه څخه وروسته یې د ابو ایوب انصاري په کور کې استوګنه غوره کړه.

په مدینه منوره کې د نبوي مسجد جوړول:

په مدینه منوره کې تر ټولو لومړی کار چې نبي کریم (ص) تر سره کړ، هغه د نبوي مسجد جوړول وو، چې رسول اکرم (ص) په خپلو مبارکو لاسونو باندې په جوړولو کې یې کار وکړ.

د لوست ګټې:

۱. د مدینې منورې د خلکو (انصارو) مینه او اخلاص د پیغمبر (ص) سره.
۲. په اسلام کې د مسجد جوړولو ارزښت، ځکه تر ټولو لومړی کوم کار چې پیغمبر (ص) په مدینه منوره کې تر سره کړی هغه د مسجد جوړول ؤ.
۳. د مسلمانانو د مشرانو د هرکلي لپاره د خوښۍ څرګندولو او د هرکلي د ترانو د ویلو روا والی.
۴. د ابو ایوب انصاري مقام او منزلت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: لدې لوست څخه چې نورې کومې ګټې تر لاسه کېږي، بیان کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د لوست عمده ټکي بیان کړئ.

۲. پیغمبر (ص) او ملګرې یې په کومه نېټه قباء ته ورسېدل؟ او څو ورځې یې هلته تېرې کړې؟ او تر ټولو مخکې یې څه وکړل؟

۳. پیغمبر (ص) د کومو خلکو په ملګرتیا د مدینې منورې په لورې حرکت وکړ؟

۴. د یثرب نوم له کوم وخت څخه په مدینة الرسول تبدیل شو؟

ب. لاندیني خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. پیغمبر (ص) لومړی د جمعې لمونځ په ( ) کې اداء کړ.

۲. په قباء کې د نبي کریم(ص)د اوسېدلو وخت ( ) ورځې وو.

۳. پیغمبر (ص) په قباء کې د اوسېدلو په وخت ( ) جوړ کړ.

کورنۍ دنده:

د لوست ارزښتناک ټکي په یوه مقاله کې ولیکئ!

پورتني لوست ته په کتو سره لاندینیو کسانو او قومونو څه رول لوبولی دی؟

یهودي سرې، کلثوم بن الهدم، علي بن ابي طالب، بني النجار، بنـــي ســـالم،

د انصارو کوچنیو نجونو، ابو ایوب انصاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو تر منځ د ورورګلوۍ تړون

پیغمبر (ص) د لومړي ځل لپاره د مهاجرینو او انصارو تر منځ د اسلامي ورورګلوۍ تړون قایم کړ، چې د هغې اړیکې له نسبي اړیکو څخه هم ډېرې کلکې او محکمې وې.

د مهاجرینو او انصارو تر منځ ورورګلوي: مدینې منورې ته د نبي کریم (ص) له رسېدلو وروسته د مهاجرینو او انصارو تر منځه د ورورګلوۍ د تړون اعلان وشو، پدې بنیاد د انس بن مالک په کور کې یې د نوي تنو صحابه کرامو تر منځ چې نیمایي یې انصار او نیمایي نور یې مهاجر وو د ورور ګلوۍ د تړون اعلان وکړ، چې د هغې له امله به یې یو له بل څخه میراث هم وړلای شو، او دا کار د مسلمانانو یو بل ته د ډېرې پاملرنې لامل و ګرځېد.

د مدینې منورې د اوسېدونکو سره د یووالي تړون: لکه څنګه چې نبي کریم (ص) د مهاجرینو او انصارو تر منځ د ورورګلوۍ تړون غښتلی کړ، همدارنګه یې د انصارو تر منځه او په ځانګړې ډول د اوس او خزرج قبیلو تر منځ چې د ډېرو کلونو را پدېخوا یې له یو بل سره دښمني درلوده، د ورورګلوۍ تړون قایم کړ.
همدارنګه پیغمبر (ص) د مدینې منورې له ټولو اوسېدونکو یعنې له مسلمانانو، مشرکانو او یهودو سره د ورورګلوۍ تړون لاسلیک کړ، چې د هغې په وسیله د مدینې منورې اوسېدونکو ته دیني او اقتصادي ازادي ورکړل شوه، او د بهرني یرغل په وړاندې ملکف وو چې له یو بل سره مرسته وکړي.

د لوست ګټې:

۱. د مسلمانانو تر منځ د ورورګلوۍ د اړیکو ژوندي کول او په ځانګړي ډول په هغه وخت کې چې یوه ډله له دوی څخه مهاجر او بې کوره وي او بله ډله په ښه حالت کې قرار ولري.
۲. د ګډو مصالحو (ګټو) څخه د دفاع په منظور د مختلفو قومونو او طایفو سره د اړیکو د تړون تر سره کولو جواز.
۳. د مسلمانانو تر منځ او په ځانګړې توګه د هغو مسلمانانو تر منځ چې له یو بل سره دښمني ولري، د صلحې او ورورګلوۍ ټینګول.

فعالیت: لدې لوست څخه نورې کومې ګټې تر لاسه کېږي؟ بیان یې کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست عمده ټکي بیان کړئ!

۲. د مدینې منورې له اوسېدونکو سره د یووالي تړون څرنګه تر سره شو؟

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په لنډه توګه په خپلو عبارتونو په کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له نورو قبيلو سره د رسول الله (ص) تړونونه

کله چې رسول الله (ص) په مدينه منوره کې د مسلمانانو تر منځه د وروروگلوۍ تړون ټينګ کړ، نو د اسلامي ټولنې د پياوړيتوب او د مدينې منورې د ساتنې په غرض يې مدينې منـــورې تـــه د نېږدې سيمو له اوسېدونکو سره هم تړونونه لاسليک کړل.

د بني عوف له يهودو سره تړون:

د مدينې منورې په شاوخوا کې د يهودو ځينو قبيلو ژوند کاوه، دوی له مـــسلمانانو ســـره خپله دښمني پټه ساتله، خو نبي کريم (ص) له دوی سره له احتياط څخه کار اخيسته، لدې امله يې له دوی سره ځينې تړونونه لاسليک کړل چې مهم ټکي يې په لاندې توګه دي:

۱. د بني عوف يهود د مسلمانانو متحدين دي، يهود به په خپل دين او مسلمانان به په خپل دين اوسي.
۲. که د تړون په يوه لوري د پرديو له خوا تېری کېږي، د تړون په دواړو لورو لازم دي چې په اتفاق سره د يرغلګرو پروړاندې له يو بل سره مرسته وکړي.
۳. د تړون دواړه لوري به خپل منځ کې د يو بل له پاره د خير غوښتونکي وي.
۴. د تړون هيڅ يو لوری د بل لوري د جنايت مسوول ندی.
۵. د تړون دواړه لوري به د مظلوم مرسته کوونکي وي.
۶. د جنګ په وخت کې به د تړون هر لوری خپل مالي مصارف په خپله غاړه اخلي.
۷. د مدينې منورې سيمه د حرم (ممنوعه سيمې) حيثيت لري.
۸. که د تړون د دواړو لورو تر منځه کومه ستونزه پيدا کېږي نو د الله تعالی او د هغه د پيغمبر صلی الله عليه وسلم د لارښوونو مطابق به فيصله کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان باید کوښښ وکړي چې له خپلو ګاونډیانو سره نېکې اړیکې ولري.
۲. مسلمان باید دخپل ګاونډي لپاره د خیر غوښتونکی اوسي.
۳. مسلمان باید له مظلوم څخه دفاع وکړي.
۴. د اسلامي هېواد لپاره د ښه امنیت په موخه دا لازمه ده چې له ګاونډیانو سره یې د دوستی، او تفاهم تړونونه لاسلیک کړي.
۵. د محاربینو څخه د اسلامي خاورې د دفاع په منظور مسلمانانو ته روا دي چې له غیر مسلمانانو سره ائتلاف وکړي.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:
۱. د بني عوف له یهودانو سره د پیغمبر (ص) د تړون مهم ټکي بیان کړئ.
۲. د لوست ګټې واضح کړئ.

کورنۍ دنده:

دغه لوست په خپل تعبیر سره په کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو په ضد د قریشو د سیسې

د قریشو کافرانو، سره لدې چې مسلمانانو ته یې په مکه مکرمه کې ډول ډول شکنجې او ضررونه ورسول او مدینې منورې ته د هجرت په وخت کې یې هم دوی ته ضرر ورساوه، خو بیا یې هم له مسلمانانو سره له دښمنۍ څخه لاس وانخیست.

عبد الله بن ابی بن سلول ته د قریشو د لیک لېږل:

د مکې مشرکینو عبد الله بن ابی بن سلول ته (چې د مدینې منورې له مشرانو څخه وو) لیک واستاوه، چې پکې راغلي وو:

تاسو زمونږ دښمن ته ځای ورکړی دی، په الله دې قسم وي، چې یا خو به له ده سره جنګ کوئ او له مدینې څخه یې وباسئ، او یا دا چې زمونږ د راتلو انتظار وباسئ، تر څو ستاسې جنګیالي مړه او عزت مو تر پښو لاندې کړو.

د پیغمبر (ص) په وړاندې د عبد الله بن ابی د جنګ تیاری: کله چې دغه لیک د عبد الله او د هغه د ملګرو لاس ته ورغی، هغوی د پیغمبر (ص) مقابلې ته را وړاندې شول، نبي کریم (ص) د دوې له بدو نیتونو څخه خبر شو، پخپله یې د دوې غونډې ته تشریف یووړ، او دوې ته یې وویل: د عبد الله خبرې د مکې د کفارو د درواغجنو تبلیغاتو نتیجه ده. هغوی نشي کولای چې د مدینې اوسېدونکو ته زیان ورسوي. او عبدالله او ملګرو ته یې وویل: آیا تاسو غواړئ چې له خپلو اولادونو او خپلو ورونو سره جنګ وکړئ؟

عبد الله بن ابی د پیغمبر (ص) د خبرو په اورېدو سره له جنګ څخه لاس په سر شو او ولاړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان په حکمت او نېکې موعظې سره کولای شي چې د ډېرو لويو ستونزو مخه ونيسي.
۲. مسلمانان بايد کوښښ وکړي تر څو د داخلي اختلافاتو مخنيوی وکړي، په ځانګړي ډول په هغه وخت کې چې کله له خارجي دښمن سره مخ وي.
۳. له منافقينو سره مخامخ کېدل ډېر ځلې د مسلمانانو تر منځ د نفاق لامل ګرځـي، او پـه ځانګړي ډول په هغه وخت کې کله چې د مسلمانانو تر منځ قومي شعارونه موجود وي.
۴. د مسلمانانو لارښود بايد په مناسب وخت کې د دښمن له دسيسو څخه ځان خبر کړي و اوسي، څو مخکې له مخکې لاس په کار شي.

ارزونه:

أ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د لوست عمده ټکي بيان کړئ.
۲. د دې لوست ګټې په ډاګه کړئ.
۳. عبد الله بن ابي بن سلول څوک ؤ؟

کورنۍ دنده:

د دې لوست په اړه يوه مقاله وليکئ او مناسب عنوان ورته غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلېر ویشتم او پنځه ویشتم لوست

د بدر غزا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزوه د اسلام په تاريخ کې لومړنۍ سرنوشت ټاکونکې غزوه وه چې د رمضان المبارک په میاشت د هجرت په دويم کال په بدر نومي ځای کې (چې له مديني منورې څخه په (۱۵۰) کيلو متره فاصله کې واقع دی) د مسلمانانو او مشرکينو تر منځ واقع شوه.

د بدر د جنگ لاملونه:

کله چې مسلمانانو له مکې مکرمې څخه مديني منورې ته هجرت وکړ، نو د قريشو د مشرکينو له وېرې مديني منورې ته د خپلو مالونو په وړلو ونه توانېدل، هماغه وو چې مالونه يې د مکې د مشرکينو له لوري غصب شول، په همدې بنياد چې کله مسلمانان او په ځانگړې ډول مهاجرين د ابو سفيان په مشرۍ د قريشو د تجارتي قافلې څخه خبر شول، چې له شام څخه د مکې په لور روانه ده، پدې هوډ شول چې د قافلې لاره ونيسي، او د مسلمانانو غصب شوي مالونه ورڅخه پدې ترتيب بېرته ترلاسه کړي، پيغمبر (ص) له درې سوه او ديارلسو (۳۱۳) تنو مسلمانانو سره له مديني منورې څخه د ابوسفيان د قافلې د لارې نيولو په نيت را ووت، کله چې دغه خبر ابو سفيان ته ورسېد، هغه سملاسي دمکې مشران د مسلمانانو له نيت څخه خبر کړل، او د خپلې قافلې د نجات له پاره يې د مرستې غوښتنه وکړه، د مکې مشرکينو د خپلې قافلې د نجات له پاره سملاسي له يو زر او درې سوه تنو لښکر سره د ابو سفيان د مرستې له پاره ورودانگل، خو ابوسفيان د خپلې ځيرکۍ په مرسته قافله په بله لار روانه کړه، او مکې ته يې ورسوله.

قريش د مسلمانانو لدې حرکت څخه ډېر سخت په غوسه شول، او سره لدې چې مکې مکرمې ته د قافلې له روغ رسېدلو څخه خبر شول، مگر د مشرکينو د لښکر مشر ابو جهل د مسلمانانو سره په جنگ کولو ډېر ټينگار وکړ، د مشرکانو د لښکر مشر ابوجهل، د خپل هغه جاهلي غرور له مخې چې يې درلود، قسم ياد کړ او ويې ويل: په الله مې قسم چې بدر ته به ځم، هلته به درې شپې او ورځې مېلې جوړوم، تر څو ټول عرب زموږ له قوت څخه خبر شي او د تل له پاره له موږ څخه ووېرېږي.

لدې امله د قريشو لښکر د بدر په لور حرکت وکړ، خو د بني زهره وو درې سوه تنو له مسلمانانو سره له جنگ مخ واړاوه، او د اخنس بن شريک په مشرۍ مکې ته واپس وگرځېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو او د مکې د مشرکینو تیارې:

د بدر په غزا کې د مسلمانانو شمېر ۳۱۳ تنه وو، چې یواځې په دوو آسونو او ۷۰ اوښانو سمبال وو. د مکې د مشرکینو شمېر د بدر په غزا کې ۱۰۰۰ تنه وو، چې د دوی له جملې څخه ۷۰۰ تنو جنګي زغري درلودې، او ۱۰۰ تنه یې په آسونو سپاره وو، د اوښانو شمېر یې هم ډېر زیات و، چې د نقلي لوازمو د نقلولو په وخت کې یې ورڅخه کار اخیست، او د غوښو څخه یې هم ګټه اخیسته.

له مجاهدینو سره د رسول الله (ص) مشوره کول:

نبي کریم (ص) د مسلمانانو مشورتي غونډه جوړه کړه، ابو بکر، عمر، مقداد بن عمرو او سعد بن معاذ رضی الله تعالی عنهم هر یوه په خپل نوبت سره خپل نظرونه څرګند کړل، پدې تصمیم و نیول شو چې د قریشو د لوی لښکر په وړاندې باید مقاومت وشي، او د جنګ له پاره بایـد تیاري ونیول شي، خباب بن منذر (رض) د مسلمانانو د جنګ د قرارګاه پـه اړه خپـل نظـر وړاندې کړ، چې باید د بدر اوبو ته نېږدې و اوسي، پیغمبر (ص) د ده نظر تایید کړ، هغه ځای یې خوښ کړ چې د بدر اوبو ته نېږدې و، او همدارنګه یې نوې ځاګانې و اېستې، تـر څـو د څښاک پریمانه اوبه ولري.

له الله تعالی څخه دعا غوښتل:

سهار مهال کله چې دواړه لښکرې سره مخامخ شوې، رسول الله (ص) د مجاهـدینو صـفونه برابر کړل، جنګي مسئولینو ته یې خپلې ورروستۍ لارښوونې وکړې، لاس په دعا شـو او ویـې ویل: ای الله! د مرستې هغه وعده دې چې له ماسره کړې وه نن ورځ هغه پوره کـړه، ای الله! که نن ورځ د مسلمانانو دغه ټولی هلاک شي نو دځمکې پر مخ به ستا عبادت ونه شي.

تن په تن جنګ (مبارزه):

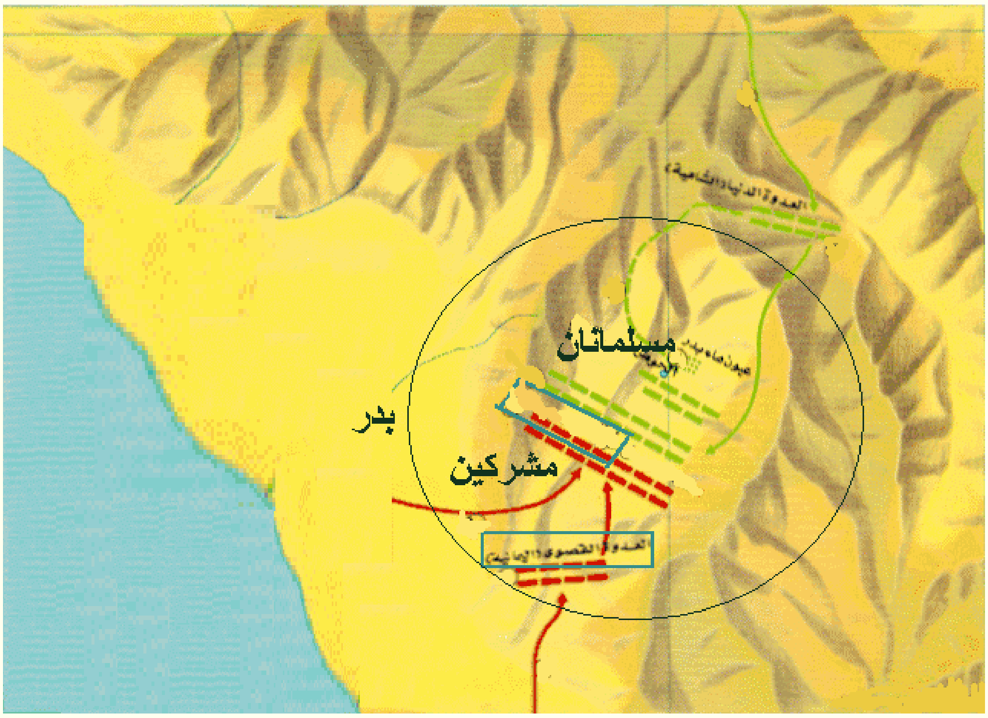

د پیل په وخت کې د معمول په څېر د قریشو درې تنه تر ټولو بنه تکړه جنګ کوونکي عتبه او شیبه د ربیعه زامن او ولید د عتبه زوی چې ټول له یوې کورنۍ څخه وو، د جنګ میدان ته را ورانګي شول، او د مبارزې لپاره یې د دښمن غوښتنه وکړه، د انصارو څخه درې تنه عوف، معوذ چې د حارث زامن وو، او عبد الله بن رواحه د دوی مخې ته ور ورانګي شول، خو د قریشو جنګ کوونکو له دوی سره د جنګ کولو څخه انکار وکړ، او د خپلو ترونو د زامنو غوښتونکي وو.

پیغمبر (ص) د عبیده بن حارث، حمزه او علي رضی الله تعالی عنهم ته د وتلو حکم وکړ. حمزه (رض) خپل دښمن شیبه او علي (رض) هم خپل دښمن ولید ډېر ژر وواژه، یوائې عبیده (رض) چې د پاخه عمر خاوند و، خپل دښمن ته یې وخت ورکړ، تر څو چې حمزه او علي (رضی الله تعالی عنهما) د خپلو دښمنانو له وژلو څخه وزګار شول او ټولو په ګډه سره هغه وواژه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډله ییز یرغل:

د دغو دريو تنو په وژل کېدو سره د مشرکينو غوسه زياته شوه، له کينې څخه په ډکو زړونو يې پر مسلمانانو باندې په ډله ييزه توګه يرغل وکړ، مسلمانانو چې له الله تعالى څخه يې يــواځينې غوښتنه د دښمن پر وړاندې ثبات او استقامت و، د کفارو يرغلونه يې يو پر بل پسې په شـا و تمبول او په ښه توګه يې له خپل ځان څخه دفاع وکړه. او پداسې حال کې چې د (اَحَد، اَحَد) کلمه يې پر ژبو جاري وه، دښمن ته يې ملا ماتوونکې ګوزارونه ورکړل.

د ابو جهل وژل کېدل: د مشرکانو د لښکر مشر ابو جهل په خپلو لښکرو کې د ماتې د نښنو له ليدلو وروسته کوښښ وکړ څو د اسلامي لښکر په وړاندې د هغوى روحيات د دويم ځل له پاره را ژوندي کړي او هر لوري ته به يې منډې وهلې. ناڅاپه دوو زلميو مجاهدينو د باز په څېر په ابو جهل حمله وکړه، د تورې د ګزار له امله يې ورون پرې شو او له آس څخه را پرېوت، او د پرله پسې ګوزارونو له امله له حرکت څخه ولوېده.

د مشرکينو ماتې او د دوى تېښته: کله چې د مشرکينو په لښکرو ماته ګډه شوه، او د مجاهدينو د سختو حملو له امله د دوى جنګي نظام په بشپړه توګه ګډ وډ شو، نو مشرکينو د تېښتې لاره غوره کړه، سره لدې چې دوى د جنګ ميدان په ډېر بد حالت کې پرېښود خو بيا هم د مجاهدينو له لوري تر ډېرو ليرې ځايونو پورې تعقيب شول.

د جنګ تنيجه: پدې تاريخي غزا کې چې د مشرکينو په ريښتونې ماتې او د مسلمانانو په ريښتوني برياليتوب پاى ته ورسېده، (۱۴) تنه مسلمانان په شهادت ورسېدل، او د مشرکينو له لوري اويا (۷۰) تنه چې ډېر يې د قريشو مشران وو، ووژل شول او اويا (۷۰) تنه نور يې بنديان ونيول شول، چې بيا وروسته په مختلفو لارو آزاد شول، تر دې چې ځينې يې لسو تنو زده کوونکو ته د زده کړې په بدله کې آزاد شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست ګټې:

۱. د دښمن کاروان ته لار نيول شوني ده چې په لوی جنګ تبديل شي، نو لازمه ده چې له يوه لوري د هغې له پاره د جواز دليل پيدا شي او له بل لوري د جګړې د خطر ناکو پايلو لـــه پاره پوره تياری ونيول شي.
۲. له خپلو ملګرو او په ځانګړې ډول له مخلصو او متخصصو ملګرو سره مشوره کول ښـــې پايلې لري.
۳. بریالیتوب ته د رسېدو په منظور له ټولو روا امکاناتو څخه ګټه اخيستل.
۴. الله تعالی ته دعاء او له هغه څخه د مرستې غوښتل.
۵. غرور، کبر او خپل ځان غوښتل ناوړه پايلې لري.
۶. څرنګه چې مسلمان له مرګ څخه وروسته په بيا ژوند ايمان لري، نو د دښمن ســـره پـــه مقابله کې نه وارخطا کېږي، او په لوړه روحيه او پر حواسسو باندې د پوره حاکميت لـــه لارې خپل حرکات په ښه توګه کنترولوي، چې دا ټکی يې د بریالیتوب مهم لامل ګڼل کېږي.
۷. جنګي بنديان بايد ونه وژل شي او په ځانګړې توګه هغوی چې جنګي مجرمان نه وي.
۸. د علم زده کړه په اسلام کې ډېر ارزښت لري.

فعاليت: له لوست څخه کومې ګټې تر لاسه کېږي؟ بيان يې کړئ.

ارزونه:

أ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:
۱. د بدر د غزا علت څه ؤ؟
۲. د بدر په غزا کې د مسلمانانو او مشرکانو شمېر او تجهيزات څومره وو؟
۳. د بدر د غزا نتيجه څه وه؟
۴. د بدر غزا په کوم کال او کومه سيمه کې واقع شوه؟

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
۱. (   ) خپل حريف شيبه او (   ) خپل حريف وليد ډېر ژر ووژل.
۲. (   ) چې د پاخه عمر خاوند و، خپل حريف ته يې وخت ورکړ څو (   ).
۳. (   ) وتوانېدو چې د قافلې مسير ته تغير ورکړي او مکې ته يې روغه ورسوي.

کورنۍ دنده:

۱. د بدر د غزا مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ!
۲. پدې لوست کې د لاندينيو کسانو رول ته په کتلو سره د دوی په اړه مناسبې جملې وليکئ:

حمزه بن عبد المطلب، علي بن ابي طالب، عبيدة بن الحارث، شيبه بن ربيعـــة، عتبه بن ربيعة، وليد بن عتبة، ابوجهل، ابو سفيان، اخنس بن شريک، حباب بن منذر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د احد غزا

د احد غزا د احد په سیمه کې، چې د مدینې منورې شمال لورې ته موقعیت لري، د هجرت په دریم کال د شوال په ۷ مه نېټه پېښه شوه.

د بدلې اخیستلو له پاره د قریشو تیارى:

پدې اساس قریشو په یوه اتفاق له مسلمانانو سره د یو پرېکنده جنګ له پاره په تیارې نیولو پیل وکړ، د هغې قافلې ټول مالونه یې چې د بدر د غمیزې پېښې لامل شوي وو، پـدې لاره کـې وقف کړل، د راتلونکي کال په را رسېدلو سره د مکې خلک له دریـو زرو ۳۰۰۰ مـسلح جنګیالیو سره چې درى زره ۳۰۰۰ اوښان، اووه سوه ۷۰۰ جنګي زغرې، دوه سـوه ۲۰۰ آسونه او د جنګیالو د احساساتو د ښو پارولو له پاره یو شمېر ښځې ورسـره ملګـرې وې، د مدینې منورې په لورې روان شول.

په مدینه منوره کې د شورى جوړېدل:

د مشرکینو لښکر د حرکت د خبر له رسېدو سره سم رسول الله (ص) له خپلو ملګرو سره مشورتي غونډه جوړه کړه، څو د مشرکینو په وړاندې خپله تیارې ونیسي، د پیغمبر (ص) شخصي نظر دا و چې باید د مدینې منورې په داخل کې له مشرکینو سره جګړه وشي، د منافقینو رئیس عبد الله بن ابي بن سلول هم لدې نظر سره خپله موافقه اعلان کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني صحابه کرامو لکه حضرت حمزه (رض) له مديني منورې ښخه وتل وغوښتل، نو هماغه وو چې د مسلمانانو د ډېر ټينګار په نتيجه کې رسول الله (ص) دا تصميم ونيوه چې د کفارو سره د مقابلې له پاره له مديني منورې ښخه بهر ولاړ شي.

له جنګ ښخه د عبد الله بن ابی را ګرځېدل:

عبد الله بن ابی چې اصلي موخه يې د مجاهدينو د مورال ټيټول او دښمن ته جرات ورکول وو، له خپلو دری سوو تنو ملګرو سره بېرته مديني منورې ته راستون شو.

د مسلمانانو د صفونو تنظيمول:

کله چې رسول الله (ص) له خپلو ملګرو سره د احد غره ته ورسېد، پنځوسو تنو ښو تجربه کارو غشو وېشتونکو ته يې د عبد الله بن جبير په مشری دنده وسپارله، څو د هغې غونډۍ په سر چې وروسته په جبل رمات ونومول شوه سنګر ونيسي، چې له يوې خوا دښمن پر غشو ولي او له بلې خوا به دښمن دې ته نه پرېږدي چې په ناڅاپي ډول پر مسلمانانو د شا له خوا حمله وکړي، پيغمبر (ص) دوی ته ډېر ټينګار وکړ چې د پيغمبر (ص) له امر پرته به په هېڅ ډول خپل ځای ته تغير نه ورکوي، تردې چې که جنګ پای ته هم ورسېږي او مشرکين و تېښتي.

د جنګ پيل:

دواړه لوري د يو بل په وړاندې ودرېدل، طلحة بن ابي طلحة عبدري د مکې د مشرکينو له لوري پداسې حال کې چې په اوږ يې سپور و د جنګ ميدان ته را وړاندې شو، او د مقابلې له پاره يې د حريف غوښتنه وکړه، زبير بن العوام (رض) يې د مقابلې له پاره ور وړاندې شو، او له مهلت ورکولو پرته يې په هغه باندې د زمري په څېر حمله وکړه او د سر په پرې کولو سره يې هغه په ځمکه وپرځاوه، د دې صحنې په ليدلو سره رسول الله (ص) په لوړ آواز د تکبير نعره کړه چې ټولو صحابه کرامو ورسره د تکبير آوازونه پورته کړل.

له هغې وروسته جنګ په ډېره تېزۍ سره پيل شو، د مشرکينو د بيرغ اخيستونکي يو پر بل پسې ووژل شول.

د مسلمانانو ځانونه قربانول:

مسلمانانو د جنګ ميدان په بشپړه توګه تر خپل کنټرول لاندې درلود، د خپلو جنګي کارنـــامو او لوړ همت په ښکارولو سره يې مشرکانو ته ماتې ورکړه او تېښتې ته يې اړ کړل.

د ځینو غشو ویشتونکو تېروتنه:

پدې نازکو او حساسو شېبو کې چې د مسلمانانو وړوکی ټولی د مشرکینو پر لوی لښکر باندې د بریالیتوب په حال کې و، د مسلمانانو ځینو غشو ویشتونکو لویه تېروتنه وکړه، هغوی د غنیمتونو د ټولولو په هیله او پدې گومان چې گویا جنگ پای ته ورسېد او مشرکین وتښتېدل، د رسول الله (ص) له امر پرته یې خپل ځای پرېښود، لاندې راکوز شول، او د غنیمتونو په ټولولو مشغول شول.

پر مسلمانانو باندې د مشرکینو دویم ځل حمله:

پدې اساسو شېبو کې په ناڅاپي توگه د مشرکینو څخه یوې ډلې چې په آسونو سپاره وو، پر مسلمانانو د شا له خوا حمله وکړه، لومړی یې عبدالله بن جبیر او دده نهه تنه ملگري چې له ده سره په جبل رمات کې پاتې وو په شهادت ورسول، او لدې څخه وروسته یې مسلمانان له هرې خوا په ناڅاپي توگه محاصره کړل او حمله یې پرې وکړه، چې پدې وخت کې جنگ د مشرکینو په گټه تغیر وموند، د مسلمانانو لښکر غیر منظم او تیت شو، تر دې چې تر منځ یې د رسول الله (ص) د وژل کېدو بده اوازه هم خپره شوه، خو رسول الله (ص) خپل آواز لوړ کړ او مسلمانان یې خپلې شا او خوا ته راټول کړل، چې په نتیجه کې د دښمن حمله په شا وتمبول

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوه،. مشرکينو نه يوائې دا چې دويم ځل حمله يې ونه کړه، بلکې و نه توانېدل چې د جنګ له ميدان څخه يو څه شی له خپلو ځانونو سره واخلي او بيا خپلې قرارګاه ته له رسېدلو څخه وروسته يې د مکې لاره ونيوله.

د حمراء الاسد د غزا له پاره تياری:

د احد په غزا کې د مسلمانانو ۷۰ تنه شهيدان شول چې حضرت حمزه او حضرت مصعب بن عمير رضی الله تعالی عنهما هم پکې وو، او پيغمبر (ص) هم زخمي شو، مشرکينو د مسلمانانو د شهيدانو بدنونه مثله (د بدن اندامونه يې غوڅ) کړل او د مکې د مشرکينو ۳۷ تنه په هلاکت ورسېدل.

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان بايد د خپل لارښود د اوامرو اطاعت وکړي، او هېڅکله د لارښود له اوامرو څخه سرغړونه ونه کړي، (البته په معصيت او ګناه کې اطاعت لازم ندی).

۲. د مسلمانانو رهبر او لارښود بايد په مهمو او ارزښتناکو مسائلو کې د نظر له خاوندانو سره مشوره وکړي.

۳. د خپل هېواد او خپلو خلکو څخه د دفاع په منظور لازم تدبيرونه نيول او له ټولو امکاناتو او روا وسائلو څخه ګټه اخيستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د يوې کوچنۍ ډلې تېروتنه کله نا کله د يوه لوی ټولي له پاره د دردناکې پېښې لامل گرځي.

ارزونه:

أ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د غېشي ويشتونکو تېروتنه په څه کې وه؟ واضح يې کړئ.

۲. د احد د غزا سبب څه و؟ واضح يې کړئ.

۳. . د احد په غزا کې د مسلمانانو او مشرکينو د لښکرو شمېر څومره ؤ؟

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. (   ) چې اصلي موخه يې د مسلمانانو د روحيې ضعيفول وو، له دری سوو تنو سره د مسلمانانو له ټولي څخه ووت، او مدينې منورې ته واپس وگرځېد.

۲. (   ) د طلحة بن ابي طلحة مقابلې ته ور وړاندې شو.

۳. پيغمبر (ص) پنځوس کسيزه ډله د (   ) په مشرۍ د جبل رمات په سر و ټاکله.

کورنۍ دنده:

۱. د احد د غزا مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ!

۲. د احد په غزا کې د لاندينيو اشخاصو رول ته په کتلو سره د دوی په اړه يوه يوه مناسبه جمله وليکئ:

زبير بن العوام، طلحه بن ابی طلحه عبدري، حمزه بن عبد المطلب، عبد الله بن ابی بن سلول، او ابو سفيان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سلام فضيلت

عَن ابى هريره قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّهِ صلى الله عليه وسلم : « لَاتَدخُلُوا الجَنَّةَ حَتَّى تُؤمِنُوا وَ لَا تُؤمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا اَوَلَااَدُلُّكُم عَلَى شَىءٍ اِذَا فَعَلتُمُوهُ تَحَابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلَامَ بَينَكُم » رواه مسلم

د رواي پيژندنه:

د دي حديث رواي په اول لوست کې پيژندل شوى دى.

د کلمو معنا:

۱. تُؤمنُوا: ترڅو چي کامل مؤمنان شئ.
۲. تَحَابُّوا: چي يو بل سره مينه وکړئ.
۳. اذَا فَعَلتُمُوهُ: کله چي تاسي هغه انجام کړ.
۴. اَفشُوا: خور کړئ.

د حديث شريف معنا:

د ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دى چي رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : تر هغې به جنت ته داخل نه شئ تر څو پوره مؤمنان نه شئ، او تر هغې پورې به د کامل ايمـــان خاوندان نه شئ تر څو چي يو له بل سره د زړه له کومې دوستان نه شي، آيا تاسي ته داسې يـــو کار درونه ښايم که چيرې مو انجام کړ، نو په خپلو کې به مو مينه زياته شي؟ په خپلو کې يو پر بل سلام اچوئ !

د حديث شريف حکمت:

اسلام د سولې دوستى او صميميت دين دى ، نو اړينه ده چي مسلمانان د خپلو کړنو او ويناوو پــه ذريعه دا صفات په ځان کې ثابت کړي ، نو پر همدې بناء کله چي يو مسلمان د بل مسلمان ســره مخ کيږي نو اولني الفاظ چي د دوي د خولې نه تر هر څه مخکې راوځي هغـــه د ســـلام (الـــسلام عليکم ...) الفاظ دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو څوک چې پر چا پدې الفاظو (السلام عليکم ...) سلام واچوي ، برسیره پر دې چې هغه ته يې د خیر دعاء و غوښته او د هغه د سلامتیا غوښتونکی شو ، هغه ته يې دا پیغام هم ورانديې کړ چې زمـا له طرفه پوره مطمئن شه ، هیڅ کوم شر به زما له پلوه تاته و نه رسیږي ، همدا رنګه زما له پلوه بـه ستا سر مال او ابرو ته هیڅ کوم شر و نه رسیږي ، د سلام په ویلو سره انسان مقابل جانب ته خپلـه دوستي ښکاره کوي ، او د هغه زړه ته اطمئنان ورکوي ، نو بالاخره په پایله کې یـوه د دوسـتی او صمیمیت او محبت څخه ډکه فضا او ټولنه رامنځ ته کیږي .

د الله جل جلاله پیغمبر د سلام اچول د تل پاتې دوستۍ لامل بللی دی ، او مونږ يې د سلام اچولـو ته تشویق کړي یو.

فعالیت: په ډلېېزه او یا انفرادي توګه د سلام اچولو ګټې وښایئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. د سلام په اچولو سره انسان د پوره ایمان خاوند ګرځي: ځکه چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم د پوره ایمان درلودل لامل د مسلمانانو تر منځه دوستي ښودلي ده ، او د دوستي پیدا کیدلو لامل يې د سلام اچول ښودلي ، نو پردې بنا د سلام په اچولو سره انسان د پوره ایمان خاوند ګرځي .

۲. جنت ته د ننوتلو شرط د ایمان درلودل دي: ځکه چې جنت د مؤمنانو لپاره دی ، ولې ایمان سره باید نیک عمل هم ملګری وي ، نه بد اعمال .

۳. یو له بل سره دوستي ساتل د پوره ایمان له نښانو څخه دي:

۴. د سلام اچولو کلتور (دود) باید د مسلمانانو تر منځه ژوندی وساتل شي:

نو اړینه ده چې خپل ماشومان د سلام په اچولو سره عادت کړو ، او دا ورووښایو چې پر بل څرنګه سلام اچول کیږي ، او هم د سلام جواب په څه ډول سره ورکول کیږي .

ارزونه:

۱. د لاندې حديث نيمګړې جملې پوره کړئ:

لاَ تَدخلُوا الجَنَةَ حتّى.............وَ لاَ تؤمنُوا حتى ....

وَلاَ اَدُلُكُم على شيءٍ اذا ....تَحابَبتُم ؟ ....السلام بينَكُم .

۲. د لوست حديث ووایاست، او معنا یې کړئ.

۳. د حديث د راوي په باره کې معلومات وليکئ.

۴. د حديث حکمت وښایاست.

۵. د حديث څخه لاس ته راوړل شوي ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده:

د لاندې ذکر شوی حديث عبارت د معنا سره په يادو زده کړئ .

« اَوَلَاَادُلُّكُم عَلَى شَيءٍ اِذَا فَعَلتُمُوهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلَامَ بَينَكُم » .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وخت او سلامتيا (صحت) ارزښت

عن ابن عباس رضی الله عنهما قال: قال النبی صلی الله علیه و سلم: « نِعمَتَانِ مَغبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَةُ وَ الفِرَاغُ» رواه البخاری و الترمذی.

د راوي پيژندنه:

عبد الله بن عباس بن عبد المطلب د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د تره ځوئ ؤ ، او په وړوکوالي کې د اسلام په دین مشرف شوی ؤ ، د الله جل جلاله رسول ورته دعاء کړې وه ، د صحابه وو تر منځه تر ټولو ښه فقیه او د تفسیر په علم پوهه وه، او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم څخه یې تر دو زرو زیات احادیث روایت کړي دي ، او د هجرت په درېِ شپیتم کال په طایف کې وفات او خاورو ته وسپارل شو .

د کلمو معنا:

١. نِعمَتَان: دوه نعمته .
٢. مَغبُونٌ: تاوان یې پکې لیدلی دی.
٣. الفِرَاغُ: وزگارتیا.

د حدیث شریف معنا:

د عبد الله بن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : دوه نعمتونه دي چې ډېرو خلکو په کې تاوان لیدلی او ورڅخه په غفلت کې واقع دي : چې هغه سلامتیا (روغ صحت) او وزگارتیا ده .

د حدیث شریف حکمت:

تر ټولو ستره پانگه د انسان لپاره روغ صحت او فارغ وخت دی، ځکه چې ټول ارزښتونه د الله تعالی د توفیق څخه وروسته د همدې دوو نعمتونو پورې تړلي دي ، لدې امله د دې دوو نعمتونو څخه گټه اخيستنه د ژوند څخه گټه اخيستل دي، او ضايع کول يې د ژوند ضايع کول دي.

د انسان فکر هغه وخت ښه تولید کوي کله چې د هغه بدن سالم وي یعني سالم فکر په سالم بدن کې وي، او د فکر د ښې ودې لپاره باید پوره وخت د ځان سره ولري ، مگر ډیری خلک د دې دوو نعمتونو په ارزښت نه پوهیږي، او له دې څخه هم غافله دي چې عمر یې خومره په تیزی

سره تیریږي ، نو پدې حدیث کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم مونږ ته لارښوونه کوي تر څو له دې دوو نعمتونو څخه ښه ګټه واخلو ، او د الله جل جلاله په عبادت او د دنیا او آخرت په جوړولو کې یې و لګوو.

فعالیت: په ډلیزه توګه د وخت د ارزښت او ورڅخه د ګټې د پورته کولو په باره کې خبرې وکړې .

د حدیث شریف ګټې:

۱. **سلامتیا او د وخت درلودل د الله جل جلاله دوه ستر نعمتونه دي:** نو انسان باید د دې نعمتونو شکر اداء کړي او ورڅخه ښه ګټه واخلي .

۲. **د بدن سالم ساتلو ته پاملرنه:** ځکه چې د ځان ساتل د علاج څخه غوره دي، انسان باید د صحت په سالم ساتلو کې بې غورې و نه کړي، دا ځکه کله چې د انسان د بې غورې په صورت کې د هغه د بدن یو غړی کار پرېږدي، او یا یې بدن په کومې ناوړه مریضې اخته شي، نو په هغه وخت کې به پښېمانتیا هیڅ ګټه ونلري.

۳. **زیاتره خلک له دې دوو نعمتونو څخه په غفلت کې دي:** هغه وخت یې په ارزښت پوهیږي کله چې یې هر څه له لاسه وتلي وي.

۴. **د سلامتیا او ځوانۍ ارزښت پېژندل:** د انسان بریالیتوب پدې کې دی چې د سلامتیا او ځوانۍ ارزښت وپېژني.

ارزونه:

۱. د لاندې ذکر شوي حدیث شریف ناقصې جملې پوره کړې:

« نِعمَتَانِ................ فِیهِمَا کَثِیرٌ مِنَ النَّاسِ...............وَ................. »

۲. د حدیث عبارت ووایئ ، او معنا یې کړئ .

۳. کوم احکام چې د حدیث څخه لاس ته راځي ویې ښایئ .

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث د معنا سره دښوونکي په مشوره په ښایسته خط پر یوه تخته ولیکئ ، او لیکل شوی حدیث په خپله کوټه کې د دیوال پر مخ راوزړوئ .

۲. د حدیث په اړوند یوه لنډه مقاله ولیکئ ، او د لیکنې لپاره یو مناسب عنوان غوره کړئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رشوت حراموالی

عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ عَمرِو بن العاص رضي الله عنه، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((الرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي فِي النَّارِ)).رواه للطبراني في المعجم الكبير.

د راوي پيژندنه:

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب يې له نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي.
دغه صحابي عالم، د قرآن کريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي، او د هجرت په (٦٥) کال وفات شو.

د کلمو معنا:

۴.	الرَّاشِي:	رشوت ورکوونکي.
۵.	الْمُرْتَشِي:	رشوت اخيستونکي.
٦.	فِي النَّار:	په جهنم کې به وي.

د حديث شريف معنا:

د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص رض څخه روايت دی چې رسول الله (ص) فرمايلي دي:(رشوت ورکوونکي ،او رشوت اخيستونکي به دواړه په اور(جهنم) کې وي.

د حديث شريف حکمت:

رشوت هغه ناولې او کرغېړنه پديده ده چې دټولنو ټول اساسي بنسټونه له منځه وړي،دانسانيت لمنه ټولوي،بې باوري ،اداري او مالي فساد خپروي،عامه ګټې لوټ کوي ،حق تلفي،ظلم ،او بې عدالتي منځ ته راوړي ،نو ځکه بايد ددغه شوم اوناروا کار سزاباید سخته وي.

فعاليت: درشوت بيلګې او اضرار په ګروپي ډول بيان کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. د رشوت ورکوونکي سزا: په غالبه وختونو کې رشوت ورکوونکی ددې لپاره بدې ورکوي چې ناحقه پريکړه بايد دده په ګټه وشي .داچې بدې ورکوونکی له يو پلوه دظلم

لامل ،اوله بل پلوه رشوت اخيستونکي ته دګناه او تيري زمينه برابروي الله (ج) ورته جهنم ته دد اخليدو سخته سزا ټاکلې ده.

۲. د رشوت اخيستونکي سزا: د اسلام په مقدس دين کې حاکمان اودواک خاوندان په دې مکلف دي چې هميش بايد پر حق کلک ولاړ اوسي،اود انسانانو ترمنځ د عدل،انصاف،او دحق پريکړې وکړي اود هر نوعه فاسدو،اوناحقه فيصلو څخه ډډه وکړي.که چيرې ځوک بدې واخلي اوپر حقايقوپرده واچوي الله(ج) به يې د جهنم اور ته د اخل کړي دا ځکه چې دې له يوې خوا دحرام مال خوړونکې ،او هم د سمې لارې څخه د انحراف د ګناه مرتکب شوې دی.

فعاليت: درشوت اوډالی ترمنځ څه توپير دی؟ په هکله يې په خپل منځو کې پرې بحث وکړئ.

ارزونه:

۱. لاند ې کلمې معنا کړئ:
الرَّاشِي:
اَلْمُرْتَشِي:
فِي النَّارِ:

۲. د رشوت اخيستونکي اورشوت ورکوونکي سزا بيان کړئ.

۳. د رشوت په فرد اوټولنه بدې اغيزې څه دي؟

کورنۍ دنده:

حديث په يادو زده کړئ، او هم د رشوت د زيانونو په باره کې لنډه مقاله وليکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حلال کسب طلب

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن مسعود قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:(طَلَبُ كَسْبِ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ).مسند الشهاب القضاعي

د راوي پيژندنه:

د دغه جليل القدر صحابي نوم عبدالله د پلار نوم يې مسعود او د بنو هذيل قبيلې ته منسوب دی، شپږم شخص ؤ چې د اسلام په مبارک دين مشرف شو، دوه ځله يې حبشې ته هجرت کړی دی او په دريم ځل يې له حبشې څخه مدينې منورې ته هجرت وکړ. د رسول الله (ص) سره به تل يوځای او ملګری ؤ چې له دې امله د اصحابو ترمنځ په صاحب العصا، صاحب الوسادة او صاحب المطهرة[1] مشهور ؤ په ډېره خوږه لهجه به يې تل د قرآنکريم تلاوت کاؤ د علم او پوهې سمندر ؤ د علمي مقام ترڅنګ د حق د سنګر يو غبتلی مجاهد هم ؤ، په بدر، احد، خندق او نورو ټولو غزاګانو کې يې برخه اخيستې ده د هجرت په دوه ديرشم (۳۲) کال د حضرت عثمان (رض) له شهادت څخه وروسته يې د نيمګړې نړۍ څخه رحلت وکړ.

د کلمو معنا:

۱. طَلَبُ: لټول.

۲. كَسْبِ الْحَلَالِ: حلال کار او عمل کول.

۳. فَرِيضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ: فرض دی پس له نورو فرضونو څخه يعنې داسلام پنځو ارکانو، اوياد پنځه وخته لمونځونو څخه وروسته.

د حديث شريف معنا:

د عبد الله ابن مسعود (رض) څخه روايت دې چې پيغمبر(ص) فرمايلي دي:دحلال کسب لټون دنورو فرضونو پسې فرض عمل دې.

د حديث شريف حکمت:

هر انسان په ژوند کې خوراک،څښاک،پوشاک،اوداسې نورو شيانو ته اړتيا لري اوددې شيانو لاس ته راوړل کسب اوکار پورې تړاو لري.ددې لپاره چې انسان هوسا ژوند وکړي ،او د فقر

---

[1] - يعني رسول اکرم (ص) ته به يې امسا په لاس کې ورکوله، تکيه او بالښت به يې ورته ايښود، او مسواک به يې ورته په لاس کې ورکاوه.

او احتیاج څخه مصوون وي په همدې بناء پر هر کس دحلال کسب لټه لازمه ده ترڅـو ددې لارې څخه حلاله روزي لاس ته راوړي په خپله يې هم وخوري نوروته يې هم ورکړي اوپه عامه خيريه کارونوکې يې هم مصرف کړي.

فعالیت: زده کوونکي دې په نوبت سره دهغه پغمبرانو نومونه واخلي چې لاندې کارونه يــې کول:دهقانی،ترکاني،زغرې جوړول،چوپاني.

د حديث شريف ګټې:

۱. **حلاله روزي ګټل عبادت دی:** الله(ج) زمکه په راز راز نعمتونو پوخلې ده اوهـم يـې درزق لاس ته راوړلو سرچینې زیاتې پیدا کړې دي ترڅو انسانان دخپل شتون او بقا لپـاره ورڅخه استفاده وکړي البته دغه نعمتونوته لاس رسی لپاره کاراو کسب اوزحمت ګاللو ته اړتيا ده.

دحلال رزق لټه پرهر مسلمان فرض ده دحلال رزق لټون عبادت او دپیغمبرانو ســنت دي پر هر مسلمان دا واجب دي چې دمشروع لارو څخه رزق وګټي تر څود سوال او احتياج له ذلت څخه ځان وژغوري بهتره او غوره روزي هغه ده چې دلاس په زيار وګټل شي دالله (ج) غوره پيغمبر داوود (ع) به دخپل لاس ګټلې روزي خوړله.

۲. **د حلال کسب ارزښت:** د اسلام سپيڅلي دين انسانان کار او کسب تــه هڅوي،کــار اوکسب پر هر مسلمان واجب بولي.په شرعي نصوصو کې دټولو کسبونو په هکله لکــه: تجارت، زراعت اوبزګري،صناعت، چوپاني اودداسې نورو کسبونو فضيلتونه بيان شويدي.
دحلالې روزې دلاس ته راوړلو په خاطرکارکول دالله(ج) په لارکې دجهاد برابر ثواب لري.
پيغمبر(ص) ديوکس سره مصافحه وکړه چې دهغه لاسونه دکار له امله زيــږه اوشــاړ وو پغمبر (ص) وفرمايل:(دا هغه لا س دي چې الله(ج) يي ډير خوښوي).
داسلام له نظره هغه څوک دستاينې وړدی چې کار اوعمل کوی. يواځې کسب اوکار دی چې شخصي اوټولنيز احتياجونه پوره کوي. دپياوړي اقتصاد سرچينه کسب او کار کــول دي کاسب او کارکوونکې ته خپله کورنی،خپل خپلوان اوټول وګړي په درنــده ســترګه ګوري اود هرچا په وړاندې محترم وي.

۳. **بې کاري(کار نه کول) او بد عواقب يې:** بې کاري ياکار نه کول هغه بد خصلت دې چې هيڅ سالم عقل يې نشي زغملای کار نه کول په شريعت کې مردود خصلت دې ددې

لپاره چې په جامعه کې بیکاري دفقر سبب ونه ګرځي پیغمبر(ص) بیکاري په کلکه غندلې اوفرمايي:(بیشکه الله(ج) بیکاره ناست بنده بدګڼي).

حضرت عمر (رض) هغه ځوانان چې دعبادت په بهانه مسجد کې بیکاره ناست وو له مسجده وویستل اوورته یې وویل:(ووځئ هیڅکله له اسمان څخه په خپله سره او سپین زر نه راتوییږي).

هرڅوک چې کار اوعمل پرېږدي اوسستی ورباندې غالبه شی پر کورنۍ اوټولنه بار او بوج وي دوستان یې کم وي، څوک یې نه خوښوي،دهرچا په وړاندې ملامته وي،دمالي عباداتو اونورو سره دکومک کولو څخه بې برخې ،اود ښیګڼې لاس یې ترهر چا زیات لنډ وي.

۴. د ځمکې تعمیر او ابادي: الله (ج) زمکه دانسان دژوند زانګو او انسان یې ددې زمکې معمار پیداکړې دی.انسان ددې لپاره زمکې ته رالیږل شوې چې دزمکې مخ په ودانیو،کرلو،جوړولو... اباد اودژوندانه لپاره یې برابر کړي ترڅو انسانان وکولای شي په ارامه او اطمنان سره عبادت اود الله(ج) بنده ګي وکړي چې د زمکې تعمیر او ابادي دانسان په بې ساری هلو ځلو پورې تړاو لري .

فعالیت: زموږ خوږ پیغمبر حضرت محمد(ص) له بعثت څخه مخکې کوم کوم کارونه کړي؟ ددوو نومونه واخلئ.

ارزونه:

۱. د حدیث شریف راوي په بابله لنډ معلومات وړاند ې کړئ.
۲. د حدیث شریف اجمالي معنا ووایاست.
۳. لاندې خالي ځایونه ډک کړئ:
:(طَلَبُ.............اَلْحَلاَل............. بَعْدَ ....)
۴. د حدیث شریف دوې ګټې ولیکئ.

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله (ج) نعمتونه

عن ابن عباس رضي الله عنهما قالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، لِرَجُلٍ وَهُـوَ يَعِظُهُ :اغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هِرَمِكَ ، وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ).المستدرك للحاكم

د راوي پېژندنه:

د دې راوي پېژند نه په تېرو لوستونو کې تېره شوی ده.

د کلمو معنا:

۱.	يَعِظُهُ :	ورته يې نصيحت کاوه.
۲.	اغْتَنِمْ :	غنيمت وګڼه.
۳.	خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ :	پنځه شيان مخکې له پنځو څخه.
۴.	شَبَابَكَ قَبْلَ هِرَمِكَ:	ځواني دې مخکې له کمزورتيا څخه.
۵.	وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ:	او خپله روغتيا مخکې له مريضتيا څخه.
۶.	وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ:	اوخپله غنيوالی مخکې له فقرڅخه.
۷.	وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ:	اوخپله وزګارتيا مخکې له مصروفتيا څخه.
۸.	وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ:	او خپل ژوند مخکې د خپل مرګ څخه.

د حديث شريف معنا:

دعبد الله بن عباس رض څخه روايت دې چې رسول الله ص يوه کس ته نصيحت کاوه ورته يې وويل:(پنځه شيان مخکې له پنځو څخه غنيمت وګڼه :خپله ځواني مخکې له خپلې کمزورتيا څخه غنيمت وګڼه،او خپله روغتيا مخکې له خپلې مريضتيا څخه غنيمت وګڼه،اوخپله بډايي اوغنيوالی مخکې له خپل فقرڅخه غنيمت وګڼه,اوخپله وزګارتيا مخکې له مصروفتيا څخه غنيمت وګڼه،او خپل ژوند مخکې د خپل مرګ څخه غنيمت وګڼه).

د حديث شريف حکمت:

دکايناتو خالق الله (ج) انسانانو ته ډول ډول ظاهري ،اوباطني نعمتونه ورپه برخه کړي دي لکه: روغ صحت، مال او دولت،ځواني ،علم اوپوهه اوداسې نور، بناءً حتمي ده چې انسان د

الله (ج) د نعمتونو شکر ادا کړي او شکر يې هله پر ځای کيږي چې ژوند او وخت څخه اعظمي استفاده واخيستل شي، او په نيکو لارو چارو کې مصرف کړل شي ترڅو دنعمتونو دخالق او دهغه مخلوق د خوښۍ سبب وګرځي.پيغمبر ص مونږ ته په دی حديث کې دغه نعمتونه اوورڅخه دښې استفادی لارې چارې را په ګوته کوي.

فعاليت: زده کوونکې دې په ګروپي شکل دالله (ج) دنعمتونو نومونه واخلي.

د حديث شريف ګټې:

١. **ځواني د الله (ج) لوی نعمت دی:** د انسان عمر دلحظو،دقيقو،مياشتو څخه عبارت دی،او دژوند هره لحظه چې تيريږي انسان مرګ ته ورنږدی کيږي ځواني هغه نعمت دی چې په هکله به يې دقيامت په ورځ دبنده څخه پوښتنه کيږي انسان په ځوانۍ کې دداسې نعمتونو څخه برخه مند وي چې دځوانۍ په تيريدو سره يې بيا هيڅکله نشي تر لاسه کولای په ځوانۍ کې بنده د کامل عقل،ښه ذهن،اوپياوړي قوت او طاقت څښتن وي هرڅه ډير ژر يادوي، د کارونو په مقابل کې زيات تحمل اوحوصله لري هرجسمي کړني اوکارونه په ښه شان انجاموي،مګر کله چې ضعيف او ځواني يې تيره شي نو دبدن هډوکی يې نرم اوکمزوري شي بيا دډيرڅه کولو ارزو لري خو ورڅخه عاجز اوناتوانه وي که و غواړي چې ډير ښه کارونه وکړي ،مګرد ضعيفوالی له امله يې نه شي کولای.چې دسالمې ټولنې جوړول،دښو اوعالي اخلاقو ترويجول،ذهنيتونه مثقف کول،علم او پوهه دوګړو ترمنځ عامول، دجامعې دافرادو تر منځ د مهذب مسلمان انځور انځورول دا هر څه مستقيما دځوانانو مسؤوليت دی د ځوانۍ عمر عبث تيرول نه جبرانيدونکې زيان دی.

٢. **روغ صحت اوسلامتيا ستر نعمت دی:** روغ صحت هم دالله ج له نعمتونو څخه ستر نعمت دی صحت او مريضي دواړه داسې څيزونه دي چې دانسان په واک او اختيار کې نه دي روغتيا دانسان پر سرهغه تاج دی چې هغه يواځې ناروغان ويني خو صحت من يې احساس نه کوي مګر کله چې روغ صحت الله ج دانسان څخه واخلی بيا يې په ارزښت پوه شي سالم عقل په سالم جسم کې وي روغتيا او صحت دالله ج هغه مهرباني ده چې ددې په وسيله بنده کولای شی دنيوي او خروي کارونه په ښه شان تر سره کړي بناءً پر هر مسلمان لازم دي چې ددغه ارزښتناک نعمت څخه ګټه واخلي اوکوښښ وکړي چې دژوند هره لحظه بيکاره او دنيک عمل څخه علاوه په بل څه تيره نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مریضی دداسې ضعیفه حالت څخه عبارت دی چې بنده دهر نیک او خیر کار څخه محرومه وي.

۳. **د پانگې اومال دارۍ نعمت:** دالله ج دنعمتونو له جملې څخه یو شتمني او مال داري ده چې دبشري ټولنې نیکمرغي ورپورې تړلې ده. حلاله شتمني الله ج ته دنزدیکت ،دپت اوابرو ساتلو ،دبندگانو دحقوقو داداکولو، دخپلوانو سره دصله رحمۍ ذریعه او سرچینه ده. بلهایې او شتمني هغه وخت نعمت دی چې ورڅخه په سمه توگه استفاده وشي ،اوکه چیرې په ناروا ،حرامو او ناوړه لارو چارو کې ولږول شي نوبیا لویه بد بختي ده.ددغه نعمت د شکر دادا کولو لار دفرضي او نفلي صدقاتو ورکول دي دفرضي صدقو څخه مراد د زکاتونو، فدیو، کفارو،نذرونو ورکول دي چې بنده دبخل،شومتیا څخه پاکوي اوپه مؤمن کې دایثار، فداکارۍ، ورکړې اوسخا احساس راژوندې کوي ددې لپاره چې مسلمان باید یوائې دزکات په ورکولو بسوالۍ ونه کړي ،بلکه نفلي صدقې باید ورکړي او په نورو اجتماعي خیریه کارونوکې برخه واخلي لکه: مدرسی ،مکتبونه،روغتونونه پلونه ،ونۍ کینول،سرکونه جوړول.دټولنې دډیری بې وزله طبقې نابینایانو،شلو گوډانو ،کونډو ضرورتونه پوره کول هغه فقیران چې په کار قادر وي ورته دکارونو زمینه برابرول.

۴. **خپل ژوند غنیمت وگڼه مخکې له مرگه:** ژوند هغه فرصت دی چې له لاسه ووت بیا هیڅکله نه راځي اوهرکله چې انسان مړ شي دده دنیکو عملونو دروازه بنده شي. پس له مرگه هرانسان د بیا ژوند څخه علاوه بل د هیڅ شي ارزو نه کوي دهمدې کبله مخکې له دې چې دغه نعمت له لاسه ووځي باید ورڅخه گټه واخیستل شي اوپه ژوندکې هغه اعمال ترسره شي چې داخرت د ابدي ژوند لپاره سودمند وي مخصوصا داسې اعمال چې ثواب یې پس له مرگه هم بنده ته ور رسیږی لکه:دعلم ښوونه، دنیک اولاد روزنه،لارې پلونه اوسرکونه جوړول ،مسجدونه ابادول ،داوبو څاگانې ویستل ټول دخیرهغه کارونه چې انسانان ورڅخه په ژوندانه کې استفاده کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکی دې د وخت دارزښت په اړوند په انفرادي یا ګروپي شکل معلومات وړاندې کړي.

ارزونه:

۱. لاندې عبارات معنا کړئ:

شَبَابَکَ قَبْلَ هِرَمِکَ: وَصِحَّتَکَ قَبْلَ سَقَمِکَ: وَغِنَاءَکَ قَبْلَ فَقْرِکَ: وَحَیَاتَکَ قَبْلَ مَوْتِکَ.

۲. د حدیث شریف معنا ووایاست!

۳. د پورتنو مطلبونو څخه یو مطلب غوره او په اړوند یې لنډه مقاله ولیکئ.

کورنۍ دنده:

د لوست مطلبونه په خپل تعبیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مزدور حق باید ډېر ژر ورکړل شي

عَن جَابِرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : (أَعْطُوا الأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ).
رواه سنن ابن ماجة

د راوي پيژندنه:

نوم يي جابر اود پلار نوم يي عبد الله د مديني منورې د خزرج له قبيلي څخه ؤ، پــلار اوزوی دواړه جليل القدره صحابه وو پيغمبر ص ورته پينځه ويشت ځله په يوه شپه کي دمغفرت دعاء کړی د بدر او احد څخه علاوه يي په ۱۹غزواتو کي د رسول الله ص سره اشــتراک کـــړی دی.په خپل وخت کې دمديني منورې لوی مجتهد او مفتي ؤ .او د هجرت په ۷۸کال کې يې له فاني دنيا څخه سترګې پټي کړی.

د کلمو معنا:

۱. أَعْطُوا: ورکړئ.
۲. الأَجِيرَ: مزدورته.
۳. أَجْرَهُ : د هغه اجوره اومزدوري.
۴. قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ: مخکې له دې چې دهغه دوجود خوله وچه شي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت جابر بن عبد الله (رض) څخه روايت دی چې پيغمبر (ص) فرمايلي دي:(مزدورتــه دهغه مزدوري مخکې له دې ورکړئ چې دهغه خوله وچه شي).

د حديث شريف حکمت:

په ټولنه کې انسانان يوپربل مادي او معنوي څانګړي حقوق لري لکه:دمــور اوپــلار حقــوق ،دمشرانو حقوق،دګاونډيانو حقوق اوداسې نور،چې ددې حقوقــو پــه قطــار کـــې يـــوهم داجير(مزدور) حق دی او هغه ته دهغه دزحمت ګاللو اومشقت تيرولو په مقابل کې مزدوري ورکول دي.داچې دنوروپرحقوقو تيری هغه که په هرشکل اورنګ کې وي ناروا دی په همدې اساس پيغمبر ص فرمايلي دي چې داجير په حق تيری مه کوئ او هغه ته دهغه حق بې له ځنــډه ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: مالک او اجیر ته څه کول په کار د ي؟ په ګروپي شکل يې ځواب ووایاست

د حديث شريف ګټې:

۱. **د اجير (مزدور) مزدوري ځنډول ظلم او ګناه ده:** مزدور دخپل وجود انرژي ددې لپاره مصرفوي چې څه وګټي ،او ځان ته حلاله روزي پيدا کړي اوددې په انتظارکې وې چې دخپل زحمت او مشقت بدله ډيرژرترلاسه کړي نو لازمه ده چې دهغه مزدوري دی دومره ژر هغه ته ورکړل شي چې حتی دهغه دوجود خوله هم نه وي وچه شوي ،اوپه دې کار کې ځنډ اوتاخير ظلم او ګناه ده پيغمبر ص فرمايلي دي:(دغني له خوا د مزدور مزدوري يا د قرضدار قرض ځنډول ګناه ده). په بل حديث کې راغلي دي پيغمبر(ص) فرمايلي دي:(زه به د اخرت په ورځ د الله (ج) په حضورکې د هغه مزدور حق غوښتنه کوم چې په کار وګمارل شي او بيا د هغه مزدوري هغه ته ورنکړل شي).

۲. **د اجير (مزدور) حقوق:** په نړۍ کې شتمن، او بې شتو غريب دوه ډوله انسانان اوسيږي چې يو بل ته د ژوند انه په هره ګړۍ کې محتاج دي د بلوايې ښښتن غريب ته دکار لپاره اوغريب مالدار ته د مزدورۍ لپاره اړتيا لري.

په اسلام کې د مالک اومزدور ترمنځ علاقه په وروروليۍ،کومک،مهرباني، اويوبل ته په وفادارۍ ولاړه ده نو لازمه ده چې د اجير او مزدور سره نيکه رويه اوښه چلند وشي ،ورته د کار پروخت مناسبه غذا ورکړل شي،د کار کولو مناسبه وسايل ورته مهيا شي،هغه ته دهغه مزدوري پروخت ورکړل شي، ،هغه ته پر په خپل ټاکلي وخت رخصت ورکړل شي، اجوره اومزدوري بايد د کار په تناسب او يا ډيره وي اود هغه له بې وزلۍ څخه ناوړه استفاده ونه شي. د اجير په حقوقو تيرې لويه ګناه ده

۳. **کار اومزدوري دهرکس حق دی:** کار او مزدوري دژوندانه هغه اساسي رکن دی چې بې له مزدورۍ شخصي،اوټولنيزاقتصادي پرمختګ،نړيوال تمدن نا شوني دی.دنړۍ په هرګوټ کې،هروخت ، هر کس ددې حق لري چې کار او مزدوري وکړي اود خپل توان په اندازه هرکار چې وغواړي دځان لپاره يې خوښ کړي په دې شرط چې داسلام دعالي مقاصدو اوشرعي قوانينو او مقرراتو سره په ټکر کې نه وي.

۴. **په کار او وظيفه کې سستي او غفلت کول ګناه ده:** کاراو وظيفه يو امانت دی بناءً په شخصي او ددولت پر مامور واجب دي چې دغه امانت په پوره اخلاص،ديانت دارۍ،وفادارۍ، دوخت په پابندۍ اوبې له تقصيره سره انجام کړي ترڅو هغه معاش چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لارې څخه يې تر لاسه کوي ځان ته حلال ،اود شخصي او ملي خيانت څخه ځـــان وژغوري.

پيغمبر (ص) فرمايلي دي:(کله چې ستاسې څخه څوک کوم کار کوي بايـــد هغـــه ښـــه وکړي).

په کارونو او وظيفو کې سستي،غفلت او عبث وخت تيرول اجتماعي خيانت دي.

همداراز دولتي وسايل اوشتمنۍ ملي امانت دی او بايد په سمه توګه وکـــارول شـــي پـــه شخصي کارونو کې ورڅخه استفاده وانه اخيستل شي.

فعاليت: په اجير دداسې کار تحميلول چې هغه يی توان ونه لري څنګه کاردی؟

ارزونه:

۱. د حديث شريف راوي څوک ؤ ؟په اړوند يي معلومات وړا ند ی کړئ.
۲. د حديث شريف په رڼا کې د مزدور حقونه کوم دي؟
۳. لاندې کلمې اوعبارات معنا کړئ:

أَعْطُوا:

الأَجِيرَ:

أَجْرَهُ :

قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ.

کورنۍ دنده:

۱. حديث شريف سره د معنا په يادو زده کړئ.
۲. د مزدور د حقونو په باره کې يوه لنډه مقاله وليکئ.

د علم زده کړه فرض ده

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: (طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ). رواه ابن ماجه

د راوي پېژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پيغمبر (ص) په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر (ص) خدمت کړی دی، د فقهاوو او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پيغمبر (ص) ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. طَلَبُ : پلټنه.
۲. الْعِلْمِ : پوهه.
۳. فَرِيضَةٌ: فرض دی.
۴. عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ: پر هر مسلمان باندې.

د حديث شريف معنا:

حضرت انس رض د پيغمبر ص څخه روايت کوي چې پيغمبر فرمايلي:دعلم طلب پرهر مسلمان فرض دی.

د علم مفهوم: علم يواځنۍ هغه کلمه ده چې ټولو الهامي اوديني معلوماتو،اودنيوي غير الهامي څېړنو او تحقيقاتو ته شامله ده او يواځې په کوم خاص فن يا خاصو احکامو پورې منحصره نه ده.

د حديث شريف حکمت:

علم هغه روښنايي ده چې د نړۍ سعادت او نيکمرغي،ټولنيز عدالت،اقتصادي پياوړتيا،سياسي اوساينسي زغلنده پرمختګ ورپورې تړلی دی.علم دی چې انسان دجهالت د تورو تيارو څخه خلاصوي اوورته خير اوسوکاله ژوند ورپه برخه کوي.د نړۍ په ډګر کې چې څومره لاس ته راوړني تر سترګو کېږي داهرڅه دعلم له برکته دي.که چيری علم نه وي نونړيواله بې نظمي،

ټولنيز طبقاتي ډول ډول ظلمونو تور څادر به د زمکې پر سر خپور وی.په همدی بناء پيغمبر ص دعلم زده کړه پر هرچا لازم بولي.

هڅونه: دعلم له لارې لاس ته راوړنو ژوند ي مثالونه دی زده کوونکی په ګروپي شکل په ګوته کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. **د علم فضيلت:** د جاهليت د تور تمونو د لمنځه وړلو لپاره د هر څه لومړی الله ج خپل پيغمبر ته دعلم په زده کولو امر وکړ داځکه چې دټولو مشکلاتو حل په علم پوری اړه لري علم الله ج د معرفت اوهغه ته دنزديکت ذريعه ده دعلم زده کړه د الله ج ستر عبادت دی علم هغه ستر نعمت دی چې الله ج خپل پيغمبر ته وايي چې د علم دزيادت غوښتنه کوه او داسې وايه:(ای زما ربه زما په علم کې زياتوالی راولئ).علم ددنيا او اخرت سعادت او نيکبختي ده.

۲. **د علم طلب:** هر څه چې څومره ارزښت ولري دهغی پلټنه هم په همغه اندازه ارزښتناکه وي لکه چې د علم زده کړه لازمه ده دعلم پلټنه اوطلب هم لازم دي نو داضروري ده چې دپوهې دلاس ته راوړلو به غرض زيات کوښښ او زيار وويستل شي داځکه چې دعامو انسانانو علم کسبي بنه لري اوبې له هلو ځلو ددې قيمتي نعمت ترلاسه کول ناممکن دي که د صحابه کرامو اوتابعينو چې تر ټولو غوره انسانان دي سيرت ته يې ځير شو ګورو چې هغوی دعلم په خاطر په خالي نس شپې اوورځې تيرولې دمياشتو مياشتو پياده سفرونه به يې کول.

څوک چې دعلم په طلب کې ووځې دهغه سفر عبادت اود الله ج په لاره کې حسابيږي او الله ج ورته جنت دداخليدو لاره هواروي ملايکې ورته خپلې وزرې پر زمکه غوړوي په اسمان کې ملايکې او په اوبو کې ماهيان ورته دمغفرت دعا غواړي.

۳. **دکوم علم زده کړه فرض ده:** علمونه ډير اقسام لري چې دځينو علومو زده کړه په هرکس فرض عين ده اود ځينو علومو زده کړه فرض کفايي ده داپه دې معنا چې که چيرې په ټولنه کې يې يوڅه کسان زده کړه په غاړه واخلي نوفرضيت يې د نورو له ذمې څخه سا قطيږي.هغه علم چې زده کړه يې پر هرکس فرض عين ده د هغه اعتقادي ،اوعملي احکامو څخه عبارت دي چې الله ج بنده ګان دهغې پر زده کړه مکلف کړي دي لکه: په

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ج ایمان درلودل،دالله ج په ملایکو، پیغمبرانو ، اسماني کتابونو،داخرت دورځـې پـه حالاتو ایمان لرل.د اسلام پنځو ارکانو زده کړه لکه لمونځ ، روژه، زکات او حج کول. په هر حال د حدیث څخه دا په ډاګه معلومیږي چې د هر علم زده کړه ضروري ده.

۴. **د علم زده کړه پر هر مسلمان فرض ده:** د علم زده کړه په هــر نارینــه ،اوښـځینه مسلمان فرض ده ښځې چې د ټولنې نیمه برخه تشکیلوي عموما هغه احکام چې سړو ته پـه کې خطاب شوي وي ښځو ته هم شاملیږي.د پیغمبر ص په زمانه کې ښځو هم د سـړو پـه څیر د علم زده کړې کولې او حتی ډیرې لوې لوې فقیهه زنانه هم موجودې وې چې سـړو به دپیغمبر ص له وفات څخه وروسته هغوي ته په مسایلو کې مراجعه کوله اوله هغوې څخـه به یې پوښتنی کولې، لکه ام المؤمنین عایشة رضي الله عنها ،مګر د دوی دزده کـړې زمینـه باید داسلامي احکامو مطابق تنظیم کړای شي.

هڅونه: د علم د زده کړې په اړه په خپلو کې سره خبرې وکړئ.

ارزونه:

۱. د حدیث شریف معنا ووایاست.
۲. لاندې کلمې معنا کړئ:
✓ طَلَبُ:
✓ اَلعِلم :
✓ فَرِیضَةٌ:
۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده:

۱. حدیث شریف سره د معنا په یادو زده کړئ.
۲. د حدیث له مطالبو څخه د یو مطلب تر عنوان لاندې یوه مقاله ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

غصب

د غصب تعریف: غصب په لغت کې په ښکاره او زور سره د یو چا څخه د شي اخـــستلو تـــه وايي. او د فقهاءو په اصطلاح کې: پرته د مالک له اجازې نه د محترم او متقوم مـــال اخیستل پداسې توګه سره چې د ده لاس ورڅخه لنډ کړي غصب بلل کیږي[1].

د غصب د ناروا والي دلیل:

د غصب حراموالی په قران کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی.

لومړی قران کریم: الله جل جلاله فرمايي: «وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ»(البقره، ۱۸۸) ژباړه: تاسې د یو بل مالونه په ناروا مه خورئ او مه یې چارواکو ته په رشوت کې ورکوئ، پدې خاطر چې تاسې به په ناروا د خلکو د مالونو ځنې برخه د پوهې سره خوړلې وي.

دویم: حدیث:رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: «لاَ يَحِلُّ مَالُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِطِيبِ نَفْـــسٍ مِنْهُ».[2] د مسلمان د خوښې څخه پرته د هغه مال خوړل جواز نلري.

دریم: اجماع: مسلمانانو د غصب په حراموالي اجماع کړې او دا یې لویه ګناه شمیرلې ده که څه هم د غلا نصاب ته ونه رسیږي.

فعالیت: دوه زده کوونکي دې دغصب صورت په ټولګي کې تمثیل کړي.

د غصب احکام: غصب درې حکمونه لري:

۱– **ګناه:** په هغه صورت کې چې خوک پدې پوه شي چې له ما سره د پردي شخص مال دی او بیا یې هم د ځان سره ساتي ګناه ده او په اخرت کې وربانديې نیول کیږي.

۲- غصب شوی مال که چیرې غاصب سره شتون ولري ورکول یې لازم دي:

د رد او بېرته ورکولو مصارف په غاصب دي او هغه وخت مسترد ګرځي چې د مالـــک لاس وربانديې ثابت شي، چې پدې کار سره غاصب د تاوان څخه خلاصیږي.

---

[1]– تکملة فتح القدیر ۳۶۱/۷.

[2]–رواه البیهقي ۱۶۹/۴.

۳- کله چې غصب شوی مال له منځه تللی وي تاوان به ورکوي:

برابره ده چې دا تلف د الله جل جلاله له لوري وي او که د مخلوق له لوري.

که چېرې غصب شوی مال مثلي وي د مثل ورکول يې لازم دي او که مثلي نه وي بيا يې قيمت ورکول لازم دي.

د غصب په هکله مسائل:

۱- چا چې د کوم مسلمان د ساز او سرود سامان لکه طبله، ارمونيه، چمبه، شپيلۍ او دې ته ورته نور شيان مات کړل تاوان د صاحبينو په نظر نلري، ځکه چې دا د گناه لپاره تيار شوي، نو قيمت کول يې باطل دي، همدا راز شرعاً يې له منځه وړل واجب دي، او د امام صاحب په نظر تاوان لري، ځکه چې پرته لدې کارونو څخه نوره گټه هم ترې اخيستل کېږي، او همدا راز پلورل يې هم روا دي.[1]

که چيرې يو چا په ناپوهۍ پدې گمان چې دا زما دی څه غصب کړل، هيڅ گناه وربانديې نشته او نه وربانديې نيول کيږي، ځکه چې دا خطا ده او په خطا انسان نه نيول کيږي.

د قيمت د وجوب حالات:

قيمت په درې حالاتو کې واجبيږي:

۱. کله چې له منځه تللی شي مثلي نه وي لکه حيوانات.

۲. کله چې له منځه تللی شي د مثلياتو له ډلې څخه وي خو د مثل پيدا کيدل يې په بازار کې حقيقتاً او حکماً ناشوني وي.

۳. کله چې يو مثلي د بل جنس مثلي سره گډ شي لکه غنم د وربشو سره.[2]

---

[1] – جوهرة النيرة ۳- ۳۳۴- کتاب الغصب.

[2] – وگوره: الدر المختار ۱۲۹/۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- غصب لغتاً او اصطلاحا تعریف کړئ.

۲- د غصب اړوند احکام بیان کړئ.

۳- په کومو حالاتوکې دغصب شوي مال قیمت لازمیږي؟

ب-لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلموسره ډک کړئ:

۱- که چیرې څوک پدې گمان چې مال يې خپل دی څه غصب کړي .... نلري .

۲- په زور باندې د یوچا مال اخیستل .... بلل کیږي.

کورنۍ دنده:

د خلکو په مالونو باندې دتیري کولو ضررونو په اړه یوه مقاله ولیکئ، چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لقطه (موندل شوی مال)

د لقطې معنا:

لقطه په لغت کې موندل شوي مال ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د نامعلومه مالک او غیر مباح مال موندل لقطه بلل کیږي.

د لقطې حکم:

د اشخاصو په اعتبار د لقطې حکم اختلاف لري، چې څنې وخت غوره، مکــروه او کلــه حرامیدای هم شي، چې تفصیل یې په لاندې ډول بیانیږي:

۱- که چیرې څوک پخپل امانت باوري وي او موندونکی مال خپل خاوند تــه ســاتلی او ورسپارلی شي، بیا د موندل شوي مال ترلاسه کول ورته غوره او مستحب دي، ځکه چې دا د ده د واجباتو څخه شمیرل کیږي.

۲- که چیرې څوک پخپل امانت باوري نه وي او دا ویره ورسره وي چې ځان ته یې مباح ونه ګرځوم، بیا ورته د موندل شوي مال ترلاسه کول مکروه دي.

۳- که چیرې یو چا پخپل ځان د خیانت باور درلود او دا یې نه ګڼله چې دا به خپل خاوند ته وسپاري بیا یې اخیستل حرام دي[1].

د موندل شوي مال حکم له دې امله چې تاوان به لري او که نه؟

لقطه یا موندل شوی مال د هغه چا سره چې موندلی یې دی امانت شمیرل کیږي که پرته له تیري څخه هلاک شي تاوان نلري، خو که یې د تسلیمولو څخه منعه وکړه بیا هلاک شــو تاوان لري.

د لقطې ډولونه: لقطه په دوه ډوله ده:

۱- د ساکښ مالونو موندل: لکه د ورک اوبښ، غوا، پسه او داسې نورو څارویو موندل[2].

۲- د غیر ساکښو مالونو موندل.

---

[1]- بدائع الصنائع ٦/٢٠٠، فتح القدیر ٤/٤٢٣، الدر المختار ٣/٤٠٦.

[2]- بدائع الصنائع ٦/٢٠١.

فعالیت: یو شمیر زده کوونکي دې په ټولګي کې دلقطې صورت تمثیل کړي.

د لقطې سره څه کول پکار دي؟

په موندونکي باندې لازم دي چې اعلان یې کړي، بخاري او مسلم د زید بن خالد الجهني څخه روایت کوي فرمایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د لقطې په هکله پوښتنه وشوه، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «عَرِّفْهَا سَنَةً» ژباړه: یو کال پورې یې اعلان کړه.[1]

اوس د اعلان څرنګوالی، موده، ځای، د اعلان مصارف او هغه څه چې ورک مال ورته اړتیا لري، د رد او بېرته ورکولو شرط او ځان ته د خپلولو حکم یې څیړو.

د اعلان څرنګوالی:

د موندل شوي مال اعلان او غږ به په هغه ځایونو کې د ځنو نښانو په بیانولو سره کوي چې ډیر خلک پکې راټولیږي لکه بازارونه او د مسجدونو دروازې.

څوک به اعلان کوي؟

اعلان به خپله موندونکی او یا د موندونکي نائب کوي[2].

د اعلان موده: دا خبره څو اړخه لري:

الف: که چیرې موندل شوی مال د اهمیت وړ وي، پوره یو کال به اعلانیږي. خو فتوی پر دې ده چې د اعلان موده خپله موندونکي ته دې پریښودل شي چې تر هغې پورې دې اعلان وکړي ترڅو خلکو کې مشهوره شي، تر کاله اعلانول یې ضرور ندي.

ب: که چیرې موندل شوی مال حقیر یا ناچیزه وي، یعنې چې د غله لاس ورباندې نه پرې کیږي، هومره ورځې به اعلانیږي چې څومره موندونکي ته مناسبې ښکاري.

ج: که چیرې ډیر ناچیزه شی وي لکه یو دانه خرما او یا د دې پشان نور پرته له اعلان څخه دې خیرات کړي.

د اعلان ځای: د موندل شوي شي اعلان به په بازارونو، د جوماتونو دروازو او د خلکو ټولنځایونو کې کیږي.

---

[1]– د دې حدیث تخریج البزار پخپل مسند کې کړی، الهدایة ۲/۴۶۶.

[2]– الدر المختار ۳/۳۵۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اعلان اجوره: د اعلان مصارف هغه چې اخبار، تلويزيون او راديو ته ورکول کيږي موندونکی شخص به يې ګالي، ځکه دا د ده د واجباتو او ښيګڼو څخه شميرل کيږي.

د موندل شوي مال خاوند ته د واپسۍ شرط: د مالک له لوري به موندونکي ته داسې نښه ويل کيږي چې په هغې باندې د نورو څخه جلا کيږي لکه د بوجۍ د خولې تار، وزن، شمير او داسې نورې نښې او يا دا چې شاهدانو باندې يې ثابت کړي چې دا د همده دی[1].

د موندونکي د مالک کېدو حکم:

الف: که چيرې موندونکی بډای يا غني وي د موندل شوي مال نه ورته ګټه اخستل روا ندي، بلکه فقيرانو ته به يې خيرات ورکوي برابره ده چې پردو ته يې خيرات ورکوي او که خپلوانو ته اګر که پلار، مور، ښځه او يا يې زوی او لور وي، ځکه چې دا پردی مال دی، پرته د هغه له خوښې څخه ورنه ګټه اخيستل جواز نلري.

ب: که چيرې موندونکی غريب وي بيا ورته ګټه اخيستل روا دي ګواکې داسې ده لکه چې په ځان يې خيرات کړی وي.

ج: که چيرې وروسته له خيرات يا ګټه اخيستلو څخه د هغه مالک پيدا شو، د خيار خاوند دی. که همداسې خيرات يې پريږدي نو ده ته به يې ثواب رسيږي، او که له موندونکي څخه تاوان اخلي، او يا دا غوره ګڼي چې له هغه غريب څخه يې ترلاسه کوي کوم ته چې خيرات ورکړل شوی که چيرې هغه غريب پيدا کړي.

د: دا ټول احکام د حل او حرمت په موندل شوي مال کې پلي کيږي.

---

[1] – فتح القدير ۴/۴۳۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

✓ لاندې شیان په لنډ ډول بیان کړئ:

۱- لقطه لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲- د لقطې حکم په لنډ ډول بیان کړئ.

۳- د لقطې سره څه کول پکار دي؟ بیان یې کړئ.

۴- ورک شوی مال باید په کوم ځای کې او تر کومې مودې پورې اعلان شي؟

۵- د لقطې د مالک کیدلو اړوند احکام وواياست.

✓ لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱ - موندل شوی مال د موندونکي په مال کې .... مګر که

.... وي ګټه اخیستل ورته روا دي.

۲- د لقطې داعلان مصارف به ....ګالي.

کورنۍ دنده:

که چېرې تاسو څه پیدا کړې دلوست په رڼا کې باید څه ورسره کوئ ددې موضوع په اړه په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مزارعت (دهقاني)

هارون خپله ځمکه سهیل ته د کرلو لپاره د حاصلاتو په نیمايي، دریمه او یــا څلورمــه برخــه ورکوي دې کار ته د فقهې په علم کې مزارعت او مونږ ورته دهقاني وایو.

د مزارعت تعریف:

مزارعت ته په پښتو ژبه کې کښت یا دهقاني وايي. او د فقهاوو په اصطلاح کې د ځمکــې د خاوند له خوا د دهقان سره د حاصلاتو په یوه معلومه برخه (نیمايي، دریمه، څلورمه، شــپږمه) عقد ته مزارعت ویل کیږي[1].

د دهقانۍ رکن:

د دهقانۍ رکن ایجاب او قبول دی.

د دهقانۍ حکم:

امام ابوحنیفه رحمه الله تعالی د مزارعت عقد باطل ګڼلی او صاحبینو په څلورو ډولونو ښــودلي چې درې یې روا او یو ډول یې باطل دی، په لاندې توګه:

۱– د جواز صورتونه:

الف: چې تخم د ځمکې په خاوند او کولبه په دهقان وي.

ب: چې تخم، کولبه او کار په دهقان وي او د ځمکې د خاوند یواځې ځمکه وي.

ج: چې ځمکه، تخم او کولبه د یو وي او عمل په بل وي.

دا پورتني درې واړه صورتونه روا دي.

۲– د بطلان صورت:

کله چې ځمکه او کولبه په یوه، تخم او کار په دهقان وي دا ډول ځمکه ورکول باطله دهقاني ده، ځکه چې دلته د کولبې اجوره د حاصلاتو په ځینې برخه کې راغلې، حــال دا چــې هغــه نامعلومه ده، نو جواز نلري.

[1]– بدائع الصنائع ۱۷۵/۶، الدر المختار ۱۹۳/۵.

فعالیت: یوشمېر زده کوونکي دی دمزارعت عقد هغه شکلونه چې د دوی په سیمو کې رایج دي بیان کړي.

د مزارعت شرطونه:

د هغه چا په نظر چې دهقاني يې روا ګڼلې ده د صحت لپاره يې ورته اته شرطونه اينبي دي چې په لاندې ډول بيانيږي:

۱- عاقدين به د عقد اهليت لري يعني عاقلان به وي.

۲- د دهقانۍ موده بايد معلومه وي.

۳- ځمكه به د كركيلي جوګه وي.

۴- مالک به ځمکه دهقان ته پرېږدي او خپل لاس به ورڅخه لنډوي.

۵- حاصلات به د دهقان او ځمكي د خاوند تر منځ په تيت او پراګنده توګه شريک وي، تر څو د شراکت معنا متحققه شي.

۶- د تخم خاوند به معلوم وي چې په چا دی په دهقان يا خاوند د ځمكي ، تر څو له دي لارې د ځمكي او دهقان ګټه څرګنده شي.

۷- دهقان او د ځمكي خاوند به خپله برخه معلوموي.

۸- د تخم جنس به معلوم وي، تر څو اجوره معلومه شي[1].

د صحيحي دهقانۍ احكام:

صحيح مزارعت خپل احكام لري چې مونږ يې په لاندې كرښو کې رالنډوو:

۱- د دهقانۍ ټول كارونه چې د كښت د اصلاح لپاره تر سره کيږي په دهقان باندې دي، لكه ساتنه او په تخم باندې د ځمكي لاندې مصارف كول.

۲- د كښت مصارف لکه سره، خشاوه، غوبل (تريشر) په دواړو باندې د خپلي برخي په اندازه دي.

۳- حاصلات به د هغه تاكلي شرط لاندې چې د دواړو تر منځ ورباندې اتفاق شوی وي ويشل کيږي، که چيرې ځمكې حاصلات ونه کړل د هر يوه لپاره هيڅ شی نشته.

۴- د دهقانۍ عقد د هغه چا په حق کې چې تخم ورباندې وي غير لازم شميرل کيږي په بل لورې چې تخم يې ندی اچولی لازم ګڼل کيږي.

---

[1]- تبيين الحقايق شرح كنز الدقايق ۵/۲۷۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- خړوبول او کرل د عرف او عادت مطابق ټاکل کیږي.

٦- که چیرې یو له عاقدینو د کښت د رسیدو څخه وړاندې مړ شي، کښت به تر پخلي پورې پریښودل کیږي او د دهقان لپاره هیڅ نشته، ځکه د اجارې عقد د مودې د نه ختمیدو له وجې باقي پاتې دی[1].

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې د دهقانۍ د شرطونو دګتو په هکله معلومات ورکړي.

د دهقانۍ پای:

په لاندې حالاتو کې دهقاني پای ته رسیږي.

۱- کله چې د دهقانۍ موده پای ته ورسیږي

۲- کله چې یو د عاقدینو څخه مړ شي.

۳- همدارنګه دهقاني په عذرونو سره هم پای ته رسیږي، عذرونه عبارت دي له:

أ- کله چې د ځمکې خاوند ډیر قرضدار او د ځمکې پلورلو ته اړ شي.

ب- کله چې دهقان ته عذر پیدا شي، یعنې داسې ناروغ شي چې د کار توان ونلري.

ارزونه:

أ- لاندې شیان په لنډ ډول بیان کړئ:

۱- مزارعت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲- د جائز مزارعت صورتونه په لنډ ډول وویاست.

۳- د مزارعت شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.

۴- د دهقانۍ د اړونده احکامو په هکله معلومات ورکړئ.

ب- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱- کله چې ځمکه او.................. په یوه، تخم او............... په دهقان وي دا ډول ځمکه ورکول په دهقانۍ باندې باطله دهقاني بلل کیږي.

۲- حاصلات به د هغه ټاکلي شرط لاندې چې د دواړو تر منځ وربانـدې اتفاق شوی وي ....

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

[1]- بدائع الصنائع ۱۸۱/٦، الدر المختار في رد المحتار ۱۹۹/۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مساقات (باغباني)

کريم، حکمت ته خپل باغ د لاس ته راتلونکو ميوو په يوه معلومه برخه د خدمت لپاره ورکوي، د پورتنيو دوو کسانو دا معامله د باغبانۍ په نامه ياديږي او د فقهې په اصطلاح کې ورته مساقات وايي.

لومړی: د مساقات معنا:

مساقات ته په پښتو ژبه کې باغباني وايي.

او د فقهې په اصطلاح کې: باغبان ته د مېوو په يوه ټاکلې مشاع (تيته) برخه باندې د مېوه لرونکو ونو ورکول باغباني بلل کېږي.[1]

دويم: د باغبانۍ حکم:

امام ابوحنيفه (رح) باغباني باطله بولي، مګر صاحبين يې د څه شرطونو سره روا ګڼي، خو فتوی د همدوی په قول ده، ځکه نبي اکرم صلی الله عليه وسلم د خيبر له خلکو سره همداسې عمل کړی دی.

دريم: د باغبانۍ رکن:

د باغبانۍ رکن ايجاب او قبول دی.

څلورم: هغه ونې چې باغباني يې جواز لري:

د ميوه لرونکو ونو لکه خرما او انګور، همدا راز د نورو ونو او بوټو لکه بانجانو د بوټو ورکول په باغبانۍ باندې روا دي، ځکه چې د باغبانۍ جواز د اړتيا له مخې راغلی نو ټولې ونې پکې راتلای شي.[2]

پنځم: د باغبانۍ او دهقانۍ تر منځ مهم توپيرونه په لاندې ډول دي:

١- کله چې يو د متعاقدينو څخه د باغبانۍ نه پلي کېدل غواړي، نو په ترسره کېدو يې مجبوريږي حال داچې دهقاني داسې نده.

---

[1]– التسهيل الضروري لمسائل القدوري ص ٥٦٥.
[2]– بدائع الصنائع ١٨٥/٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢- کله چې د باغبانۍ موده پوره شي، عقد به د میوې تر پخیدو پورې دوام مومي، باغبان ته د دې مودې مزدوري نه ورکول کیږي او میوه به په ونه کې پرته له اجورې څخه تر پخیدو پورې وي، د دهقانۍ په خلاف.

٣- کله چې باغباني فاسده شي، باغبان ته به مناسبه مزدوري ورکول کیږي، حـــا ل دا چـــې مزارعت داسې ندی.

۴- استحساناً په باغبانۍ کې د مودې ټاکل شرط ندي، ځکه چې د هرې میوې د پخیدو موسم معلوم دی، حال دا چې دهقاني داسې نده.

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د مساقات عقد په هغو مېوو کې چې د دوی په سیمو کې شتون لري تمثیل کړي.

شپږم: د باغبانۍ شرطونه:

باغباني خپل ځانګړي شرطونه لري چې لنډیز یې دا دی:

١- باغبان او مالک دواړه باید د عقد اهلیت ولري، یعنې د عقل خاوندان به وي.

٢- مالک به خپل لاس د ونو څخه لنډوي، یعنې ونې به باغبان ته سپاري.

٣- په لاس ته راتلونکو ټولو میوو کې به دواړه شریک وي.

اووم: د باغبانۍ احکام:

د صحیحې باغبانۍ لپاره فقهاؤ کرامو ځانګړي احکام راوړي چې لنډیز یې دا دی:

١- ټول هغه کارونه چې ونه پرې ساتل کیږي او ورته اړتیا لري لکه اوبه، ویالې جوړول، ساتنه او القاح (پیوند کول) په باغبان دي.

٢- ټول هغه مصارف چې د ونو د قوت بنبلو لپاره دي لکه سره یا کود، د ځمکې اړول او د میوو په ټولولو باندې راځي، دواړه به یې د خپلې برخې په اندازه مشترک ګالي.

٣- که چیرې با غ میوه ونکړه هیڅ یو د بل څخه څه نشي اخیستلای.

۴- د باغبانۍ عقد په دواړو لازم دی.

۵- د ځمکې خاوند، باغبان په کار کولو مجبورولای شي، مګر نه د عذر په صورت کې.

٦- لاس ته راغلې میوه به د ټاکلي شرط سره سم د دواړو تر منځ ویشل کیږي[1].

---

[1]- بدائع النائع ١٨٦/٦، تبیین الحقایق شرح کنز الدقایق ٢٨۴/۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: د باغبانۍ پای:

باغباني په هغه شيانو پای مومي په کومو چې دهقاني پای ته رسيږي او عبارت دی له لاندې شيانو څخه:

۱- کله چې د ټاکلي شرط سره سم باغباني پای ته ورسيږي.

۲- کله چې يو د عاقدينو څخه خپل ژوند له لاسه ورکړي.

۳- همدارنگه په عذرونو باندې هم پای ته رسيږي او دا عذرونه عبارت دي له:

الف: کله چې باغبان معلوم او مشهور غل وي.

ب: کله چې باغبان داسې ناروغ شي چې د کار جوگه نه وي.

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې د مساقات د يويو شرط حکمت په هکله خپلو ملگرو ته معلومات ورکړي.

ارزونه:

۱- لاندې شيان بيان کړئ:

۲- مساقات په لغت او اصطلاح کې تعريف کړئ.

۳- د مساقات او مزارعت ترمنځ توپيرونه په گوته کړئ.

۴- د باغبانۍ شرطونه ووایاست.

۵- د باغبانۍ لومړی او دوم حکم بيان کړئ .

۶- دباغبانۍ دريم او څلورم حکم ووایاست.

۷- د باغبانۍ پنځم او شپږم حکم بيان کړئ.

۸- دباغبانۍ عقد په کوم وخت پای مومي؟

۹- لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱۰- باغباني له دهقانۍ څخه پدې کې توپير لري چې د مودی پوره کيدو سره سره .... د ميوې تر پخيدو پورې دوام مومي.

۱۱- په باغبانۍ کې د مودې ټاکل.................، ځکه چې ....

کورنۍ دنده:

هغه مهم توپيرونه چې باغباني يې له دهقانۍ سره لري په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وقف

لومړی: د وقف معنا:

وقف په لغت کې حبس او ساتلو ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې:

۱- وقف د ځمکې یا جنس بندول دي پداسې حال کې چې د ملکیت حکم یې واقف سره پاتې او ګټه یې خیراتیږي وقف بلل کیږي.

۲- او یا د عین بندول او خیراتول دي د تولنې د خدمت لپاره. لومړی تعریف امام ابوحنیفه رحمه الله تعالی او دویم یارانو کړی دی.[1]

دويم: د وقف د روا والي دليل:

وقف د دې په خاطر روا شوی چې محتاج خلک د ببنل شوي عین څخه پداسې توګه ګټه واخلي چې اصل عین یې باقي وي، نو پدې ډول به وقف شوی مال د واقف لپاره صدقه جاریه وي، نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمايي: «إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاثَةِ أَشْيَاءَ : مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» [2] ژباړه: کله چې انسان مړ شي ټول اعمال یې قطع کېږي مګر درې شیان دي چې دا ورته د مرګ څخه وروسته هم ګټه رسوي هغه: تل پاتې صدقه، ګټور علم او نیک اولاد چې ورته دعا کوي.

دريم: د وقف حکم:

امام ابوحنیفه رحمه الله تعالی وقف جائز غیر لازم عقد ګڼي، بنا پر دې مالک یې بیرته غوښتلای شي او ورڅخه د ده لاس نه لنډيږي، مګر که چیرې د وخت قاضي وربانديې پریکړه صادره کړي او یا د ده تر مرګ پورې تړاو ولري بیا د مالک له لاسه وځي.[3]

د یارانو په نظر کله چې وقف صحیح وي لازم ګڼل کیږي او د مالک د لاسه د وقف له وینا سره سم وځي.

لنډه دا چې د امام ابوحنیفه رحمه الله تعالی په نظر وقف جائز غیر لازم عقد دی او د یارانو په نظر کله چې صحیح واقع شي وقف شوی د مالک له لاسه وځي.

---

[1]- فتح القدیر ۳۲/۵.
[2]- صحیح مسلم.
[3]- الدر المختار ۱۳۹/۳، الی ۳۹۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: د وقف رکن:

د وقف رکن هغه لفظ او صيغه ده چې په وقف دلالت کوي.

پنځم: د وقف شرطونه:

۱- وقف کوونکی بايد عاقل او بالغ وي.

۲- وقف کوونکی به آزاد، د بښل شوي شي مالک او هوښيار وي.

د موقوف شرطونه:

۱- وقف شوی مال به ځمکه او يا هغه شی وي چې د بقا سره ترېنه گټه اخيستل کيږي لکه د جهاد لپاره د سلاح او اسونو وقف کول.

۲- وقف شوی مال به معلوم او څرگند وي.

۳- وقف شوی مال به د وقف په وخت کې د واقف ملکيت وي.

۴- وقف شوی مال به بيل او جلا وي تيت او پراگنده به نه وي.

فعاليت: يو شمېر زده کوونکي دې د وقف څو صورتونه تمثيل کړي.

شپږم: د وقف کتونکی يا ناظر:

واقف ته روا ده چې د وقف نظارت پخپله وکړي او يا يې هغه چا ته وسپاري چې ورته وقف شوی وي، همدارنگه پرته له دوی دواړو څخه بل څوک هم ورته ټاکل کيږي، که نوم يې معلوم وي لکه فلانی او يا ورته څه صفتونه وټاکي لکه چې ووايي: هوښيار، عالم او يا نور داسې صفتونه ولري نو زما د وقف نظارت به کوي.

د وقف د ناظر شرطونه په لاندې ډول بيانيږي:

۱- د وقف ناظر بايد متقي او پرهېزگار شخص وي.

۲- د ورسپارل شوې دندې کفايت بايد ولري.

اووم: د ناظر دنده:

۱- د وقف شوي شي ساتل.

۲- د وقف شوي شي آبادول.

۳- وقف شوی شی په کرايه يا دهقانۍ ورکول او د دې لپاره لانجه او مخاصمه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: د ناظر ګوښه کول:

واقف د وقف ناظر ګوښه کولی شي.

نهم: د وقف اړوند مسئلې:

۱- یواځې زامنو ته پرته له لوڼو د مال وقف کول مکروه تنزیهي دي، ځکه چې دا کار د جاهلیت کړنو ته ورته دی.

۲- د وقف مصارف به د وقف شوي مال له ګټې څخه ورکول کیږي.

۳- که چیرې کوم جومات ړنګ او بیا هیڅوک یې ابادولو ته غاړه کېښینږدي، پداسې حال کې چې خلک ورته اړتیا ونلري ځکه چې بل مسجد ورسره آباد شوی وي، دا ځای د شیخینو (امام ابو حنیفة او امام ابو یوسف) په نظر همداسې تر قیامته مسجد پاتې کیږي، ابادوونکی او د ده وارثان یې بیرته مالک کیدای نشي. همدارنګه د بل ځای سره یې تبدیلولای هم نشي او نه یې بل مسجد ته د اسبابو انتقالول جواز لري، برابره ده چې لمونځ پکې کیږي او که نه کیږي.[1]

۴- د مسجد په دیوال د تیر اینبودل په کرایه او یا پرته له کرایې روا ندي.[2]

فعالیت: خوتنه زده کوونکي دي د وقف دشرطونو ګټې په انفرادي توګه خپلو ملګروته بیان کړي.

ارزونه:

لاندې سوالونه ځواب کړئ:

۱. وقف په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟
۲. د وقف شوي مال شرطونه بیان کړئ.
۳. د وقف شوي مال ساتوونکی باید څوک اوسي؟
۴. د وقف د ساتوونکي دنده څه ده؟
۵. ایا هغه ځمکه چې دمسجد په نوم وقف شوی وي تل لپاره دمسجد په نوم یادیږي؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. زامنو ته پرته له لوڼو د مال وقف کول ....
۲. د وقف کوونکي شرطونه په لاندې ډول دي:...

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

[1] هندي فتاوی ۲- ۴۵۸- الفصل الاول فیما یصیر به مسجداً.

[2]- الدر المختار ۴۰۶/۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلح (سوله)

زيد او زبير په خپل منځ کې په يو پټي باندې شخړه وکړه، يو وايي: پټی زما دی. او بل وايي زما دی. د کلي سپين ږيرو د دوی تر منځ د دوی په خوښه پرېکړه وکړه، زيد ته يې د مدعی به پټي درېمه برخه د صلح (سولې) په بنياد ورکړه او زبير پرې قانع شو. خو که دوی محکمې ته مراجعه وکړي نو قاضي د دوی تر منځ صلح نه کوي، چې د شخړې په لومړي ډول له منځه ورلو ته صلح او دويم ډول له منځه ورلو ته قضا ويل کيږي.

د صلحې تعريف:

صلحه په لغت کې سمولو ته وايي.

او د فقهاؤ په اصطلاح کې: هغه عقد چې شخړې له منځه وړي صلحه بلل کيږي.[1]

د صلح حکم:

د خلکو تر منځ د شخړو له منځه وړل ښه کار دی.[2]

د صلح د روا والي دليل:

صلح په قرآن کريم، احاديثو او اجماع باندې روا شوې ده.

١ قرآن کريم: الله تعالی فرمايي: (وَالصُّلْحُ خَيْرٌ) [3] صلح کول غوره او بهتر کار دی.

٢ نبي اکرم ﷺ فرمايي:«الصُّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلاَّ صُلْحًا أَحَلَّ حَرَامًا أَوْ حَرَّمَ حَلاَلاً»[4] ژباړه: صلحه (سوله) د مسلمانانو تر منځ روا ده مگر هغه صلحه ناروا ده چې حلال حرام، او حرام حلال کړي.

٣ اجماع: ټولو علماؤ کرامو د صلحې په روا والي د دې لپاره اجماع کړې چې ستونزې او مشکلات له منځه يوسي.

د صلحې د روا والي حکمت:

د اختلاف او تفرقې له منځه وړل د محبت او دوستی فضا د مسلمانانو تر منځ ساتل دي.

---

[1]– وگوره : تکلملة فتح القدير:(٧\ ٣) تبيين الحقائق : ٥\ ٩.

[2]– وگوره: تبيين الحقائق: جلد، ٥، ص: ٣٠.

[3]– سورة النساء ، آيت ١٢٨.

[4]– وگوره: السنن الکبری للبيهقي: جلد، ٦، ص، ٦٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صلحې حالات:

کله چې دوه تنه یو پر بل باندې د څه مال دعوه وکړي مدعی علیه به له لاندې درې حالاتو څخه خالي نه وي:

۱ **په دعوا به اقرار کوي:** لکه دا چې احمد په بکر باندې د یو جرنېټر دعوه و کړي، بکر د ده دعوه ومني، د سپین ږیرو له مداخلې وروسته دواړه په بل شي سره روغه، جوړه وکړي، معنا دا چې دعوه یې په جرنېټر کړې وي او جوړ جاړی په غوا وکړي، ګویا داسې ده لکه چې جرنېټر یې د غوا په بدل کې پلورلی وي، دا ډول صلحه روا ده او د بیعې احکام ورباندې مرتبیږي، ځکه چې د بیعې په معنا ده.

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې د صلحې صورتونه تمثیل کړي.

۲ **د دعوا څخه د مدعی علیه انکار:** په پورتني صورت کې بکر د جرنېټر څخه منکر شي یې او بکر نه مني، مګر د احمد له ډېر اصرار څخه وروسته سپین ږیري په بکر څه شی ومني او بکر ته یې ورکوي دا ډول صلح هم جواز لري.

۳ **د مدعی علیه د چوپتیا او سکوت حالت:** معنا دا چې په پورتني مثال کې بکر د احمد په دعوا سکوت اختیاروي او هېڅ نه وایي، دې صورت کې هم د کلي مشران په بکر څه مني او احمد ته یې تسلیموي دا هم جواز لري.

د صلحې احکام: صلحه خپل ځانګړي احکام لري چې په لاندې ډول بیانیږي:

۱. د دعوا کوونکو تر منځ د شخړې او جنجال له منځه وړل، کوم چې وروسته لدې د دواړو دعوه پدې اړوند نه اوریدل کیږي.

۲. که چېرې دعوا په پټي وي او صلح هم په پټي باندې تر سره شوي وي شفیع ته د شفعې حق ثابتیږي، ځکه چې مدعی بها پټی یې په مصالح بها پټي و پلوره، ځکه چې د پټي په پلورلو باندې شفعه ثابتیږي.

فعالیت: زده کوونکي دې په انفرادي توګه د مسلمانانو ترمنځ د صلحې ګټې بیان کړي.

ارزونه:

لومړۍ پوښتنه: لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. صلحه په څو ډوله ده ؟ په لنډه توګه یې بیان کړئ.

۲. د صلحې یو مثال ووایاست!

۳. په صلحه کې د مدعی علیه حالات ووایاست!

۴. د صلحې اړوند احکام بیان کړئ.

دویمه پوښتنه: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۵. صلحه په‌لغت کې .... ته وایي. او په اصطلاح کې:.. .

۶. که چېرې دعوه په پټي وي او صلحه هم په پټي باندې تر سره شوې وي شفیع ته ....

کورنۍ دنده:

د صلحې د ګټو په هکله یوه مختصره مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت

د شرکت تعریف:

شرکت په لغت کې اختلاط او ګډولو ته وايي.

او د فقهاؤ په اصطلاح کې: عبارت له هغه عقد څخه دی چې د شریکانو تر منځ په سرمایه او ګټه کې تر سره کیږي، معنا دا چې شریکان یو بل سره پدې اتفاق کوي څرنګه چې زموږ سرمایه ګډه ده همدا شان ګټه مو هم سره ګډه ده.[1]

د شرکت د روا والي دلیل:

شرکت په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابتیږي.

۱. الله تعالی فرمایلي دي: وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنْ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ [2] ډېر داسې شریکان شته چې یو پر بل باندې تیری کوي.

نبي کریم ﷺ فرمایي: « يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكَيْنِ مَا لَمْ يَخُنْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَإِذَا خَانَ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنِهِمَا ». [3]

ژباړه: دا قدسي حدیث دی رسول الله ﷺ وايي: الله تعالی فرمايي: زه د دوه شریکانو دریم یم په ساتنه او مرسته کې او تر هغه وخته پورې ورسره یم چې تر څو خپل ملګري سره خیانت ونکړي، پس هر کله چې دوې خیانت وکړ، زه ورڅخه وځم او خپله مرسته ترې اخلم. معنا دا چې کله سره ښه او راست چلیږي الله تعالی یې په کار کې برکت اچوي او کله چې خیانت ورڅخه واقع شي مرسته او برکت ورڅخه پورته کیږي.

---

[1]– وګوره، فتح القدیر د عنايې سره، ج: ۲. ص: ۵. تبیین الحقائق: ج: ۳. ص: ۳۱۲. رد المحتار، ج: ۳. ص: ۳۶۴.

[2]– سورت ص، آیت: ۲۴.

[3]– اخرجه البیهقي في السنن الکبری، ج: ۶. ص: ۷۸.

۲. **اجماع:** ټولو مسلمانانو د شرکت په جواز اجماع کړې ده.

د شرکت د روا والي حکمت:

خلکو ته د مرستو لارې چارې برابرول پداسې شکل سره چې یو بل سره مالونه ګډ او غټې شرکتونه جوړ کړي د کومو چې یو تن ته چلول ګران وي.

د شرکت ډولونه:

۱. د املاکو شرکت.

۲. د عقودو شرکت.

د املاکو شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه یا ډېر اشخاص پرته د شرکت له عقد څخه د یو عین مالکان شي او دا په دوه ډوله دي:

۱. **اختیاري شرکت:**

دا هغه شرکت دی چې د شریکانو په کړنې سره رامنځ ته شي، لکه یو شی په ګډه واخلي، یا د بل چا له لوري ورته وبښل شي او دوې یې قبول کړي.

۲. **اجباري شرکت:**

دا هغه شرکت دی چې دوه تنو ته پرته د دوې له کړنې ثابت شي، لکه دوه تنو ته په ګډه یو شی په میراث پاتې شي.[۱]

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د شرکت ډولونه په ټولګي کې تمثیل کړي.

د دې شرکت حکم: هر شریک ته د دې شرکت څخه روا نده چې د خپل ملګري په برخه کې پرته د هغه له اجازې څخه تصرف وکړي، ځکه چې یو په بل باندې هیڅ ولایت نه لري.

۱– وګوره، بدائع الصنائع، ج: ٦. ص: ٥٦. فتح القدیر، ج: ٥. ص: ٣. رد المحتار، ج: ٢. ص: ٣٦٤.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عقودو شرکت: د عقودو شرکت عبارت له هغه عقد څخه دی چې دوه یا ډېر کسان یې په مال او ګټه کې د اشتراک په خاطر د یو بل سره کوي.

د عقودو د شرکت ډولونه: د عقودو شرکت په درې ډوله دی:

١. د مالونو شرکت.
٢. د اعمالو او کارونو شرکت.
٣. د وجوهو شرکت.[١]

د عقودو د شرکت رکن:

ایجاب او قبول د عقودو د شرکت ارکان دي.

لومړی د مالونو شرکت: دا هغه شرکت دی چې دوه تنه په مال کې شریک شي او یو بل ته ووایي: زه او ته دواړه په اخیستلو او پلورلو کې شریک یو او یا که چېرې موږ ته الله تعالی ګټه را په برخه کړه دا به د دواړو تر منځ پدې شرط شریکه وي، دا شرکت په دوه ډوله دی:

١. د عنان شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه تنه د تجارت له پاره سرمایه پداسې شرط چې ګټه به یې د دواړو تر منځ وېشل کیږي را ټولوي او ازاد تجارت ورباندې کوي د عنان شرکت بلل کیږي.

دا هغه ډول شرکت دی چې د خلکو تر منځ په اوسني عصر کې رایج او خلک یې کوي، ځکه چې دا کوم حد نه لري چې سړی دې څومره سرمایه ولري چې دا شرکت ورباندې وکړي.

بلکې هر څومره شی چې په واک کې لري هغه د بل سره شریکولای شي او د خپلې سرمایې او ټاکلي شرط مطابق په ګټه کې شریکیږي.

دې شرکت کې دا کېدای شي چې یو د شرکت مسئول او بل هېڅ مسئولیت ونه لري، یو کار کوي او بل یې نه کوي، په شرکت او حکم یې کوم اثر نه پرېوځي.

٢. د مفاوضې شرکت:

دا هغه شرکت دی چې شریکان په سرمایه، ګټه او تصرفاتو کې برابره ونډه ولري د مفاوضې شرکت بلل کیږي، بناءً که چېرې د شریکانو سرمایه او نورشیان سره مساوي نه وي بیا ورته د

---

[١]– وګوره ، تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق، ج: ٣. ص: ٣١٣.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفاوضې شرکت نشو ویلای، مثلاً: د یوه سړي سرمایه دوه زره افغانۍ او د بل یو نیم زر افغانۍ ده او په ګډه تجارت پیل کړي د مفاوضې شرکت ندی. [1]

دا ډول شرکت روا دی، نبي کریم ﷺ فرمایي: "فَاوِضُوا، فَإِنَّهُ أَعظَمُ لِلبَرَكَةِ"[2] تاسې د مفاوضې شرکت وکړئ، دا ځکه چې پدې کې برکت دی.

فعالیت: ځو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د شرکت دیو یو شرط حکمت په هکله خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. شرکت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د املاکو شرکت په څو ډوله دی؟ نومونه یې واخلئ!

۳. د عقودو د شرکت ډولونه په لنډ ډول ولیکئ.

۴. دعنان شرکت تعریف کړئ .

۵. د مفاوضې د شرکت له تعریف څخه وروسته یې له عنان شرکت سره توپیر وښایئ.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. اجباري شرکت: هغه شرکت دی چې........................ ته پرته د دوی له .... ثابت شي، لکه ....

۲. د عقودو شرکت په............................ ډوله دی.

کورنی دنده:

د خپلې سیمې څخه د اجباري او عنان شرکتونو یویو مثال ولیکئ.

---

[1]– وګوره: المبسوط، ج: ۱. ص: ۱۵۱. فتح القدیر، ج: ۵. ص: ۲۰. بدائع الصنائع، ج: ۶. ص: ۵۷. رد المحتار، ج: ۳. ص: ۳۷۳.

[2]– وګوره: نصب الرایة في تخریج احادیث الهدایة، ج: ۲. ص: ۴۷۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وجوهو شرکت

د وجوهو شرکت:

دا هغه شرکت دی چې مخور خلک پرته له دې چې سرمایه ولري سره شریکیږي، د خپل اعتبار پر بنسټ شیان په پور اخلي او بیا یې په نقدو پلوري او کومه ګټه چې وکړي پخپلو منځونو کې یې د ټاکلي شرط سره سم وېشي.

دا ډول شرکت روا دی.[1]

پدې شرکت کې دا هم روا ده چې د یوه ګټه لږه او د بل ګټه ډېره وي، خو تاوان به په هغه اندازه وربانديې راځي څومره چې ضامن شوی دی.

د اعمالو او ابدانو شرکت:

دا هغه ډول شرکت دی چې دوه یا ډېر کسان پخپله غاړه بانديې د چا څه کارونه ومني او دهغو له تر سره کولو وروسته لاس ته راغلې ګټه پخپل منځ کې د ټاکلي شرط سره سم ووېشي.

معنا دا چې خیاطان، آهنګران او یا نور کسبه خلک په شریکه یو کار ونیسي وروسته دکار او مصارفو ګټه پخپل منځ کې ویشي.

فعالیت: د مضاربت او شرکت ترمنځ توپیر وواياست.

د عقودو د شرکت شرطونه:

۱. د ګټې اندازه به ټاکلې او محدوده وي: معنا دا چې پنځمه، دریمه او یا څلورمه برخه کې به یو بل سره شریک وي، بناءً که چېرې مجهوله وي بیا شرکت فاسد دی.

۲. د ګټې اندازه به مشاع (تیته) وي: بناءً که چېرې داسې وواېي چې لس افغانۍ ګټه یې زما ده او نوره ستا ده، دا شرکت فاسد دی.

د مالونو د شرکت شرطونه:

۱. د کار او عمل شرط کول: په عنان شرکت کې دا روا ده چې شریکان یو پر بل بانديې او یا یو تن بانديې کار شرط کړي، لکه چې داسې شرط کړي: دواړه به په شریکه اخیستل او

---

[1] – وګوره: بدایع الصنائع، ج: ٦. ص: ٥٧. المبسوط، ج: ١١. ص: ١٥٤. فتح القدیر، ج: ٥. ص: ٣٠.

خرڅول کوو، که خدای تعالی ګټه را نصیب کړه زما او ستا ګډه ده، او یا داچې یو به اخیستل او خرڅول کوي او ګټه به د دواړو شریکه وي.

۲. د ګټو وېش: ګټه به په سرمایه وېشل کیږي، بناءً که چېرې سرمایه مساوي وي ګټه به یې هم مساوي وي، برابره ده چې کار یو تن کوي او یا دواړه، ځکه چې ګټه به یا په کار وېشل کیږي او یا په سرمایه. ۱

۳. هر کله چې د شرکت مال مخکې د مال له اخیستلو او یا ګډولو څخه له منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

۴. په عنان شرکت کې هر شریک د اخیستلو او خرڅولو واک لري، ځکه د شرکت په اساس هر یو بل ته د دې اجازه ورکړې ده.

د شرکت باطلوونکي: شرکت په لاندې شیانو له منځه ځي:

۱. د شریکانو له لوري د شرکت ماتول: کله چې د شریکانو له لوري شرکت مات او له منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

۲. کله چې د شرکت یو شریکوال مړ او له منځه ولاړ شي شرکت له منځه ځي.

۳. کله چې د شرکت مال وړاندې د شرکت له قیام څخه د منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

هغه شیان چې شرکت په کې نه صحیح کیږي:

کله چې شریکان په یو مباح عمل باندې هغه چې په لاسته راوړلو یې سړی مالک ګرځي لکه ښکار، لرګي را ټولول، د معدنونو د ایستلو لپاره د ځمکې کیندل او داسې نور، دا ټول شرکتونه صحیح ندی او فاسد شمېرل کېږي، چا چې څه راټول او موندل د هغه دي.[2]

---

[1]– وګوره: فتح القدیر، ج: ۵. ص: ۲۱. تبیین الحقائق، ج: ۳. ص: ۳۱۸. بدائع الصنائع، ج: ۶. ص: ۶۲.

[2]– وګوره: تبیین الحقایق شرح کنز الدقائق، ج: ۳. ص:۳۲۳. بدائع الصنائع، ج: ۶. ص: ۶۳. المبسوط، ج: ۱۱. ص: ۲۱۶ او ورسته پاڼه. ۲

ارزونه:

الف: لاندې اصطلاحات تعریف کړئ!

۱. د وجوهو شرکت تعریف کړئ.

۲. د اعمالو اوابدانو شرکتونه دمثال په وړاندې کولو سره شرحه کړئ.

۳. دعقودو د شرکت شرطونه بیان کړئ.

۴. په کوم شرکت کې د کار کول شرط ګڼل کیږي؟

۵. په کومو حالاتو کې شرکت باطلیږي؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

د عقودو شرکت څو شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۱. کله چې د شرکت مال وړاندې د .... څخه د منځه ولاړ شي شرکت ....

۲. د وجوهو شرکت دا هغه شرکت دی چې .... سره شریکیږي

کورنۍ دنده:

د وجوهو او اعمالو د شرکتونو دګټو په هکله په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شفعه

د شفعې تعریف:

په لغت کې: زیادت او جفت والي ته وايي.

او په اصطلاح کې: د ګاونډي له ضرر څخه د خلاصون په خاطر د ځمکې د تملک حق ته ویل کېږي.

د شفعې مشروعیت:

د شفعې حق د دې لپاره ضروري دی تر څو له ړومبني شریک څخه د نوي شریک ضرر دفعه شي.

د شفعې حکم:

د شفعې غوښتل یو روا حق دی.

د شفعې اړوند ځینې اصطلاحات:

شفیع: هغه چا ته ویل کېږي چې د شفعې حق ولري.

مشفوع: هغې ځمکې ته ویل کېږي چې د شفعې حق ورپورې تړلی وي.

مشفوع به: له هغه ملکیت څخه عبارت دی چې له امله یې د شفعې حق ثابتېږي.

مشفوع علیه: د ځمکې اخیستونکي ته ویل کېږي.

د شفعې سبب:

د شفعې سبب د پلورل شوې ځمکې سره د شفیع د ځمکې پیوستوالی دی برابره خبره ده چې دا پیوستوالی لار یا ګاونډیتوب وي.

په شفعه کې د شرکت ډولونه:

په شفعه کې شرکت په دوه ډوله دی:

١. په خرڅه شوې ځمکه کې شرکت: هغه داسې چې شفیع په خرڅه شوې ځمکه کې برخه ولري.

٢. د خرڅې شوې ځمکې په حقوقو کې شرکت لکه: د اوبو خوړلو حق، د خاصې لارې حق او داسې نور.

د شفعې ثبوت:

د شفعې حق د ځمکې د خرڅولو او د شفعې د اسبابو د وجود په صورت کې ثابتېږي.

د شفعې شرطونه:

هغه بيعه چې شفعه په کې ثابتېږي بايد لاندې شرطونه ولري:

۱. عقار (ځمکه) بايد مملوکه وي اگر که د تقسيم قابليت ونه لري.
۲. بيعه بايد صحيح او نافذه وي.

په لاندې صورتونو کې شفعه نه ثابتېږي:

۱. بلاعوضه هبه، صدقه، وقف، ميراث، وصيت يا هغه ځمکه چې د هغې بدل مال نه وي.
۲. هغه آبادي او ونې چې ځمکه يې دولتي وي.
۳. د شريکانو په خپلو کې د عقار (ځمکې) تقسيم.
۴. هغه بيعه چې خيار شرط په کې شرط شوی وي.
۵. هغه مبيعه چې د دولت له خوا د بولۍ په توگه پلورل شوې وي.
۶. هغه مبيعه چې د دولت له خوا د استملاک يا د مسجد د جوړولو يا د مسجد سره د يو ځای کولو په منظور پلورل شوې وي.

د شفعې طلب:

د شعغې طلب او غوښتنه په لاندې دريو طريقو سرته رسېږي:

۱. مواثبت (بې له ځنډه) طلب: دا هغه طلب دی چې هر کله شفيع د هغه مجلس څخه خبر شي چې په کې بيعې صورت موندلی وي فوراً پرته له ځنډه او پرته له هغه څه چې د ده په انصراف دلالت کوي د شفعې غوښتنه وکړي.
۲. د استشهاد طلب (د شاهدانو په واسطه): دا هغه طلب دی چې شفيع پر پلورونکي چې ځمکه يې په لاس کې وي يا پر پېرودونکي چې اگر که ځمکه يې په لاس کې نه وي شاهدان ونيسي، که چېرې شفيع د شاهدانو په نيولو توان ولري خو شاهدان ونه نيسي د شفعې حق يې باطلېږي.
۳. د تملک طلب (د دعوا طلب): د تملک طلب په محکمه کې د خصومت د دعوی له دايرولو څخه عبارت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شفعې ځينې احکام:

- شفيع په ټولو حقوقو او وجايبو کې د بايع په وړاندې د مشتري غونډې دی. ځمکه د شفيع په حق کې نوې مبيعه ده، برابره ده که شفيع د قضاء له لارې لاس ته راوړې وي يا د بايع په خوښه يې تر لاسه کړې وي، نو په همدې بناء شفيع د خيار عيب او خيار رؤيت حق لري.
- که چېرې شفيع ته د مبيعې په ورکولو حکم وشي پداسې حال کې چې د مبيعې پيسې پر مشتري باندې قرض وې شفيع ملکف دی چې هغه پيسې نغدې ورکړي.
- که چېرې پېرودونکی د شفيع له خبر ورکولو څخه وروسته په مشفوع ځمکه کې آبادي وکړي يا پکې ونې کېنوي، شفيع کولی شي چې يا ځمکه پرېږدي يا د ځمکې قېمت او د آبادۍ او ونو مصارف ټول ورکړي، او يا اخېستونکی د آبادۍ په ورانولو او ونو اېستلو اړ کړي.
- که چېرې اخيستونکی د شفيع له خبر ورکولو مخکې په مشفوعه ځمکه کې زيادت راولي (آبادي وکړي) نو شفيع اختيار لري چې يا ځمکه پرېږدي او يا د ځمکې قېمت او د زيادت د پيسو په ورکولو ځمکه واخلي.
- که چېرې مشفوعه ځمکه د طبعي حوادثو له امله له منځه ولاړه شي، د تلف شوې برخې پيسې د اصل قېمت څخه کمېږي.
- شفعه نه تجزيه کېږي، شفيع نه شي کولی چې اخيستونکی د مشفوعه ځمکې د ځينې برخې اخيستلو او د ځينې نورې برخې پرېښودلو ته اړ کړي.

د شفعې سقوط:

شفعه د مواثبت د طلب په پرېښودلو او يا د هغې د صحت له شرطونو څخه د کوم شرط په له منځه تللو ساقطېږي.

فعاليت: زده کوونکي دې لاندې عبارتونه په خپلو منځونو کې توضيح کړي:

خليط، شفيع، شفعه، مدعي، مدعی عليه، دعوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. شفعه په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ:

۲. شفعه څه حکم لري؟

۳. د شفعې د روا والي حکمت څه دی؟

۴. شفعه په څه شي ثابتېږي؟

۵. د شفعې شرطونه کوم دي؟

۶. د شفعې له حکمونو څخه دوه حکمونه بیان کړئ:

۷. د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او غلطو جملو په وړاندې دا (X) نښه کېږدئ:

أ- په شفعه کې ملکیت شرط دی، نو په وقف شوې ځمکه کې شفعه نه ثابتېږي. ( ).

ب- که چېرې جایداد چا ته بلاعوضه نقل شوی وي لکه: میراث، هبه (تحفه) یا وصیت شفعه په کې ثابتېږي. ( ).

ج- د شفعې حق هغه چا ته نه ثابتېږي چې په مبیعه کې شریک نه وي. ( ).

کورنۍ دنده:

د شفعې د حکمت په اړه لنډه مقاله ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ځان څخه د فاع کول

کله کله داسې پېښېږي چې یو انسان د بل انسان پر ځان، مال او ناموس د تیري جرأت کوي، په دې صورت کې مقابل لوری خپلې دفاع ته اړ کیږي، پدې درس کې موږ د دفاع لارې څېړو او دا معلوموو چې څوک څرنگه د ځان څخه دفاع وکړي.

لومړی: د دفاع روا والی:

د شرعي دفاع مشروعیت په قرآن کریم، احادیثو او عقل ثابت دی.

الله تعالی فرمايي: فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُواْ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُواْ اللّهَ وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ (۱) چا چې پر تاسو تېری وکړ، په همغه شان عمل ورسره وکړئ، څنگه چې درسره کړي، د الله تعالی څخه ووېرېږئ، زیاتی ورسره ونه کړئ، تاسې پوه شئ چې الله تعالی د متقیانو ملگری دی.

نبي کریم ﷺ فرمايي: « مَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ ».(۲) ترجمه: څوک چې په خپل دین مړ شو شـــهید دی، څوک چې د ځان په دفاع کې مړ شو شهید دی، څوک چې په خپل مال مړ شـــو شـــهید دی، څوک چې په خپل ناموس مړ شو شهید دی.

د شرعي دفاع حالات:

کله چې څوک د بل چا په مال، ځان او نفس تېری وکړي، مقابل لوري ته په کار ده چې د خپل قدرت سره سم څرنگه چې مناسب وي خپله دفاع وکړي، بل څوک هم کولای شي چې د ده مرسته وکړي، بناءً لومړی به کمزورې لارې سنجوي، که چېرې يې په چیغو دفاع کولای شوه، وهل ورته جواز نه لري، همدا راز که دلاس په وهلو يې دفاع کولای شوه په کوتک وهل ورته روا ندي، همدا شان نور چې پدې باندې خپله دفاع کوونکی پوهېږي. (۳)

۱– البقرة: ۱۹۴

۲– اخرجه البیهقي في السنن الکبری، ج: ۳. ص: ۲٦٦.

۳– وگوره: بدائع الصنائع، ج: ۷. ص: ۹۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرعي دفاع شرطونه:

۱. تېرى او تجاوز به له داسې جريمې څخه وي چې جزا به لري بناءً د پلار، خاوند او ښوونکي تاديب تيرى ندى.
۲. تيرى او تجاوز به سملاسي صورت نيولى وي، معنا دا چې مؤجل او تهديد به نه وي.
۳. د تيرې مخ نيوى به په مناسبه اندازه کوي تر څو د ده د گومان مطابق تېرى رفع شي.
۴. د تيرې مخ نيوى پرته له زور څخه په بله لاره امکان و نه لري.

فعاليت: څوتنه زده کوونکي دې له ځان څخه د دفاع د شرطونوپه هکله خپلو ملگروته معلومات ورکړي.

د شرعي دفاع د حکم حالات:

۱. د ځان څخه د دفاع حکم:

که چېرې کوم انسان په بل باندې د تېرې تکل وکړي غواړي چې مړ او يا يې کوم غړى له کاره وغورځوي، برابره ده چې دا کار په انسان کوي او يا کوم حيوان باندې، بناءً هغه چا له پاره چې تېرى ورباندې کيږي پکار ده چې د ځان څخه دفاع وکړي، که چېرې حمله کوونکى د مدافع له لوري مړ شو هيڅ جنايي او مدني مسئول ندى، معنا دا چې ديت او قصاص ورباندې نشته، نبي اکرم ﷺ فرمايي: (چاچې يو چا پسې توره را وايستله بيا يې کېښوده او همدى ورباندې ووهل شو وينه يې تاوان نه لري)

مسئلة: که چېرې حمله کوونکى حيوان يا ماشوم او ليونى وي مدني پوښتنه به ورڅخه کيږي نه جنايي، معنا داچې قصاص ورباندې نشته مگر ديت او د حيوان تاوان به گالي، نبي کريم ﷺ فرمايي: «الْعَجْمَاءُ جُرْحُهَا جُبَارٌ» د حيوان زخم تاوان نه لري.

۲. د مال څخه د دفاع حکم:

د خپل مال څخه دفاع کول روا دي له نبي اکرم ﷺ څخه يو سړي پوښتنه وکړه که چېرې يو سړى راشي او له ما څخه مال اخلي څه وکړم؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: مه يې ورکوه.[۱]

---

[۱] – وگوره: تبيين الحقائق ، ج: ٦. ص: ۱۱۰. بدائع الصنائع، ج: ۷. ص: ۹۳. الفتاوى الهندية، ج: ٦. ص: ۷ الى ۵۱.

ارزونه:

أ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. دفاع په کوم دلیل روا شوې ده؟ د قرآن کریم یو آیت او یو حدیث شریف ولیکئ.

۲. د دفاع حالات کوم دي؟

۳. شرعي دفاع کوم شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

ب- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. د .... تادیب تیری .... بلل کیږي.

۲. که چیرې حمله کوونکی د مدافع له لوری مړ شو هیڅ .... ندی، معنا دا چې ....وربانديې نشته.

کورنۍ دنده:

د خلکو په ما ل، نفس، او پت باندې د تیري کولو د ګناه په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت

د وصيت معنا:

وصيت په لغت کې عهد او وعدې ته ويل کيږي.

او د فقهاوو په اصطلا ح کې: هر هغه مال چې وروسته له مرگ څخه يې سړی پر ځان باندې د بل چا له پاره لازموي وصيت بلل کيږي.[1]

د وصيت ډولونه: وصيت په دوه ډوله دی:

۱. مطلق وصيت: دا هغه وصيت دی چې يو څوک داسې ووايي: ما فلاني ته په فلاني شي وصيت کړی دی.

۲. مقيد وصيت: هغه چې داسې ووايي: که چېرې زه د دې ناروغۍ څخه مړ شوم فلاني ته دا شی ورکړئ.

د وصيت د روا والي دليل:

وصيت په قرآن کريم، احاديثو، اجماع او عقل سره ثابت شوی دی.

۱. الله تعالی فرمايي: كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالأقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ[2] پرتاسو فرض دي چې کله د ځنکدن په حالت کې ياست او مال درڅخه پاتې کيږي، پر تاسې لازمه ده چې پلار، مور، او نږدې خپلوانو ته په نېکه (عدالت سره سم) وصيت وکړئ او دا په پرهېزگارانو باندې د دوې حق دی، همدا راز پدې هکله نور آيتونه هم شته.

يادونه: د وصيت فرضيت د ميراث د آياتونو نزول سره منسوخ دی يواځې جواز يې پاتی دي.

فعاليت: زده کوونکي دې په انفرادي توگه د وصيت د يو يو شرط حکمت په اړه خپلو ملگرو ته معلومات ورکړي.

---

[1]– وگوره: تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق، ج: ۱۸. ص: ۱۳۰.

[2]– البقرة: ۱۸۰

نبي کريم ﷺ فرمايي: «إِنَّ اللَّهَ تَصَدَّقَ عَلَيْكُمْ عِنْدَ وَفَاتِكُمْ بِثُلُثِ أَمْوَالِكُمْ زِيَادَةً لَكُمْ فِي أَعْمَالِكُمْ»[1] ترجمه: بېشکه الله تعالی تاسې ته د ځنکدن په وخت کې دا واک درکړی چې د خپل مال درېمه برخه چا ته د وصیت په بنیاد خیرات ورکړئ، کوم چې بیا په آخرت کې ستاسې په نېکو اعمالو کې زیاتوالی راولي.

۱. اجماع: علماؤ کرامو رحمة الله علیهم د وصیت په روا والي اجماع کړې ده.

۲. عقل: د عقل غوښتنه هم همدا ده چې سړی باید ښه او نیک کارونه وکړي د دې له پاره که چېرې کومه نیمګړتیا ترې شوې وي هغه وربانديې جبیره شي.

د وصیت د روا والي حکمت:

په دنیا کې خیر او ښېګڼه د دې له پاره خلکو سره کول چې د آخرت ثواب وربانديې تر لاسه کړي، ځکه خو شریعت دنیا د ګټنت او آخرت د درمند اخیستلو ځای ښودلی دی.

د وصیت حکم:

وصیت مستحب او غوره عمل دی او اندازه یې د ټول مال درېمه برخه ده او هغه وخت باید ورکړل شي چې د وصیت کوونکي ټول پوروونه ورکړل شي.

چا ته به وصیت کیږي:

د اجنبي شخص (یعني چې وارث نه وي) له پاره وصیت کول صحیح دي برابره ده چې مسلمان وي او که کافر، همدا راز د وارثانو اجازه هم شرط نده.

د وصیت رکن:

د وصیت رکن یواځې د وصیت کوونکي له لوري ایجاب دی چې همدا د امام زفررحمه الله نظر هم دی.[2]

د وصیت شرطونه:

د وصیت کوونکي شرطونه:

۱. وصیت کوونکی به د تبرع او ورکړې اهل وي، معنا دا چې عاقل او بالغ به خپل مال کې د تصرف اجازه ولري.

۲. وصیت کوونکی به د وصیت پخپله خوښه پرته له کوم زور او زیاتي څخه کوي. [3]

---

[1]– وګوره: مسند الصحابة في کتب الستة.

[2]– وګوره: الدرالمختار، ج: ۷. ص: ۲۲۹.

[3]– وګوره: العناية شرح الهداية، ج: ۱۶. ص: ۵۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وصیت د نفاذ شرط:

د وصیت د نفاذ او پلي کېدو له پاره دا شرط ده چې باید وصیت کوونکی دومره قرضدار نه وي چې د ده ټول مال په کې له منځه ولاړ او ختم شي.

د وصیت مبطلات: وصیت په لاندې شیانو باندې له منځه ځي:

۱. کله چې د وصیت کوونکي اهلیت له منځه ولاړ شي وصیت باطلیږي یعنې چې دائمي لیونی شي.

۲. کله چې وصیت کوونکی د خپل وصیت څخه و گرځي وصیت له منځه ځي.

۳. کله چې وصیت کوونکی خپل وصیت له کوم شرط سره وتړي او بیا هغه ټاکلی شرط رامنځ ته نه شي وصیت له منځه ځي. [1]

ارزونه:

أ– لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. وصیت په لغت او اصطلاح کې څه ته وایي؟

۲. وصیت په څو ډوله دی ؟ د هر یو تعریف بیان کړئ.

۳. د وصیت حکم او اندازه یې بیان کړئ.

۴. د وصیت کوونکي شرطونه ووایاست.

۵. د وصیت باطلوونکي څو دي؟ په لنډ ډول یې ووایاست.

ب–لاندې جملې بشپړې کړئ :

۱. د وصیت د نفاذ او پلي کېدو له پاره دا شرط ده چې باید وصیت کوونکی ....

۲. د اجنبي شخص له پاره وصیت کول .... دی برابره ده چې .... وي اویا................. وي.

کورنۍ دنده:

د وصیت د گټو او د هغه د لیکنې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

---

[1]– وگوره: الدر المختار، ج: ۵. ص: ۴۶۹ الی ۴۷۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library